ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ಕಾನೂನು, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಾಲಯ

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

[ಜೂನ್ 1, 2001 ರಂದು ಇದ್ದಂತೆ]

THE CONSTITUTION OF INDIA

[As on the 1st June, 2001]

2001

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತ

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ಕಾನೂನು, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಾಲಯ

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

[ಜೂನ್ 1, 2001 ರಂದು ಇದ್ದಂತೆ]

THE CONSTITUTION OF INDIA

[As on the 1st June, 2001]

2001

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತ

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ
ಕಾನೂನು, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಾಲಯ

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

[ಜೂನ್ 1, 2001 ರಂದು ಇದ್ದಂತೆ]

THE CONSTITUTION OF INDIA

[As on the 1st June, 2001]

2001

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ
ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ
ಪ್ರಕಟಿತ

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ – ಇದರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ - ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದೆ.

BHARATHADA SAMVIDHANA - English - Kannada Version of Constitution of India; Published on behalf of the Government of India by the Director, Department of Printing, Stationary and Publication, Government of Karnataka, Bangalore. Pp. Kan. 288 + xix + Eng. 288 + xix ; 2001.

© Government of India

© ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ದ್ವಿಭಾಷಾ ಆವೃತ್ತಿಯ ಸಿದ್ಧತೆ: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ ಭಾಷಾ (ವಿಧಾಯೀ) ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

Diglot Version Prepared by: Karnataka Official Language (Legislative) Commission and Department of Translations, Government of Karnataka.

PREFACE

This is the first diglot edition (English - Kannada) of the Constitution of India. The Kannada version of the Constitution was first published in 1976 and thereafter a revised edition was published in 1985. In this edition, the text of the Constitution of India has been brought up-to-date by incorporating therein all the amendments up to and including the Constitution (Eighty-third Amendment) Act, 2000.

New Delhi
Date :

Dr. Subhash C. Jain
Secretary to the Government of India.

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭಾರತದ ಜನಗಳಾದ ನಾವು ಭಾರತವನ್ನು ಒಂದು [1]**[ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಮಾಜವಾದೀ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮಭಾವದ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿ]** ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ:

ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ **ನ್ಯಾಯ** ;
ವಿಚಾರ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಸನಾ **ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ** ;
ಸ್ಥಾನಮಾನ ಹಾಗೂ ಅವಕಾಶ **ಸಮಾನತೆ**

ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಗೌರವವನ್ನು, [2][ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು] ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಭ್ರಾತೃಭಾವನೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದವರಾಗಿ;

ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ 1949ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಾರೀಖಾದ ಈ ದಿವಸ **ಈ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.**

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಪನ್ನ ಲೋಕತಂತ್ರಾತ್ಮಕ ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆಯನ್ನೂ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ:

ಭಾಗ - 1

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು

1. ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ 1
2. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಪನೆ 1
2ಎ. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.]*
3. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಈಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಸರಹದ್ದುಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ 1
4. 2ನೆಯ ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಕಾನೂನುಗಳು ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು 2

ಭಾಗ-2

ನಾಗರಿಕತ್ವ

5. ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕತ್ವ 3
6. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 3
7. ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 3
8. ಭಾರತದ ಹೊರಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ, ಭಾರತೀಯ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 4
9. ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿದೇಶೀ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರಲ್ಲ 4
10. ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ 4
11. ಸಂಸತ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸುವುದು 4

ಭಾಗ-3

ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

12. ಪರಿಭಾಷೆ 5
13. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವಂಥ ಕಾನೂನುಗಳು 5

ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು

14. ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆ 5
15. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಜನ್ಮಸ್ಥಳದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ತಾರಾತಮ್ಯದ ನಿಷೇಧ 5
16. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಯೋಜನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾವಕಾಶ 6
17. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ನಿರ್ಮೂಲನ 7
18. ಬಿರುದುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ 7

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

19. ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 7
20. ಅಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 9
21. ಜೀವ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 9
22. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಸ್ತಗಿರಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 9

ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು

23. ಮಾನವ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಬಲಾತ್ಕಾರದ ದುಡಿಮೆಯ ನಿಷೇಧ 11
24. ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ನಿಷೇಧ 11

ಧರ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

25. ಅಂತಃಸಾಕ್ಷಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಅಬಾಧಿತ ಅವಲಂಬನೆ, ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ 11
26. ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ 11
27. ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳ ಸಂದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ 12
28. ಕೆಲವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ 12

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು

29. ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 12
30. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತ ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಕ್ಕು 12
31. *[ನಿರಸಿತ]*

ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು

31ಎ. ಎಸ್ಟೇಟು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು 13
31ಬಿ. ಕೆಲವು ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್‌ಗಳನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವುದು 14
31ಸಿ. ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ 15
31ಡಿ. *[ನಿರಸಿತ]*

ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳ ಹಕ್ಕು

32. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು 15
32ಎ. *(ನಿರಸಿತ)*
33. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ 16
34. ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಕರಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ 16
35. ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚನೆ 17

ಭಾಗ-4

ರಾಜ್ಯನೀತಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ತ್ವಗಳು

36. ಪರಿಭಾಷೆ 18
37. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಅನ್ವಯ 18
38. ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು 18
39. ರಾಜ್ಯವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ತತ್ತ್ವಗಳು 18
39ಎ. ಸಮಾನ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೆರವು 19
40. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸಂಘಟನೆ 19

41. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು 19
42. ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯಯುತ ಮತ್ತು ದಯಾಪರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವುದು 19
43. ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಜೂರಿ, ಇತ್ಯಾದಿ 19
43ಎ. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದು 19
44. ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆ 19
45. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶ 20
46. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ 20
47. ಪೌಷ್ಠಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯ 20
48. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯ ಸಂಘಟನೆ 20
48ಎ. ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ 20
49. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಸ್ಮಾರಕಗಳ, ಸ್ಥಳಗಳ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 20
50. ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು 20
51. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು 20

ಭಾಗ-4ಎ

ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

51ಎ. ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು 21

ಭಾಗ-5

ಒಕ್ಕೂಟ

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ

52. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ 22
53. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ 22
54. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ 22
55. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯ ರೀತಿ 22
56. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ 23
57. ಮರುಚುನಾವಣೆಗೆ ಅರ್ಹತೆ 23
58. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು 23
59. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಷರತ್ತುಗಳು 24
60. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 24
61. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಹಾಭಿಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ 24
62. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ 24
63. ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ 25
64. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು 25
65. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು 25
66. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ 25
67. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ 26
68. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ 26

69. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 26
70. ಇತರ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ 26
71. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ವಿಷಯಗಳು 27
72. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 27
73. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 27

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

74. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ 28
75. ಮಂತ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು 28

ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್

76. ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್ 28

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

77. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ 29
78. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು 29

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಸಂಸತ್ತು

ಸಾಮಾನ್ಯ

79. ಸಂಸ್ತತಿನ ರಚನೆ 29
80. ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ರಚನೆ 30
81. ಲೋಕಸಭೆಯ ರಚನೆ 30
82. ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ತರುವಾಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ 31
83. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಅವಧಿ 31
84. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ 32
85. ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆ 32
86. ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸದನಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಿರುವ ಹಕ್ಕು 32
87. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ 33
88. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನ ಹಕ್ಕುಗಳು 33

ಸಂಸ್ತತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

89. ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ 33
90. ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು 33
91. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 33
92. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ 34
93. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ 34
94. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು 34
95. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 34

96. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆ ಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ 34
97. ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು .. 35
98. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯ 35

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

99. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 35
100. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ, ಖಾಲಿಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಂ 35

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

101. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು 36
102. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು 37
103. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ 37
104. 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಮತ್ತು ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ 37

ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು

105. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 37
106. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು 38

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

107. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 38
108. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನ 38
109. ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 39
110. "ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳು" ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ 40
111. ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ 40

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

112. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರ 40
113. ಅಂದಾಜುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 41
114. ಧನ ವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು 42
115. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು 42
116. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು 42
117. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು 43

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

118. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು 43
119. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿಕ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು 44
120. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಭಾಷೆ 44
121. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ 44
122. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು 44

ಅಧ್ಯಾಯ 3

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳು

123. ಸಂಸತ್ತಿನ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 45

ಅಧ್ಯಾಯ 4

ಒಕ್ಕೂಟದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ

124. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆ 45
125. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 46
126. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ 47
127. ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ 47
128. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಹಾಜರಾತಿ 47
129. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು 47
130. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯಸ್ಥಾನ 47
131. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 47
131ಎ. *(ನಿರಸಿತ)*
132. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 48
133. ಸಿವಿಲ್ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 48
134. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 49
134ಎ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ 49
135. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸುವುದು 49
136. ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ 50
137. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದು 50
138. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆ 50
139. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ರಿಟ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು 50
139ಎ. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ 50
140. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪೂರಕ ಅಧಿಕಾರಗಳು 51
141. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಘೋಷಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು 51
142. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಡಿಕ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶಗಳು 51
143. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 51
144. ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು 51
144ಎ. *(ನಿರಸಿತ)*
145. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಯಮಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 51
146. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು 53
147. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ 53

ಅಧ್ಯಾಯ 5

ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ

148. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ 53
149. ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು 54
150. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ನಮೂನೆ 54
151. ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನ ವರದಿಗಳು 54

ಭಾಗ - 6

ರಾಜ್ಯಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಸಾಮಾನ್ಯ

152. ಪರಿಭಾಷೆ 55

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಜ್ಯಪಾಲ

153. ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು 55
154. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ 55
155. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿ 55
156. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದಾವಧಿ 55
157. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು 55
158. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದದ ಷರತ್ತುಗಳು 55
159. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 56
160. ಕೆಲವು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ 56
161. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ 56
162. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 56

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

163. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ 56
164. ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು 57

ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್

165. ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್ 57

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

166. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ 57
167. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು 58

ಅಧ್ಯಾಯ 3 - ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ

ಸಾಮಾನ್ಯ

168. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ರಚನೆ 58
169. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸೃಜಿಸುವುದು 59
170. ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ರಚನೆ 59
171. ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ 59
172. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಅವಧಿ 60
173. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ 60
174. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆ 61
175. ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕು 61
176. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ 61
177. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನ ಹಕ್ಕುಗಳು 61

ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

178. ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ 62
179. ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು 62
180. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 62
181. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ 62
182. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ 62
183. ಸಭಾಪತಿಯು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡುವುದು, ಪದಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು 63
184. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 63
185. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ 63
186. ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಹಾಗೂ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು 63
187. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಚಿವಾಲಯ 63

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

188. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 64
189. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ; ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಂ 64

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

190. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು 64
191. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು 65
192. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ 65
193. 188ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ 66

ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು

194. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 66
195. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು 66

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

196. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 66
197. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗಿರತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಬಂಧ 67
198. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 67
199. "ಧನವಿಧೇಯಕಗಳು" ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ 68
200. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ 68
201. ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ವಿಧೇಯಕಗಳು 69

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

202. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣೆ 69

203. ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 70
204. ಧನವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು 70
205. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು 70
206. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು 70
207. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು 71

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

208. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು 72
209. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಮಯನಗೊಳಿಸುವುದು 72
210. ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ 72
211. ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ 73
212. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು 73

ಅಧ್ಯಾಯ-4

ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರ

213. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ 73

ಅಧ್ಯಾಯ-5

ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

214. ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು 74
215. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು 74
216. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ 74
217. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕ ಮತ್ತು ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಷರತ್ತುಗಳು 74
218. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು 76
219. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ 76
220. ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದವನು ತರುವಾಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ 76
221. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 76
222. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು 76
223. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ 77
224. ಅಡಿಷನಲ್ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ 77
224ಎ. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ 77
225. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 77
226. ಕೆಲವು ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ 78
226ಎ. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*
227. ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರ 79
228. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ 79
228ಎ. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*
229. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು 80
230. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು 80
231. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು 80

ಅಧ್ಯಾಯ 6

ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

233. ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ 81
233ಎ. ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತೀರ್ಪು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವ 81
234. ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ 82
235. ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ 82
236. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ 82
237. ಕೆಲವು ದರ್ಜೆ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆಗಳ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರುಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ 82

ಭಾಗ-7

ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳು

238. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*

ಭಾಗ-8

ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

239. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತ 83
239ಎ. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಸೃಜಿಸುವುದು 83
239ಎಎ. ದೆಹಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು 83
239ಎಬಿ. ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧ 85
239ಬಿ. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವಿರಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಡಳಿತಗಾರನ ಅಧಿಕಾರ 85
240. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 86
241. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು 87
242. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*

ಭಾಗ-9

ಪಂಚಾಯತಿಗಳು

243. ಪರಿಭಾಷೆ 88
243ಎ. ಗ್ರಾಮಸಭಾ 88
243ಬಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ರಚನೆ 88
243ಸಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ 88
243ಡಿ. ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ 89
243ಇ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿ ಇತ್ಯಾದಿ 90
243ಎಫ್. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು 90
243ಜಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು 90
243ಎಚ್. ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು 91
243ಐ. ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ರಚನೆ 91
243ಜೆ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ 92
243ಕೆ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು 92
243ಎಲ್. ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ 92
243ಎಂ. ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಈ ಭಾಗವು ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು 92
243ಎನ್. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು 93
243ಓ. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ 93

ಭಾಗ-9ಎ

ಪೌರಸಭೆಗಳು

243ಪಿ. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು 94
243ಕ್ಯೂ. ಪೌರಸಭೆಗಳ ರಚನೆ 94
243ಆರ್. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಂಗರಚನೆ 94
243ಎಸ್. ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗರಚನೆ 95
243ಟಿ. ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ 95
243ಯು. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ 96
243ವಿ. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆ 96
243ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ 96
243ಎಕ್ಸ್. ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು 97
243ವೈ. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ 97
243ಜಡ್. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ 97
243ಜಡ್ಎ. ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು 98
243ಜಡ್ಬಿ. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ 98
243ಜಡ್ಸಿ. ಈ ಭಾಗವು ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು 98
243ಜಡ್ಡಿ. ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ 98
243ಜಡ್ಇ. ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ 99
243ಜಡ್ಎಫ್. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು 100
243ಜಡ್ಜಿ. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ 100

ಭಾಗ-10

ಅನುಸೂಚಿತ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು

244. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ 101
244ಎ. ಅಸ್ಸಾಮ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಅವೆರಡನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದು . 101

ಭಾಗ-11

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ವಿಧಾಯೀ ಸಂಬಂಧಗಳು

ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

245. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 103
246. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವಸ್ತು ವಿಷಯ 103
247. ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ 103
248. ಕಾನೂನು ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳು 103
249. ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ 104
250. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ 104
251. 249 ಮತ್ತು 250ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಣ ಅಸಾಂಗತ್ಯ 104
252. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು 104

253. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಕಾನೂನು ರಚನೆ 105
254. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಣ ಅಸಾಂಗತ್ಯ 105
255. ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೆಂಬಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು 105

ಅಧ್ಯಾಯ 2 – ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

256. ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕೂಟದ ಬಾಧ್ಯತೆ 106
257. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ 106
257ಎ. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*
258. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ 106
258ಎ. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ 107
259. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*
260. ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ 107
261. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು 107

ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳು

262. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದಿ ಕಣಿವೆಗಳ ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ 107

ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯ

263. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳು 108

ಭಾಗ-12

ಹಣಕಾಸು, ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 – ಹಣಕಾಸು

ಸಾಮಾನ್ಯ

264. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ 109
265. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸದಿರುವುದು 109
266. ಭಾರತದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳು 109
267. ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿ 109

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

268. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳು 110
269. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸುವುದು 110
270. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು 111
271. ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರ 112
272. * * * * 112
273. ಸೆಣಬು ಮತ್ತು ಸೆಣಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ರಫ್ತುಸುಂಕಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅನುದಾನಗಳು 112
274. ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯ 112
275. ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನಗಳು 113
276. ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು 113
277. ಉಳಿಸುವಿಕೆಗಳು 114

278. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]
279. ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವುದು 114
280. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ 114
281. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳು 115

ಸಂಕೀರ್ಣ ಹಣಕಾಸು ಉಪಬಂಧಗಳು

282. ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಂದ ಭರಿಸಬಹುದಾದ ವೆಚ್ಚ 115
283. ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳ, ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಇತ್ಯಾದಿ 115
284. ಲೋಕನೌಕರರು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಾವೆಗಾರರ ಠೇವಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣದ ಅಭಿರಕ್ಷೆ 116
285. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ 116
286. ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು 116
287. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ 117
288. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ 117
289. ಒಕ್ಕೂಟದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯಕ್ಕೆ ವಿನಾಯಿತಿ 117
290. ಕೆಲವು ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ 118
290ಎ. ಕೆಲವು ದೇವಸ್ವಂ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂದಾಯ 118
291. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]

ಅಧ್ಯಾಯ-2

ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು

292. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು 118
293. ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು 118

ಅಧ್ಯಾಯ-3

ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು, ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

294. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ 119
295. ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ 119
296. ರಾಜಗಾಮಿತ್ವ ಅಥವಾ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಮಿರಹಿತತೆ - ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗಿ ಬರುವ ಸ್ವತ್ತು 120
297. ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶೆಲ್ಫ್‌ಗಳಲ್ಲಿನ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅನನ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು 120
298. ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಧಿಕಾರ 120
299. ಕರಾರುಗಳು 121
300. ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು 121

ಅಧ್ಯಾಯ-4 ಸ್ವತ್ತಿನಹಕ್ಕು

300ಎ. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ 121

ಭಾಗ-13

ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ

301. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ 122
302. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ 122

303. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು 122
304. ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು 122
305. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ 123
306. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*
307. 301 ರಿಂದ 304ರವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ನೇಮಕ 123

ಭಾಗ-14

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 – ಸೇವೆಗಳು

308. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ 124
309. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು 124
310. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪದಾವಧಿ 124
311. ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡುವುದು, ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಅಥವಾ ಅವರ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು 124
312. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು 125
312ಎ. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ 126
313. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು 127
314. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*

ಅಧ್ಯಾಯ 2 – ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳು

315. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳು 127
316. ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿ 127
317. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡುವುದು 128
318. ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ 129
319. ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು, ಹಾಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ ಪದಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷೇಧ 129
320. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು 129
321. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ 131
322. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ವೆಚ್ಚಗಳು 131
323. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ವರದಿಗಳು 131

ಭಾಗ-14ಎ

ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು

323ಎ. ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು 132
323ಬಿ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು 132

ಭಾಗ-15

ಚುನಾವಣೆಗಳು

324. ಚುನಾವಣೆಗಳ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು 135

325. ಧರ್ಮ, ಮೂಲ ವಂಶ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಲಿಂಗದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅನರ್ಹನಾಗದಿರುವುದು ಅಥವಾ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡಲಾಗದಿರುವುದು 135
326. ಲೋಕಸಭೆಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವಯಸ್ಕ ಮತಾಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು 136
327. ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ 136
328. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರ 136
329. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ 136
329ಎ. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*

ಭಾಗ-16

ಕೆಲವು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

330. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು 137
331. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ 137
332. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು 138
333. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ 139
334. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಇವು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನಿಂತು ಹೋಗುವುದು 139
335. ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಲೇಮುಗಳು 139
336. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 139
337. ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 140
338. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ 140
339. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ 141
340. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯೋಗದ ನೇಮಕಾತಿ 142
341. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು 143
342. ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು 144

ಭಾಗ-17

ರಾಜಭಾಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ 1 – ಒಕ್ಕೂಟದ ಭಾಷೆ

343. ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ 145
344. ರಾಜಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ ಸಮಿತಿ 145

ಅಧ್ಯಾಯ 2 – ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು

345. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳು 146
346. ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ-ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಭಾಷೆ 146
347. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನ ಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗದವರು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 146

ಅಧ್ಯಾಯ-3

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಭಾಷೆ

348. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮಗಳು, ವಿಧೇಯಕಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ 146
349. ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 147

ಅಧ್ಯಾಯ-4

ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು

350. ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಕೋರಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮನವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ 147
350ಎ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು 147
350ಬಿ. ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ 148
351. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನ 148

ಭಾಗ-18

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು

352. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆ 149
353. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಪರಿಣಾಮ 151
354. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ 151
355. ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯ 151
356. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಗಳು 151
357. 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆ.153
358. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅಮಾನತು 154
359. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಯ ಅಮಾನತು 155
359ಎ. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*
360. ಹಣಕಾಸಿನ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 156

ಭಾಗ-19

ಸಂಕೀರ್ಣ

361. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಪ್ರಮುಖರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 157
361ಎ. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ 157
362. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*
363. ಕೆಲವು ಕೌಲುಗಳು, ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ 158
363ಎ. ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮನ್ನಣೆಯು ನಿಂತುಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜಧನಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು 158
364. ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು 158
365. ಒಕ್ಕೂಟವು ನೀಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ತಪ್ಪಿದುದರ ಪರಿಣಾಮ 159
366. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು 159
367. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ 162

ಭಾಗ-20

ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ

368. ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 163

ಭಾಗ-21

ತಾತ್ಕಾಲಿಕ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

369. ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವು ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಧಿಕಾರ 164

370. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು 164

371. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 165

371ಎ. ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 166

371ಬಿ. ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 169

371ಸಿ. ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 169

371ಡಿ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 169

371ಇ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ 172

371ಎಫ್. ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 172

371ಜಿ. ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 174

371ಹೆಚ್. ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 175

371ಐ. ಗೋವಾರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 175

372. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆ 175

372ಎ. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 176

373. ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 177

374. ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 177

375. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು 178

376. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 178

377. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 178

378. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 178

378ಎ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 179

379-391. *[ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]*

392. ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 179

ಭಾಗ-22

ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು, ಪ್ರಾರಂಭ (ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ) ಮತ್ತು ನಿರಸನಗಳು

393. ಚಿಕ್ಕಹೆಸರು 180

394. ಪ್ರಾರಂಭ 180

394ಎ. ಹಿಂದಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ 180

395. ನಿರಸನಗಳು 180

ಅನುಸೂಚಿಗಳು

ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

1. ರಾಜ್ಯಗಳು 181
2. ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು 186

ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

ಭಾಗ - ಎ. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 187
ಭಾಗ - ಬಿ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]
ಭಾಗ - ಸಿ. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಹಾಗೂ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 187
ಭಾಗ - ಡಿ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 188
ಭಾಗ - ಇ. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 190

ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣಗಳ ನಮೂನೆಗಳು 191

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆ 194

ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 196
ಭಾಗ - ಎ. ಸಾಮಾನ್ಯ 196
ಭಾಗ - ಬಿ. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ 196
ಭಾಗ - ಸಿ. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು 198
ಭಾಗ - ಡಿ. ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 198

ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

ಅಸ್ಸಾಮ್, ಮೇಘಾಲಯ, ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 199

ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿ 221
2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ 227
3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿ 231

ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

ಭಾಷೆಗಳು 234

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ 235

ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 253

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ 257

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ 258

ಪರಿಶಿಷ್ಟ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ – I

ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954 259

ಪರಿಶಿಷ್ಟ – II

ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಮರುವಿವರಣೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ಈಗಿನ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖದ ಸಹಿತ 271

ಪರಿಶಿಷ್ಟ – III

1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಉದ್ಧೃತ ಭಾಗಗಳು 288

ಭಾಗ - 1

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ

1. ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:- (1) ಇಂಡಿಯಾ, ಅರ್ಥಾತ್ ಭಾರತವು, ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

[1][(2) ಅದರ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥವು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

(3) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು;

[2][(ಬಿ) ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು]

(ಸಿ) ಆರ್ಜಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು

- ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

2. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಪನೆ:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು.

[3][**2ಎ.** 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

3. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಈಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಸರಹದ್ದುಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು;

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;

(ಇ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು:

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (2)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][ಪರಂತು, ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವವು [2]**** ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶದ, ಸರಹದ್ದುಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕೊಡಬಹುದಾದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯು ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕಂಥ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಹೊರತು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[3][***ವಿವರಣೆ* 1.-** ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (ಎ) ಯಿಂದ (ಇ) ವರೆಗಿನ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವ "ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿನ "ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

***ವಿವರಣೆ* 2.-** (ಎ) ಖಂಡದಿಂದ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ನೂತನ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಒಂದು ನೂತನ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ ರಚಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

4. ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಕಾನೂನುಗಳು, ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು:- (1) 2ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 3ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು (ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಳಗೊಂಡು) ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸಹ ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರಬಹುದು.

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು, 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಪರಂತುಕಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ - 2

ನಾಗರಿಕತ್ವ

5. ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕತ್ವ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧಿವಾಸವುಳ್ಳ ಮತ್ತು-

(ಎ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವ

-ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

6. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- 5ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

(ಎ) ಅವನಾಗಲಿ, ಅವನ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಅಜ್ಜಿ ಅಥವಾ ತಾತನಾಗಲಿ (ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿದಂತೆ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿರುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (i) ಅವನು 1948ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತಾನು ವಲಸೆ ಬಂದ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ii) ಅವನು 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ, ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತನ್ನನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಆ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಯಮಿಸಿರುವಂಥ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅವನನ್ನು ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ

-ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅವನ ಅರ್ಜಿಯ ತಾರೀಖಿಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

7. ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ವಲಸೆಹೋದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- 5ನೆಯ ಮತ್ತು 6ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 1947ನೆಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ತರುವಾಯ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಪುನರ್‌ವಸತಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಕಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾದ ರಹದಾರಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಆಗಲೀ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು 6ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ತರುವಾಯ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

8. ಭಾರತದ ಹೊರಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ, ಭಾರತೀಯ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- 5ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತಾನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಅಜ್ಜಿ ಅಥವಾ ತಾತನಾಗಲಿ ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಲಾದಂಥ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ದೇಶವೆಂದು ಪರಿಭಾಷಿತವಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಯಮಿಸಿದ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ತಾನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಭಾರತದ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಅಥವಾ ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯ ಆಗಲಿ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಿಂದ ತಾನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

9. ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರಲ್ಲ:- ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, 5ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ 6ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ 8ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

10. ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

11. ಸಂಸತ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೂ, ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಆರ್ಜನೆಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಪ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಭಾಗ -3

ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

12. ಪರಿಭಾಷೆ:– ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, "ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದವು ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿರುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

13. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವಂಥ ಕಾನೂನುಗಳು:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳು ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

(ಎ) "ಕಾನೂನು" ಎಂಬುದು ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ, ವಿನಿಯಮ, ಅಧಿಸೂಚನೆ, ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ರೂಢಿ ಅಥವಾ ಆಚರಣೆ - ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) "ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳು" ಎಂಬುದು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ನಿರಸಿತವಾಗಿರದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು, ಆಗ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

[1][(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು

14. ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆ:– ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ಸಮಾನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

15. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಜನ್ಮಸ್ಥಳದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ತಾರತಮ್ಯದ ನಿಷೇಧ:– (1) ರಾಜ್ಯವು ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನ ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವನೇ ನಾಗರಿಕನು-

(ಎ) ಅಂಗಡಿಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಾಹಾರ ಗೃಹಗಳು, ಹೋಟೆಲುಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮನೋರಂಜನ ಸ್ಥಳಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ರಾಜ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ಪೋಷಿತವಾದ ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಬಾವಿಗಳನ್ನು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು, ಸ್ನಾನಘಟ್ಟಗಳನ್ನು, ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಸೇರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ

- ಯಾವುದೇ ಅಸಮರ್ಥತೆಗೆ, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ, ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಷರತ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹೆಂಗಸರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 29ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ನಾಗರಿಕರ ಯಾವುವೇ ವರ್ಗಗಳ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

16. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಯೋಜನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾವಕಾಶ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕರಿಗೂ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಸಂತತಿ, ಜನ್ಮಸ್ಥಳ, ನಿವಾಸ ಅಥವಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನು ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಗಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ [2][ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೇಮಕಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಅಂಥ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ನೇಮಕಾತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸದ ಯಾವುದೇ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು] ನಿಯಮಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಯಾವುದೇ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ನಾಗರಿಕರು ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅಂಥವರಿಗಾಗಿ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[3][(4ಎ). ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಬಡ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥವರಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

---

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ, ಯಾವುದಾದರೂ ತರಗತಿಯ ಅಥವಾ ತರಗತಿಗಳ ನೌಕರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆ ನೌಕರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿಸಿರಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1995ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][(4ಬಿ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, (4)ನೇ ಖಂಡದ ಅಥವಾ (4ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಮೀಸಲಾತಿ ಉಪಬಂಧಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುವೇ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದು, ಭರ್ತಿ ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಆ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಮುಂಬರುವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹುದ್ದೆಗಳ ವರ್ಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಗದ ಖಾಲಿ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು, ಯಾವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿನ ಹುದ್ದೆಗಳೊಂದಿಗೆ, ಆ ವರ್ಷದ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹುದ್ದೆಗಳ ಮೇಲಣ ಶೇ. 50ರ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಾಗ, ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(5) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪದಧಾರಕನು ಅಥವಾ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಮಂಡಲಿಯ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಎಂಬ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

17. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ನಿರ್ಮೂಲನ:- "ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ"ಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅದರ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. "ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ" ಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವುದು ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧವಾಗತಕ್ಕುದು.

18. ಬಿರುದುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ:- (1) ರಾಜ್ಯವು ಸೇನಾ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಭಾರತದ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಲಾಭದ ಅಥವಾ ನಂಬಿಕೆಯ ಪದದಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದ ಅಥವಾ ನಂಬಿಕೆಯ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನು, ಉಪಲಬ್ಧಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧದ ಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

19. ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಿಕರೂ -

(ಎ) ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ;

(ಬಿ) ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ನಿರಾಯುಧರಾಗಿ ಸಭೆ ಸೇರುವ;

(ಸಿ) ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂಘಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ;

(ಡಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ;

(ಇ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಮತ್ತು ನೆಲಸುವ; [2][ಮತ್ತು]

[3](ಎಫ್) [* * * * *]

(ಜಿ) ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಅಥವಾ ಕಸಬನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವ

- ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಬತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಉಪಖಂಡ (ಎಫ್)ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[1][(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ [2][ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯ,] ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯ, ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಯುತ ಸಂಬಂಧಗಳ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ, ಸಭ್ಯತೆಯ ಅಥವಾ ನೈತಿಕತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ, ಮಾನನಷ್ಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ಅಪರಾಧದ ಚಿತಾವಣೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ [2][ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ] ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ [2][ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ] ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಥವಾ ನೈತಿಕತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ [3][(ಡಿ) ಮತ್ತು (ಇ) ಉಪಖಂಡಗಳಿಂದ] ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ, ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(6) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಜಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-

(i) ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಕಸುಬನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ವೃತ್ತಿಯ ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ii) ಯಾವುದಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು, ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು, ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ನಿಗಮವೇ ಆಗಲಿ, ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಸೇರಿಸದೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ

- ಸಂಬಂಧಪಡುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ [4][ಆ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

---

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ (ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಉಪಖಂಡಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

20. ಅಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:– (1) ಯಾವ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಅಪರಾಧವೆಂದು ಆರೋಪಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕುದೇ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ಅಪರಾಧವು ನಡೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ ದಂಡನೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಂಡನೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಗುರಿಪಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಲ ಪ್ರಾಸಿಕ್ಯೂಷನ್‌ಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಹಾಗೂ ದಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿತನಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

21. ಜೀವ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:– ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಹೊರತು, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1] **22. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಸ್ತಗಿರಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:–** (1) ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ, ಅಂಥ ದಸ್ತಗಿರಿಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ತಿಳಿಸದೆ ಅವನನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಇಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಹಾಗೂ ಅಭಿರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ದಸ್ತಗಿರಿಯ ತರುವಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟನ ಮುಂದೆ ಹಾಜರುಪಡಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟನಿಂದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಅಂಥ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸದರಿ ಅವಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಭಿರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇಶೀಯ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ

-ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ-

---

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ 22ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾದಂತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಪೂರ್ಣಪಾಠಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ನೋಡಿ.

(ಎ) ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರುವವರನ್ನು ಅಥವಾ ಆಗಿದ್ದವರನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯು, ಸದರಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾರಣವಿರುವುದಾಗಿ ವರದಿ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು (7)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಲಾದ ಗರಿಷ್ಠ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು (7)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಸಂದರ್ಭ.

(5) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಯಾವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಅತ್ಯಂತ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮನವಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(6) 5ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು, ಯಾವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಅವನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಂತೆ ಸದರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(7) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ-

(ಎ) ಯಾವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ (4)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ಎಷ್ಟು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯ (4)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು

23. ಮಾನವ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಬಲಾತ್ಕಾರದ ದುಡಿಮೆಯ ನಿಷೇಧ:- (1) ಮಾನವ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಬೇಗಾರ ಮತ್ತು ಅದೇ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ದುಡಿಮೆಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಉಪಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧವಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಕಡ್ಡಾಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸೇವೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

24. ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ನಿಷೇಧ:- ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಯಾವುದೇ ಮಗುವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅಪಾಯಕರವಾದ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಧರ್ಮಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

25. ಅಂತಃಸಾಕ್ಷಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಅಬಾಧಿತ ಅವಲಂಬನೆ, ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ:- (1) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಈ ಭಾಗದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಮಾನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಸಾಕ್ಷಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವ, ಆಚರಿಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಆರ್ಥಿಕ, ಹಣಕಾಸಿನ, ರಾಜಕೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಲೌಕಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ;

(ಬಿ) ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ

-ಸಲುವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 1:- ಕೃಪಾಣವನ್ನು ಧರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಒಯ್ಯುವುದು ಸಿಖ್ ಧರ್ಮಾವಲಂಬನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ 2:- (2)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿನ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಸಿಖ್, ಜೈನ ಅಥವಾ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳು ಸೇರಿರುವರೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

26. ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ವಿಭಾಗದವರಿಗೆ -

(ಎ) ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸುವ;

(ಬಿ) ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ;

(ಸಿ) ಚರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತುಗಳ ಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವ; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಅಂಥ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ

-ಹಕ್ಕು ಇರತಕ್ಕುದು.

27. ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳ ಸಂದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- ಯಾವ ತೆರಿಗೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉನ್ನತಿಯ ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವೆಚ್ಚಗಳ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದೋ ಅಂಥ ಯಾವುವೇ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವಂತೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

28. ಕೆಲವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- (1) ರಾಜ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿ ಯಾವುದೇ ದತ್ತಿಯ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಸದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಜ್ಯದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾವುದೇ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ತನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಥವಾ ಅವನು ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಪಾಲಕನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಹಾಗೆ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಅಥವಾ ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು

29. ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ನಾಗರಿಕರ ಯಾವುದೇ ವಿಭಾಗವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಯಾವುದೇ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಷೆ, ಲಿಪಿ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಆ ವಿಭಾಗವು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯವು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯನಿಧಿಗಳಿಂದ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಭಾಷೆ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

30. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತ ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಕ್ಕು:- (1) ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗಗಳವರೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[1][(1ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು, ಅಂಥ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಮೊಬಲಗು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸಿದ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಕ್ಕನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು.]

---

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನೆರವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಧರ್ಮದ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][* * * *]

31. *(ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಜನೆ.) ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.*

[2][ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು]

[3][**31ಎ. ಎಸ್ಟೇಟು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು:–** [4][(1) 13ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ -

(ಎ) ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಟೇಟನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿನ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿನ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ರಾಜ್ಯವು ಆ ಸ್ವತ್ತಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಮಿತ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ನಿಗಮಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ನಿಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮ್ಮಿಲನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ

(ಡಿ) ನಿಗಮಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಏಜೆಂಟರ, ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳ ಮತ್ತು ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳ, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನಿಗಮದ ಷೇರುದಾರರ ಯಾವುವೇ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ

(ಇ) ಯಾವುದೇ ಖನಿಜವನ್ನು ಅಥವಾ ಖನಿಜದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವ ಅಥವಾ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಒಪ್ಪಂದದ, ಗುತ್ತಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸಿನ ಕಾರಣದಿಂದ ಒದಗಿಬರುವ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು, ಗುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸನ್ನು ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ

-ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು [5][14ನೆ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ] ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶೂನ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಕಾನೂನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ದೊರಕಿದ್ದ ಹೊರತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;]

---

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಸ್ವತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ" ಎಂಬ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದಾಗಲಿ, 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದಾಗಲಿ, 31ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದಾಗಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಟೇಟನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಎಸ್ಟೇಟಿನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯೊಳಗಿರುವಂಥ ಆ ಭೂಮಿಯ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಲಗತ್ತಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡ ಅಥವಾ ರಚನೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ, ಕಟ್ಟಡದ ಅಥವಾ ರಚನೆಯ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಆ ಭೂಮಿಯ, ಕಟ್ಟಡದ ಅಥವಾ ರಚನೆಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ದರದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯವು ಅದನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದು ಕಾನೂನು ಸಮ್ಮತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ,-

[2][(ಎ) ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, "ಎಸ್ಟೇಟ್" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಾನಾರ್ಥ ಪದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅರ್ಥವಿದೆಯೋ ಅದೇ ಅರ್ಥವೇ ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ,-

(i) ಯಾವುದೇ *ಜಹಗೀರು*, *ಇನಾಂ* ಅಥವಾ *ಮುವಾಫೀ* ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಅನುದಾನವು ಮತ್ತು [3][ತಮಿಳುನಾಡು] ಹಾಗೂ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ *ಜನ್ಮಂ* ಹಕ್ಕು;

(ii) ರೈತವಾರೀ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿ;

(iii) ಬಂಜರು ಭೂಮಿ, ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿ, ಗೋಮಾಳ ಅಥವಾ ಭೂ ಸಾಗುವಳಿದಾರರ, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ರಚನೆಗಳ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಕೃಷಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿ

-ಸಹ ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು;]

(ಬಿ) ಎಸ್ಟೇಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಹಕ್ಕುಗಳು" ಎಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ, ಉಪ-ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ, ಅಧೀನ ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ, ಹಿಡುವಳಿದಾರನಲ್ಲಿ, [4][*ರೈತನಲ್ಲಿ, ಅಧೀನ ರೈತನಲ್ಲಿ*] ಅಥವಾ ಇತರ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಕಂದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳು ಅಥವಾ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

[5][31ಬಿ. **ಕೆಲವು ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್‌ಗಳನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವುದು:–** 31ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ, ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಅಥವಾ ಆ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶೂನ್ಯವಾಗುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಎಂದಾದರೂ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶವು ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್‌ಅನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಕ್ಷಮವಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.]

---

1. 1964ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. (ಎ) ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮದ್ರಾಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][**31ಸಿ. ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ:–** 13ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, [2][ಭಾಗ IV ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ತತ್ವದ] ಅನ್ವಯವನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ರಾಜ್ಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, [3][14 ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ] ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಅಥವಾ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶೂನ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; [4] *ಮತ್ತು ಅಂಥ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಅಂಥ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:*

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಹೊರತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[5][**31ಡಿ. *ರಾಷ್ಟ್ರವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು.*]:-** 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ನಲವತ್ತೂರ್ರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳ ಹಕ್ಕು

32. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು:– (1) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುಚಿತ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಕೋರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನಿರ್ದೇಶನಗಳು, ಆದೇಶಗಳು ಅಥವಾ *ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್*, *ಮ್ಯಾಂಡಮಸ್*, *ಪ್ರೊಹಿಬಿಷನ್*, *ಕೊ ವಾರಂಟೋ* ಮತ್ತು *ಸರ್‌ಶಿಯೋರರಿ* ಸ್ವರೂಪದ ರಿಟ್‌ಗಳೂ ಸೇರಿ ರಿಟ್‌ಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸಮುಚಿತವೋ ಅದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (20-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "39ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಸಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ, ಕಂಸಗಳಿಗೆ, ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಕೇಶವಾನಂದ ಭಾರತಿ ವಿರುದ್ಧ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯ (1973) ಸಪ್ಲಿಮೆಂಟ್ ಎಸ್.ಸಿ.ಆರ್.1; ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಸಿಂಧುವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ.
5. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ, (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸುವಂತೆ, ಆ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸಲಾದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಮಾನತ್ತುಪಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][**32ಎ.** *32ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸ ತಕ್ಕುದಲ್ಲ*]. *1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.*

[2][**33. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ:-**

ಸಂಸತ್ತು,-

(ಎ) ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಲಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಗುಪ್ತವಾರ್ತೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಗುಪ್ತವಾರ್ತೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಬ್ಯೂರೋ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಡಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಸಿ) ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬಲಗಳ, ಬ್ಯೂರೋದ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ದೂರ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾದ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ

- ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಸೂಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತುಪಾಲನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.]

34. ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಕರೀ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- ಈ ಭಾಗದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಲಷ್ಕರೀ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಕರೀ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು, ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡನೆಯನ್ನು, ಮಾಡಲಾದ ಮುಟ್ಟುಗೋಲಿನ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸಬಹುದು.

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (11-9-1984ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

35. ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚನೆ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) (i) 16ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 33ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮತ್ತು 34ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪರಾಧಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರುವ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ

- ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ (ii)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ (ಎ) ಖಂಡದ (i)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಆ ಖಂಡದ (ii)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು 372ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುವೇ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ 372ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅರ್ಥವೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಭಾಗ - 4

ರಾಜ್ಯನೀತಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ತ್ವಗಳು

36. ಪರಿಭಾಷೆ:– ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, "ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಭಾಗ - 3ರಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವೇ ಇರುತ್ತದೆ.

37. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಅನ್ವಯ:– ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳು ದೇಶದ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

38. ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು:– [1][(1) ರಾಜ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನ್ಯಾಯವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಉನ್ನತಿಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.

[2][(2) ರಾಜ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಜನರ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಮಾನ, ಸೌಲಭ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದಾಯದಲ್ಲಿನ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.]

39. ರಾಜ್ಯವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ತತ್ತ್ವಗಳು:– ರಾಜ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವಂಥ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನೀತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸತಕ್ಕುದು:-

(ಎ) ನಾಗರಿಕರು ಅವರು ಪುರುಷರೇ ಆಗಿರಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಆಗಿರಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು;

(ಬಿ) ಜನಸಮುದಾಯದ ಭೌತಿಕ ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಿಗಳ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಿತಸಾಧನೆಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವುದು;

(ಸಿ) ಸಕಲರ ಹಿತಸಾಧನೆಗೆ ಬಾಧಕವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳು ಕೇಂದ್ರಿಕೃತವಾಗದಂತೆ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು;

(ಡಿ) ಪುರುಷರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮಾನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ವೇತನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು;

(ಇ) ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಕೆಲಸಗಾರರ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸು ಇವುಗಳನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾಗರಿಕರು ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲದ ಕಸಬುಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸದೆ ಇರುವುದು;

---

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 38ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು 38(1) ಎಂದು ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][(ಎಫ್) ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ಘನತೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲತೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದು ಹಾಗೂ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಯುವಕರಿಗೆ ಶೋಷಣೆಯ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಹಾಗೂ ಐಹಿಕ ಪತನದ ವಿರುದ್ಧ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವುದು.]

[2][**39ಎ. ಸಮಾನ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೆರವು:-** ರಾಜ್ಯವು ಸಮಾನ ಅವಕಾಶದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯವು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಅಸಮರ್ಥತೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಯಾವನೇ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ನ್ಯಾಯವು ದೊರೆಯುವ ಅವಕಾಶಗಳು ತಪ್ಪದಿರುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕುದು.]

40. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸಂಘಟನೆ:- ರಾಜ್ಯವು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಘಟಕಗಳಾಗಿ ಅವು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

41. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು:- ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ, ರೋಗ ಮತ್ತು ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನುಚಿತ ದೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪರಿಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

42. ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯಯುತ ಮತ್ತು ದಯಾಪರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವುದು:- ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯೋಚಿತ ಮತ್ತು ಮಾನವೋಚಿತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ರಾಜ್ಯವು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

43. ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಜೂರಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:- ರಾಜ್ಯವು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ, ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೂ ಕೆಲಸ, ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಜೂರಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿರಾಮದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪಯೋಗ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅವಕಾಶಗಳು -ಇವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ರಾಜ್ಯವು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಹಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.

[3][**43ಎ. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದು:-** ರಾಜ್ಯವು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಗಳ, ಕಾರ್ಯಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಇತರ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.]

44. ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆ:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆಯು ಇರುವ ಹಾಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 3.1.1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

45. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವಕಾಶ:– ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಒದಗಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.

46. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ:– ರಾಜ್ಯದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನತೆಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕುದು.

47. ಪೌಷ್ಠಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯ:– ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಜನತೆಯ ಪೌಷ್ಠಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹಾಗೂ ಜೀವನದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ತನ್ನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಔಷಧದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಲ್ಲದೆ, ಮಾದಕ ಪಾನೀಯಗಳ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಕರವಾದ ಔಷಧಿಗಳ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.

48. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯ ಸಂಘಟನೆ:– ರಾಜ್ಯವು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಳಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಸುಗಳ ಮತ್ತು ಕರುಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಭಾರ ಎಳೆಯುವ ದನಕರುಗಳ ವಧೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

[1][**48ಎ. ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ:–** ರಾಜ್ಯವು ದೇಶದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.]

49. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಸ್ಮಾರಕಗಳ, ಸ್ಥಳಗಳ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:– ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು [2][ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಘೋಷಿಸಲಾಗಿರುವ] ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಥವಾ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಮಾರಕ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಥವಾ ವಸ್ತುವನ್ನು, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಅಪಹರಿಸದಂತೆ, ವಿರೂಪಗೊಳಿಸದಂತೆ, ನಾಶಗೊಳಿಸದಂತೆ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದಂತೆ, ವಿಲೇ ಮಾಡದಂತೆ ಅಥವಾ ರಫ್ತು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊಣೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

50. ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು:– ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

51. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು:–

ರಾಜ್ಯವು-

(ಎ) ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾದ ಮತ್ತು ಗೌರವಯುತವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ;

(ಸಿ) ಸಂಘಟಿತ ಜನಸಮುದಾಯಗಳು, ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ಕೌಲುಗಳ ಹೊಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಇತ್ಯರ್ಥಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ

- ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1] [ಭಾಗ - 4ಎ

ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

51ಎ. ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:– ಕೆಳಕಂಡ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:-

(ಎ) ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅದರ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದ್ದ ಉದಾತ್ತ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಸರಿಸುವುದು;

(ಸಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು, ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಹಾಗೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು;

(ಡಿ) ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕರೆಬಂದಾಗ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು;

(ಇ) ಧಾರ್ಮಿಕ, ಭಾಷಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಜಾತಿ ಪಂಗಡಗಳ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿಂದ ಅತೀತವಾಗಿ, ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮಾನ ಭ್ರಾತೃತ್ವದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕುಂದುಂಟುಮಾಡುವ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು;

(ಎಫ್) ನಮ್ಮ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಕಾಪಾಡುವುದು;

(ಜಿ) ಅರಣ್ಯಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕಂಪ ತೋರಿಸುವುದು;

(ಹೆಚ್) ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವನೆ, ಮಾನವೀಯತೆ, ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು;

(ಐ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು;

(ಜೆ) ರಾಷ್ಟ್ರವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಧನೆಯ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಯ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟಗಳನ್ನು ತಲುಪಲು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮೂಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದು.]

---

1. 1976ನೆ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ - 5

ಒಕ್ಕೂಟ

ಅಧ್ಯಾಯ - 1 ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ

52. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ:– ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿರತಕ್ಕುದು.

53. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ:– (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇರವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಅಧೀನರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ, ಒಕ್ಕೂಟದ ರಕ್ಷಣಾ ಬಲಗಳ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಸಮಾದೇಶವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಚಲಾವಣೆಯು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುವೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

54. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ:–

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು -

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿಂದ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿಂದ - ಕೂಡಿದ ಚುನಾಯಕ ಗಣದ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಚುನಾಯಿತನಾಗತಕ್ಕುದು.

[1][**ವಿವರಣೆ.–** ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 55ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿನ "ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ದೆಹಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿಚೇರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

55. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯ ರೀತಿ:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಏಕರೂಪತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಮತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು ಎಷ್ಟು ಮತಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕುದು:-

(ಎ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆ ಸಭೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದರೆ ಬರುವ ಭಾಗಲಬ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಗುಣಕಗಳು ಎಷ್ಟಿವೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಮತಗಳಿರತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಸದರಿ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಗುಣಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ, ಶೇಷವು ಐನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನ ಮತಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮತವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು;

---

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಸಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು, (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಮತಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದರೆ ಬರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಮತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಭಿನ್ನರಾಶಿಯನ್ನು ಒಂದು ಎಂದು ಎಣಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಏಕವರ್ಗಾವಣೀಯ ಮತದ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರ ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾನವು ರಹಸ್ಯಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು.

[1][***ವಿವರಣೆ*.-** ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

ಪರಂತು, ಈ *ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ* ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೇ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, 1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.]

56. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಆ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು -

(ಎ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವನನ್ನು 61ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು;

(ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅವನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು ಆ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಬರೆಯಲಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆ ಬಗ್ಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು.

57. ಮರು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಅರ್ಹತೆ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಮರುಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

58. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು:- (1) ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

(ಎ) ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು,

(ಬಿ) ಅವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು, ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿರುವ ಹೊರತು

- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

***ವಿವರಣೆ*.-** ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ [2][* * *] ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ರಾಜ್ಯಪ್ರಮುಖರಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಜಪ್ರಮುಖರಾಗಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

59. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಷರತ್ತುಗಳು:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದರೆ, ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡದೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಹ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, ಅವನು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

60. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:– ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳ ಪೈಕಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಜೇಷ್ಠತಮ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕುದು; ಎಂದರೆ -

"............ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಪದದ ಕಾರ್ಯಪಾಲನವನ್ನು (ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು) ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ನನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟೂ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಜನತೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ."

61. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಹಾಭಿಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಮಹಾಭಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಗುರಿಪಡಿಸಬೇಕಾದಾಗ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು -

(ಎ) ಅಂಥ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಸ್ತಾವವು ಒಂದು ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ರುಜು ಹಾಕಿರುವ ಲಿಖಿತ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಹೊರತು

- ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ಹಾಗೆ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಾಗ, ಇನ್ನೊಂದು ಸದನವು ಆ ದೋಷಾರೋಪದ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ತನಿಖೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹಾಜರಾಗಲು ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ತನಿಖೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿ, ದೋಷಾರೋಪದ ತನಿಖೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸಿದ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಹುಮತದಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ದೋಷಾರೋಪವು ಸಮರ್ಥಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಘೋಷಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕುವಂಥ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

62. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯು ಆ ಅವಧಿಯು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗುವ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿನ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ಆ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, 56ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ತಿ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗತಕ್ಕುದು.

63. ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ:– ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

64. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು:– ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಮತ್ತಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಪದದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು 65ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು 97ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ವೇತನಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಭತ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

65. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನ ಉಂಟಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದ ಹೊಸ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿನಾಂಕದವರೆಗೆ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಗೈರುಹಾಜರಿಯಿಂದ, ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ, ಅವನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿನಾಂಕದವರೆಗೆ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಅವನು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

66. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ:– (1) [1][ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಚುನಾಯಕ ಗಣದ ಸದಸ್ಯರುಗಳ] ಮೂಲಕ ಏಕವರ್ಗಾವಣೀಯ ಮತದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಚುನಾಯಿತನಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾನವು ರಹಸ್ಯ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದರೆ, ಅವನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

(ಎ) ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು;

(ಬಿ) ಅವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿರುವ ಹೊರತು

- ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1961ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಯುಕ್ತ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಂದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ [1]* * * * ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

67. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು -

(ಎ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬಹುದು; ಆದರೆ, ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಸಿ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅವನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

68. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- (1) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗುವ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿನ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾದ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಡೆಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, 67ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ತಿ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

69. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಿಸಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ-

"............. ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಈಗ ನಾನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ."

70. ಇತರ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

---

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಜ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[1][**71. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ವಿಷಯಗಳು:-** (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದರ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಘೋಷಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಮಾನದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆ ಘೋಷಣೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(4) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸಿರುವ ಚುನಾಯಕ ಗಣದ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಿತ್ತೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

72. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣೀತನಾದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ,-

(ಎ) ಸೇನಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡನೆಯ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ;

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ;

(ಸಿ) ಶಿಕ್ಷೆಯು ಮರಣದಂಡನೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ

- ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನವನ್ನು, ಪ್ರವಿಲಂಬನವನ್ನು, ಮುಂದೂಡುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಸೇನಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೂ ಬಾಧಕಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [2] * * * * ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿಮಾಡಲು, ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (1) ನೆಯ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಬಾಧಕಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

73. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು -

(ಎ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕೌಲಿನ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಂದದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚಲಾವಣೆಗೆ

- ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕುದು:

---

1. 71ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (10-8-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ತರುವಾಯ 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮೇಲಿರುವಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಪರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಉಳಿದು [1] * * * * ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಸಹ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಆರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಚಲಾವಣೆಯನ್ನು, ಸಂಸತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು.

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

74. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ:– [2][(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು:]

[3][ಪರಂತು, ಅಂಥ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಪುನರ್‌ಪರಿಶೀಲಿಸುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪುನರ್ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ತರುವಾಯ ನೀಡಿದ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.]

(2) ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೇ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

75. ಮಂತ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಪದದ ಮತ್ತು ಗೋಪ್ಯತಾ ಪಾಲನೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾದ ನಮೂನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು, ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(6) ಮಂತ್ರಿಗಳ ವೇತನಗಳು ಹಾಗೂ ಭತ್ಯಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಆ ರೀತಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವವರೆಗೆ ಅವು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್

76. ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976ರ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 1ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕಾನೂನು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಸ್ವರೂಪದಂಥ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನು, ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾದಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವನು ಪಡೆಯತಕ್ಕುದು.

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

77. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಚಿಸಬೇಕಾದ [1]ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಲಿಖಿತದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಲ್ಲವೆಂಬ ಅಥವಾ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಲಿಖಿತವಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಸದರಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.

[2][(4) * * * * *]

78. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:- ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯು-

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕೋರಬಹುದಾದಂಥ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಕೊಂಡಿರುವ, ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು

- ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-2 : ಸಂಸತ್ತು

ಸಾಮಾನ್ಯ

79. ಸಂಸತ್ತಿನ ರಚನೆ:- ಒಕ್ಕೂಟವು ಒಂದು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಸತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಎರಡು ಸದನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಾಟು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕಂಥ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ: ಎಸ್.ಒ. 2297ನೆಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ 1958ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 3ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ, ಭಾರತದ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರ, 1958; ಭಾಗ 2, ಅನುಭಾಗ - 3(ii), ಪುಟ 1315.

2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (4)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಇದನ್ನು 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

80. ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ರಚನೆ:– (1) [1][[2] * * * * ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು]-

(ಎ) (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ [3][ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ] ಇನ್ನೂರ ಮೂವತ್ತೆಂಟಕ್ಕೆ ಮೀರದಷ್ಟು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು -ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಗಳ [3][ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ] ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡುವ ಸದಸ್ಯರು, ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಎಂದರೆ:-

ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವೆ - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿನ [4][* * * * *] ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಏಕವರ್ಗಾವಣೀಯ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದು.

(5) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿನ [5][ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ] ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆ ಆಗತಕ್ಕುದು.

[6][**81. ಲೋಕಸಭೆಯ ರಚನೆ:–** (1) [7][331ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ [8]* * * ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು] ಲೋಕಸಭೆಯು,-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾದ [9][ಐನೂರ ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತ] ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ [10][ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕಿಂತ] ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು

- ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ರಾಜ್ಯಸಭೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-3-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಹತ್ತನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಎ' ಭಾಗ ಅಥವಾ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1956ನೆಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಸಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1956ನೆಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 81ನೆಯ ಮತ್ತು 82ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "331ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-3-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮತ್ತು ಹತ್ತನೆ ಅನುಸೂಚನೆಯ ನಾಲ್ಕನೆ ಪ್ಯಾರಾದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
9. 1987 ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನಾರಚನೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "520 ಸದಸ್ಯರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸದಸ್ಯರು " ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ -

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ಅನುಪಾತವು, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಹಂಚಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ಅನುಪಾತವು, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕುದು:

[1][ಪರಂತು, ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಅರವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಮೀರದಿರುವವರೆಗೆ ಈ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

[2][ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೇ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, 1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.]

82. ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ತರುವಾಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ:– ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯು ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ, ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

[3][ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವವರೆಗೆ, ಆ ಸಭೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಮೊದಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಬಹುದು:

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

83. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಅವಧಿ :– (1) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಪ್ರತಿ ಎರಡನೆ ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಿವೃತ್ತರಾಗತಕ್ಕುದು.

---

1. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 15ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 16ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಲೋಕಸಭೆಯು ಅದರ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ [1][ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿತವಾದ ಹೊರತು, ಅದು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದರಿ [1][ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವು ಆ ಸದನವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

84. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ:– ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, -

[2][(ಎ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಹೊರತು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿರುವ ಹೊರತು;]

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹೊರತು

- ಸಂಸತ್ತಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಹೊಂದಲು ಅವನು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[3][**85. ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆ:–** (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರುವಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವನ್ನೂ ಅವನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರೆಯತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಒಂದು ಅಧಿವೇಶನದ ಕೊನೆಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಧಿವೇಶನದ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅಂತರವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ, -

(ಎ) ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಲೋಕಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬಹುದು.]

86. ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸದನಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಿರುವ ಹಕ್ಕು:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕಾದರೂ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಆ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನವು ಸಂದೇಶದ ಮೂಲಕ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಅನುಕೂಲವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆರು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 17ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಐದು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಆರು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 85ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

87. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ:- (1) [1][ಲೋಕಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆ ತರುವಾಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ] ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಕರೆದಿರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ [2][* * * ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವಂಥ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

88. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನ ಹಕ್ಕುಗಳು:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್‌ನು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಯಾವುದೇ ಜಂಟಿಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

89. ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ:- (1) ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆ ಸದನದ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅದರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅದರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಮಾಡತಕ್ಕುದು.

90. ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು, -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಭಾಪತಿಗೆ ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಲ್ಪಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಸಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

91. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವೂ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೂ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮತ್ತು ಸದನದ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಗ್ರ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

92. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- (1) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು 91ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯುನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯುವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ 100ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಮತ ಕೊಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

93. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ:- ಲೋಕಸಭೆಯು ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಸದನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಸದನವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

94. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು -

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಲ್ಪಡಬಹುದು :

ಪರಂತು, (ಸಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ನಡೆಯುವ ಲೋಕಸಭೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಸಮಯದವರೆಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

95. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವೂ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಲೋಕಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಲೋಕಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸದನವು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

96. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- (1) ಲೋಕಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು 95ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 100ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಾತ್ರ ಮತ ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತಕೊಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

97. ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು:– ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಂದಾಯಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸಂದಾಯಮಾಡತಕ್ಕುದು.

98. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯ:– (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಚಿವಾಲಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನೂ ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುವೇ ನಿಯಮಗಳು ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

99. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:– ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

100. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ, ಖಾಲಿಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಂ:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಹಾಜರಿರುವ ಹಾಗೂ ಮತ ನೀಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕುದು.

ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಥಮತಃ ಮತ ಕೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮತ ಕೊಡಲು ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅವನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಸದನವು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರಲು, ಮತ ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದು ಆ ತರುವಾಯ ಕಂಡುಬಂದಾಗ್ಯೂ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸಭೆಯು ನಡೆಯಲು ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹತ್ತನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವು ಆ ಸದನದ ಸಭೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕೋರಂ ಆಗತಕ್ಕುದು.

(4) ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸಭೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೋರಂ ಆಗುವವರೆಗೆ ಸದನವನ್ನು ಮುಂದೂಡುವುದು ಅಥವಾ ಸಭೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

101. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು:- (1) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು [1][* * *] ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನ, - ಇವೆರಡರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು [2][ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನ - ಈ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದಲ್ಲಿ, ಆಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಚಿಸಿದ [3][ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಅವನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು,-

(ಎ) [4][102ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡ ಅಥವಾ 2ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ] ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರೆ; ಅಥವಾ

[5][(ಬಿ) ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಭಾಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ]

- ಆ ತರುವಾಯ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕುದು:

[6][ಪರಂತು, (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ನೈಜವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಗಂಡರೆ, ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(4) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸದನದ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಸಭೆಗಳಿಗೂ ಗೈರುಹಾಜರಾದರೆ, ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆ ಸದನವು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಆ ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದೂಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಂಥ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. ಎಫ್.46:50-ಸಿ ಕ್ರಮಾಂಕದ-1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ 26ನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ಕಾನೂನು ಸಚಿವಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ, ಭಾರತದ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ 678ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರುವ, 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಾಮಯಿಕ ಸದಸ್ಯತಾ ಪ್ರತಿಷೇಧ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.
4. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

102. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು:- (1) ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದವನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಅವನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವಾಗ;

(ಬಿ) ಅಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತನಾಗಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ಸಕ್ಷಮ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರುವಾಗ;

(ಸಿ) ಅವಿಮುಕ್ತ ದಿವಾಳಿಯಾಗಿರುವಾಗ;

(ಡಿ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆರ್ಜಿಸಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ಅನುಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ;

(ಇ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆಂದು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿರುವಾಗ,

[1][***ವಿವರಣೆ:-*** ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ] ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[2][(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು.]

[3][**103. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ:-** (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು 102ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಯೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.]

104. 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನರ್ಹನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳು ತಾನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದೂ, ಅವನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರತಿ ದಿನಕ್ಕೂ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬದ್ಧನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ದಂಡವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಸಾಲದಂತೆ ವಸೂಲು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು

105. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಾಕ್‌ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 103ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 20ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಹಾಗೂ 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುವೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಯಾವುದೇ ವರದಿ, ಪತ್ರ, ಮತಗಳು ಅಥವಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಇತರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಭಾಷಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪರಿಭಾಷಿಸುವವರೆಗೆ [1][ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978ರ 15ನೇ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು ಇರತಕ್ಕುದು.]

(4) (1), (2) ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರುವವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

106. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು:– ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವರಿಗೆ ಹಕ್ಕಿರತಕ್ಕುದು.

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

107. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:– (1) ಧನವಿಧೇಯಕಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 109ನೆಯ ಮತ್ತು 117ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಂಡಿಸಬಹುದು.

(2) 108ನೆಯ ಮತ್ತು 109ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳೂ ಒಪ್ಪಿರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು, ಸದನಗಳ ಅಧಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದಾಗಿ 108ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

108. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನ:– (1) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ತರುವಾಯ,-

(ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಮತ್ತೊಂದು ಸದನವು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸದನಗಳು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಅದು ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕಾರವಾಗದೇ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದರೆ;

---

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 15ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂತ್ಯಗೊಂಡಿರುವ ಹೊರತು, ಸದನಗಳ ಉಪವೇಶನವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲೆ ಮತ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳೂ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಧನವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಆರು ತಿಂಗಳ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಅದೇ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಮುಂದೂಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸದನಗಳನ್ನು ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಲು ಕರೆಯುವ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದ್ದರೆ, ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಆ ವಿಧೇಯಕದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸದನಗಳು ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರುವಂತೆ ಕರೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ, ತದನುಸಾರ ಆ ಸದನಗಳು ಸಭೆ ಸೇರತಕ್ಕುದು.

(4) ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಂಗೀಕರಿಸಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ -

(ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಒಂದು ಸದನದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸದನದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಮಂಡಿಸಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಆ ವಿಧೇಯಕದ ಅಂಗೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವಿಳಂಬದಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು (ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ) ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಇತರ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸದನಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ ಇತರ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದು;

ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನವು ನಡೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು.

109. ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:– (1) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಶಿಫಾರಸು ಕೋರಿ ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ತನಗೆ ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯು ಆ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಎಲ್ಲ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ, ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನೂ ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ, ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ, ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆಗೆ ಅದರ ಶಿಫಾರಸುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸದಿದ್ದರೆ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಅದು ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

110. "ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳು" ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ:– (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದು ಮಾಡುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸಿನ ಹೊಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು;

(ಸಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಗೆ ಹಣಗಳನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು;

(ಡಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು;

(ಇ) ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು;

(ಎಫ್) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಣದ ಜಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧನೆ ಮಾಡುವುದು; ಅಥವಾ

(ಜಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

(2) ವಿಧೇಯಕವು, ಜುಲ್ಮಾನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸ್‌ಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಧನವಿಧೇಯಕವೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು 109ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು 111ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವಾಗ, ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂಬುದಾಗಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

111. ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ:– ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕುದು :

ಪರಂತು, ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸುಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರ ಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವ ಸಂದೇಶದೊಡನೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನಗಳಿಗೆ ವಾಪಸು ಕಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಪುನಃ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸದನಗಳು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

112. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಪ್ರತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು; ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು "ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ" ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜುಗಳಲ್ಲಿ -

(ಎ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು

- ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಬೀಳುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವೆಚ್ಚವು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ವೆಚ್ಚವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:-

(ಎ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಅವನ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು;

(ಸಿ) ಬಡ್ಡಿ, ಋಣತೀರಿಕೆ ನಿಧಿಯ ಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಋಣ ವಿಮೋಚನೆ ಭಾರಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಹೊಣೆಯಾಗಿರುವ ಋಣಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಋಣಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಋಣವಿಮೋಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ;

(ಡಿ) (i) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು;

(ii) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು;

(iii) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ [1][ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ] ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳು;

(ಇ) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ವೇತನ, ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ;

(ಎಫ್) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರಿಕೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಐತೀರ್ಪು ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುವೇ ಮೊಬಲಗುಗಳು;

(ಜಿ) ಹಾಗೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚ.

113. ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:– ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಮತಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಅಂದಾಜುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುವನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲಾದರೂ ಚರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಇತರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯು ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಅಥವಾ ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿನ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು, ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

114. ಧನ ವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು:– (1) 113ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯು ಆ ರೀತಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ, ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಇಡಲಾಗಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಮೀರದಷ್ಟು ವೆಚ್ಚವನ್ನು

- ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಪರಿಣಾಮವುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹವೆ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) 115ನೆಯ ಮತ್ತು 116ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ವಿನಿಯೋಗದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರತು ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

115. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು:–

(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು-

(ಎ) 114ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮೊಬಲಗು ಆ ವರ್ಷದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅಥವಾ ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಸೇವೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಅಥವಾ ಅಧಿಕ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷಕ್ಕೆಂದು ಕೊಡಲಾದ ಮೊಬಲಗಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವುದೇ ಹಣವು ಆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚವಾಗಿದ್ದರೆ

- ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜು ಮೊಬಲಗನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ವಿವರಪತ್ರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಆ ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು - ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 112, 113 ಮತ್ತು 114ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಬೇಡಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು, ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

116. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು:– (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಲೋಕಸಭೆಯು -

(ಎ) ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಮತಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 113ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಆ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 114ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು;

(ಬಿ) ಸೇವೆಯು ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ್ದಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡುವ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಲು ಆಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು;

(ಸಿ) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು

- ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸದರಿ ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು - ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 113 ಮತ್ತು 114ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

117. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:– 110ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರದ್ದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು, ಜುಲ್ಮಾನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಮಾಡುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಅದು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಯಾವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೆ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದೋ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನವು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

118. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು:– (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯೀ ಆದೇಶಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದುವೋ ಅವೇ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯೀ ಆದೇಶಗಳು, ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು;

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಡುವಣ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(4) ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

119. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು:- ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗೆಗಿನ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದರ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಸದನದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, 118ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

120. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಭಾಷೆ:- (1) ಭಾಗ-17ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 348ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹಾರವು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‍ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‍ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಆಗದಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನುಮತಿ ಕೊಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ "ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‍ನಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

121. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲಾದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸೂಚನೆಯ ಮೇಲಲ್ಲದೆ, ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಚರ್ಚೆಯೂ ನಡೆಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

122. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಯಾವುವೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿನ ಆಪಾದಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮದೋಷದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವವೋ, ಆ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನು, ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ - 3

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳು

123. ಸಂಸತ್ತಿನ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:– (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕೂಡಲೆ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇರುವುದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತನಗೆ ತೋರುವಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆಯೇ ಬಲವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು -

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಪುನಃ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಅಥವಾ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದೆ ಇರುವ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಎರಡನೆಯ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದೊಡನೆಯೇ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ:– ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕರೆದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತರದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(3) ಯಾವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಮಾಡಿದರೆ, ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

[1][* * * * *]

ಅಧ್ಯಾಯ - 4

ಒಕ್ಕೂಟ ನ್ಯಾಯಾಂಗ

124. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆ:– (1) ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವವರೆಗೆ [2]ಏಳಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ಸಹಿ ಮತ್ತು ಮೊಹರು ಇರುವ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತನಗೆ ಅರವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು ತುಂಬುವವರೆಗೂ ಆ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, -

(ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು:

(ಬಿ) (4)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

---

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು 1978ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 16ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. ಈಗ "ಇಪ್ಪತ್ತೈದು", 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ 22ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ನೋಡಿ.

[1][(2ಎ) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ವಯಸ್ಸನ್ನು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕುದು.]

(3) ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಎ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆಗಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನ್ಯಾಯವೇತ್ತನಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು

- ಅವನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 1:- ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ" ವೆಂದರೆ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ.

ವಿವರಣೆ 2:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆಗಿರುವ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಅವನು ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು, ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರುಜುವಾತಾದ ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ಅಥವಾ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಿಂದ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ಕೊಡುವ ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥಿತವಾದ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹೊರಡಿಸಿದ ಆದೇಶದ ಹೊರತು ತೆಗೆದು ಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) (4)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ದುರ್ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡಿ ರುಜುವಾತು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(6) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ, ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(7) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ವಾದಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

125. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- [2][(1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವವರೆಗೆ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವೇತನಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.]

(2) ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ, ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1986ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ಮೊದಲನೇ ದಿವಸದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು, ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಅವನ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

126. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ:– ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಗೈರುಹಾಜರಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅವನು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಪೈಕಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

127. ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ:– (1) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಥವಾ ಮುಂದುವರಿಸಲು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕೋರಂ ಇಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದು, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಿಂದ ಹೆಸರಿಸಲಾದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಬ್ಬನನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಧೀಶನಾಗಿ ಹಾಜರಿರುವಂತೆ ಲಿಖಿತದ ಮೂಲಕ ಕೋರಬಹುದು.

(2) ಹಾಗೆ ಹೆಸರಿಸಲಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ, ಅವನ ಹಾಜರಾತಿಯು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತನ್ನ ಪದದ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆದ್ಯತೆ ಕೊಡುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೆ ಹಾಜರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

128. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಹಾಜರಾತಿ:– ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ [1][ಅಥವಾ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥ] ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಕೋರಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೆಂದು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ ಹೊರತು, ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

129. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:– ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಆದ ನಿಂದನೆಗೆ ದಂಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅವು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

130. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯಸ್ಥಾನ:– ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವೇಶನಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

131. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ;

ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಂದು ಕಡೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ

-ಇರುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದವು ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ (ಅದು ಕಾನೂನಿನದಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಯದಾಗಿರಲಿ)

---

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾನೂನು ಸಮ್ಮತ ಹಕ್ಕಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಂಥ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು:

[1][ಪರಂತು, ಸದರಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು , ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಂತರವೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಸದರಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅಂಥ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, *ಸನದು* ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಲಿಖಿತ - ಇವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[2][***131ಎ.*** *ಕೇಂದ್ರ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವದ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅನನ್ಯ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ*]. *1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತ ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.*

132. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:– (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಕರಣವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು [3][134ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ] ಅಂಥ ತೀರ್ಪಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಹೂಡಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು.

[4][* * * * * *]

(3) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವನ್ನು [5]* * * ಕೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರಕರಣದ ಯಾವನೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು [5]* * *.

ವಿವರಣೆ:– ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ "ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ" ಎಂಬುದು, ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ಅಪೀಲುದಾರನ ಪರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಆದೇಶವು ಆ ಪ್ರಕರಣದ ಅಂತಿಮ ವಿಲೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದೋ ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

133. ಸಿವಿಲ್ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:– [6][(1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ] -

(ಎ) ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಪ್ರಕರಣವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು

[7][134ಎ- ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ] ಅಂಥ ತೀರ್ಪಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಪೀಲು ಹೂಡಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) 132ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡುವ ಯಾವನೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿರುವುದು ಅಂಥ ಅಪೀಲಿನ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸಬಹುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪರಂತುಕಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 131ಎ ಎಂಬ ಹೊಸ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು (1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
3. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡಿದರೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 1ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (27-2-73 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 18ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡಿದರೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಹೊರತು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

134. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:– (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು -

(ಎ) ಆಪಾದಿತನನ್ನು ಖುಲಾಸೆ ಮಾಡುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಪೀಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಪರ್ಯಯಗೊಳಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ತಾನು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂಥ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಮೊಕದ್ದಮೆಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು [1][134ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ]

- ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪಿನ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, 145ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ಅಪೀಲನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪಿನ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದು.

[2][**134ಎ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ:–** 132ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 133ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 134ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ, ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗ 132ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 133ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 134ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಆ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೊಡಬಹುದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು,-

(ಎ) ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಇಚ್ಛೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅಂಥ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ನಿಕಟೋತ್ತರದಲ್ಲಿ, ಬಾಧಿತ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಅಥವಾ ಅವನ ಪರವಾಗಿ ಮೌಖಿಕ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕುದು.

135. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸುವುದು:– ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತೋ ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ 133ನೆಯ ಅಥವಾ 134ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1978ನೇ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 19ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಪ್ರಮಾಣಿಸ ಮಾಡಿದರೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 20ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 134 ಎ. ಹೊಸ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

136. ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ:– (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ, ನಿರ್ಧರಣೆ, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಆದೇಶ - ಇವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಅಪೀಲು ಹೂಡಲು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಬಹುದು.

(2) ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪಿಗೆ, ನಿರ್ಧರಣೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

137. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದು:– ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ 145ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತಾನು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

138. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆ:– (1) ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಶೇಷ ಒಪ್ಪಂದದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಿದರೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

139. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ರಿಟ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು:– 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ನಮೂದಾಗಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು, ಆದೇಶಗಳು, *ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ಮ್ಯಾಂಡಮಸ್, ಪ್ರೊಹಿಬಿಷನ್, ಕೋವಾರಂಟೊ* ಮತ್ತು *ಸರ್‌ಶಿಯೋರರಿ* ಸ್ವರೂಪದ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಹೊರಡಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದು.

[1][**139ಎ. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ:–** [2][(1) ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಅಥವಾ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್ಲನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣದ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ತಾನೇ ಆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ವಿಲೆಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಸದರಿ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಯಾವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ತೀರ್ಪಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ತೀರ್ಪಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಲೆ ಮಾಡಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.]

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣ, ಅಪೀಲು ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ನ್ಯಾಯೋದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಹಾಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಬಹುದು.]

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 21ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

140. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪೂರಕ ಅಧಿಕಾರಗಳು:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯ ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿಲ್ಲದಂಥ ಪೂರಕ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

141. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಘೋಷಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು:– ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಘೋಷಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

142. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಡಿಕ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶಗಳು:– (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ಣನ್ಯಾಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದಂಥ ಡಿಕ್ರಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಆದೇಶವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ ಆದೇಶವು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [1][ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತದ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಂದನೆಯ ತನಿಖೆಯ ಅಥವಾ ದಂಡನೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಮಸ್ತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

143. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:– (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿಹಿತವೆನಿಸುವಂಥ ಸ್ವರೂಪದ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದು ಅಥವಾ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸಂಭವ ಇದೆಯೆಂದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವನು ಅದನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಸುನಾವಣಿ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) 131ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ [2][ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ] ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, [3][ಆ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ] ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಬಗೆಯ ವಿವಾದವನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಸುನಾವಣಿ ಮಾಡಿದ ಅನಂತರ ಅದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

144. ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು:– ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಮಸ್ತ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[4][***144ಎ.*** [*(ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು.*] ***ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977ರ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.***

145. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಯಮಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:– (1) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸಲು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಿಯಮಗಳೂ ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು:-

(ಎ) ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;

---

1. 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಡಿಕ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ) ಜಾರಿ ಆದೇಶವನ್ನು (ಸಿ.ಒ. 47) ನೋಡಿ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "(i)ನೆಯ ಖಂಡದ" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಕಂಸಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಆ ಖಂಡದಲ್ಲಿ " ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ಅಪೀಲುಗಳ ಸುನಾವಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ದಾಖಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಅಪೀಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳು;

(ಸಿ) 3ನೆಯ ಭಾಗದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು;

[1][(ಸಿಸಿ) [2][139ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ] ಮೇರೆಗೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;

(ಡಿ) 134ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳು ;

(ಇ) ಯಾವ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಪುನರವಲೋಕನ ಮಾಡಬಹುದೋ ಆ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪುನರವಲೋಕನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ದಾಖಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು, ಅಂಥ ಪುನರವಲೋಕನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;

(ಎಫ್) ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಧಿಸಬೇಕಾದ ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳು;

(ಜಿ) ಜಾಮೀನಿನ ಮಂಜೂರಾತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು;

(ಹೆಚ್) ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ತಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;

(ಐ) ಯಾವ ಅಪೀಲು ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅಥವಾ ಪೀಡಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಳಂಬಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ತೋರಿಬರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಅಪೀಲಿನ ಕ್ಷಿಪ್ರ ನಿರ್ಧರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ನಿಯಮಗಳು;

(ಜೆ) 317ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಚಾರಣೆಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು.

(2) [3][(3)ನೆಯ [4] * * * * ಖಂಡದ [ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ] ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು, ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕನಿಷ್ಠಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಏಕ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹಾಗೂ ವಿಭಾಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ 143ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೋರಿಕೆಯ ಸುನಾವಣೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ [5][*** [4] ಕನಿಷ್ಠ ಸಂಖ್ಯೆಯು] ಐದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ 132ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲನ್ನು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡುವ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಐದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿದ್ದು ಅಪೀಲು ಸುನಾವಣೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಪೀಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಮತ್ತು ಅಪೀಲನ್ನು ವಿಲೆಮಾಡಲು ತನ್ನ ನಿರ್ಧರಣೆಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡವು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅಪೀಲನ್ನು ವಿಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೆ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "131ಎ ಮತ್ತು 139ಎ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳ, ಅಂಕಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳ ಬದಲಾಗಿ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೆ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "3ನೇ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು " ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

5. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಕನಿಷ್ಠ ಸಂಖ್ಯೆಯು " ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪನ್ನು ಬಹಿರಂಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಕೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ 143ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವರದಿಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ಆ ಪ್ರಕರಣದ ಸುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಹುಮತದ ಸಹಮತಿಯಿಂದ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಕೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ತನ್ನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದ ತೀರ್ಪನ್ನು ಅಥವಾ ತನ್ನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಹಮತಿಸದಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

146. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು:- (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ, ಆ ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಆ ಮೊದಲೇ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅವನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿದ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ನಿಯಮಗಳು ವೇತನಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ, ರಜೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಆ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನೌಕರರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳು ಸೇರಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಫೀಜುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಗಳು ಆ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

147. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 6ನೇ ಭಾಗದ 5ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ (ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಪೂರಕಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವೂ ಸೇರಿ) ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ, ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ 5 - ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ

148. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ:- (1) ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ ಇರತಕ್ಕುದು. ಅವನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿ ಮೊಹರು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(2) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(3) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ವೇತನ ಮತ್ತು ಇತರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಅವನ ವೇತನವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಗೈರು ಹಾಜರಿ ರಜೆ, ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಅವನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ತನ್ನ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋದ ತರುವಾಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತೀಯ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು, ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಆಡಳಿತ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ ರಚಿಸುವ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(6) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳೂ ಸೇರಿ ಆ ಕಚೇರಿಯ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

149. ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು:- ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಭಾರತದ ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಂಥ ಅಥವಾ ಅವನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

[1][**150. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ನಮೂನೆ:-** ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ [2][ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ] ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕುದು.]

151. ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನ ವರದಿಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕನ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನ ವರದಿಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು; ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನ ವರದಿಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ [3][* * * ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವುಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 150ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 22ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ - 6

[1][* * * ರಾಜ್ಯಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಸಾಮಾನ್ಯ

152. ಪರಿಭಾಷೆ:– ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು "ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದವು [2][ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಜ್ಯಪಾಲ

153. ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು:– ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿರತಕ್ಕುದು:

[3][ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

154. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ:– (1) ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಅಧೀನರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ -

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

155. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿ:– ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿ ಮೊಹರು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

156. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದಾವಧಿ:– (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದಾಗ್ಯೂ, ತನ್ನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

157. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು:– ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

158. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದದ ಷರತ್ತುಗಳು:– (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರೆ, ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ " ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಎ ಭಾಗದಲ್ಲಿ " ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಎಂದರೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಎ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥ " ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡದೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಹ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[1][(3ಎ) ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚತಕ್ಕುದು.]

(4) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

159. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:– ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಅಥವಾ ಅವನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪೈಕಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕುದು; ಎಂದರೆ-

"…..ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ….. *(ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರು)* ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದದ ಕಾರ್ಯಪಾಲನವನ್ನು (ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು) ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮತ್ತು ನನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟೂ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ……..*(ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರು)* ರಾಜ್ಯದ ಜನತೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ".

160. ಕೆಲವು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ:– ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

161. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ:– ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ಣೀತನಾದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷಮಾದಾನವನ್ನು, ಪ್ರವಿಲಂಬನವನ್ನು, ಮುಂದೂಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು.

162. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆಯೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಮಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

163. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಚಲಾಯಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಇರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯವೆ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕೈಗೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೈಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

164. ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು:– (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಬಿಹಾರ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(2) ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವನಿಗೆ ಪದದ ಮತ್ತು ಗೋಪ್ಯತಾಪಾಲನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳನ್ನು, ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾದ ನಮೂನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಬೋಧಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯನಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(5) ಮಂತ್ರಿಗಳ ವೇತನಗಳು ಹಾಗೂ ಭತ್ಯಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಆ ರೀತಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವವರೆಗೆ ಅವು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್

165. ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್:– (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕಾನೂನು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಸ್ವರೂಪದಂಥ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ತನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕುದು.

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

166. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ:- (1) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಚಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಲಿಖಿತದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು, ಅದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಲ್ಲವೆಂಬ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಲಿಖಿತವಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ವ್ಯವಹಾರವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.

[1] [* * * *]

167. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯು,-

(ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೋರಬಹುದಾದಂಥ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ, ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು

- ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ 3 - ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ

ಸಾಮಾನ್ಯ

168. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ರಚನೆ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು, ಮತ್ತು-

(ಎ) [2][* * *], ಬಿಹಾರ, [3][* * *], [4-5][* * *],

[6][ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ], [7][ಕರ್ನಾಟಕ], [8][* * *] [9][ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ] ಈ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸದನಗಳನ್ನೂ;

(ಬಿ) ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸದನವನ್ನೂ

-ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಎರಡು ಸದನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಲ್ಲಿ, ಒಂದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆ ಎಂದು ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಸದನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆ ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು.

---

1. 4ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು 1976ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲ್ವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 1978ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲ್ವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ (ರದ್ದತಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-6-1985 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ " ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 1960 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ರಚನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ 11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 20ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮುಂಬಯಿ" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8(2)ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಯಾವುದೇ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಲ್ಲ.

5. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ತಮಿಳುನಾಡು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ (ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮ (1986ನೇ ಇಸವಿಯ 40ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ದ ಮೂಲಕ 1.11.86 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ 'ತಮಿಳುನಾಡು' ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

6. 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ರಚನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ 11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 20ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

7. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-11-56ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮೈಸೂರು" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ 31ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-73 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮೈಸೂರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

8. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು (ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 46ನೆಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (7-1-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಪಂಜಾಬ್" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

9. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು (ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 20ನೆಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1969 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

169. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸೃಜಿಸುವುದು:- (1) 168ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಆ ಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(3) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][**170. ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ರಚನೆ:-** (1) 333ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಐನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಆದರೆ ಅರವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಹಂಚಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಮಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕುದು.

[2][***ವಿವರಣೆ:-*** ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ :

ಪರಂತು, ಈ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, 1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯು ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಹಾಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆ ಆಗುವವರೆಗೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ:]

[3][ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಮೊದಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಬಹುದು:

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದು, ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

171. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ:- (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ [4][ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು] ಮೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "*ವಿವರಣೆಗೆ*" ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಕಾಲು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-56ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಯು (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ -

(ಎ) ಆದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಲಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಆದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪದವೀಧರರಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಆಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪದವೀಧರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಆಗಿರುವ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಲಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ದರ್ಜೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತಹ ದರ್ಜೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಾದರೂ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಲಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದು;

(ಡಿ) ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಆ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಇ) ಉಳಿದ ಸದಸ್ಯರು (5)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾಗತಕ್ಕುದು.

(4) (3) ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ), (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಸಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾಗಬೇಕಾದ ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರ ಏಕವರ್ಗಾವಣೀಯ ಮತದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು.

(5) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಇ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾಗಬೇಕಾದ ಸದಸ್ಯರು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ, ಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಸೇವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

172. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಅವಧಿ:– (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಧಾನಸಭೆಯು [1][ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ಹೊರತು ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲ ಸಭೆಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದರಿ [1][ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವು ಆ ಸದನವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಸದರಿ ಅವಧಿಯನ್ನು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆಗೊಳಪಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದರ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಪ್ರತಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಿವೃತ್ತರಾಗತಕ್ಕುದು.

173. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ:– ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

[2][(ಎ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ರುಜು ಮಾಡಿರುವ ಹೊರತು;]

---

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಐದು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಆರು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸ್ಥಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸು ಅವನಿಗೆ ಆಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದ ಹೊರತು

-ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][**174. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಜನೆ:–** (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರೆಯತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಒಂದು ಅಧಿವೇಶನದ ಕೊನೆಯ ಉಪವೇಶನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಧಿವೇಶನದ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅಂತರವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ -

(ಎ) ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬಹುದು.]

175. ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕು:– (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸದನಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಶವನ್ನು, ಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆ ಸಂದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಅನುಕೂಲವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆ ಸದನವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.

176. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ:-(1) [2][ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ] ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಕರೆದಿರುವುದರ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ [3]* * * * ಬಗ್ಗೆ ಸದನದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವಂಥ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು.

177. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಡ್ವೊಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನ ಹಕ್ಕುಗಳು:– ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಮತ್ತು ಅಡ್ವೊಕೇಟ್ ಜನರಲ್‌ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವನನ್ನು ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಿರಬಹುದಾದಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಅವುಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ"ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮತ್ತು ಸದನದ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಗ್ರ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುವಂತೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

178. ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ:- ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರಲು ಆದಷ್ಟುಬೇಗ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡತಕ್ಕುದು.

179. ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು-

(ಎ) ಆ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದರೆ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಸಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ, ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ನಡೆಯುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

180. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವೂ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಭೆಯು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

181. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- (1) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ. 180ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಅದು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಸಭೆಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 189ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಾತ್ರ ಮತಕೊಡುವ ಹಕ್ಕು ಅವನಿಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ, ಮತಗಳು ಸಮವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ ಕೊಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

182. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ:- ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪರಿಷತ್ತು, ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದರ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

183. ಸಭಾಪತಿಯು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಪದಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:– ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು -

(ಎ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಸಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

184. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:– (1) ಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವೂ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನು ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು, ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಿರುವಾಗ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆ ಪರಿಷತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

185. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:– (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು 184ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು 189ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಮತ ಕೊಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕು ಅವನಿಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

186. ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಹಾಗೂ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು:– ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

187. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಚಿವಾಲಯ:– (1) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೌಕರಿಭರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಆ ಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯದ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುವೇ ನಿಯಮಗಳು ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುವೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

188. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:– ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು, ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಸಮಕ್ಷಮ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

189. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ, ಖಾಲಿಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಂ:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದನದ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕುದು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಥಮತಃ ಮತ ಕೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮತವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅವನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಆ ಸದನವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುವೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರಲು, ಮತ ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದು ಆ ತರುವಾಯ ಕಂಡು ಬಂದಾಗ್ಯೂ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಸಿಂಧುವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೂ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಸಭೆಯು ನಡೆಯಲು ಒಂದು ಸದನದ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚೋ ಅದು ಆ ಸದನದ ಸಭೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೋರಂ ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೋರಂ ಆಗುವವರೆಗೆ ಸದನವನ್ನು ಮುಂದೂಡುವುದು ಅಥವಾ ಸಭೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

190. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು:– (1) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸದನದ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಂಥ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರೆ, ಆಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಚಿಸಿದ [1]* * * * ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅವನು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊರತು ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆ ಮೊದಲೇ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿ ಆಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು -

---

1. 1950ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಕಕಾಲಿಕ ಸದಸ್ಯತ್ವ ನಿಷೇಧ ನಿಯಮಗಳು - ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ 678ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕಾನೂನು ಸಚಿವಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಎಫ್. 46/50-ಸಿ, ದಿನಾಂಕ26-1-1950 ನೋಡಿ.

(ಎ) [1][191ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 2ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ] ನಮೂದಿಸಿರುವ ಅನರ್ಹತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಗಾದರೆ; ಅಥವಾ

[2][(ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಗೆ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ]

-ಆ ನಂತರ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕುದು:

[3][ಪರಂತು, (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಯು ತನಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ, ಆ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಅದು ನೈಜವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಗಂಡರೆ, ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸದನದ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಸಭೆಗಳಿಗೂ ಗೈರುಹಾಜರಾದರೆ, ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆ ಸದನವು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಆ ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದೂಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

191. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು:- (1) ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಲು ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದವನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಅವನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವಾಗ;

(ಬಿ) ಅವನು ಅಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತನಾಗಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ಸಕ್ಷಮ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರುವಾಗ;

(ಸಿ) ಅವಿಮುಕ್ತ ದಿವಾಳಿಯಾಗಿರುವಾಗ;

(ಡಿ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರೀಕತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆರ್ಜಿಸಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ಅನುಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ;

(ಇ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆಂದು ಅನರ್ಹ ಗೊಳಿಸಿರುವಾಗ.

[4][***ವಿವರಣೆ:-*** ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ಅವನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[5][(2) ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು.]

[6][192. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ:- (1) ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನು 191ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಯೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 191ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಪದಗಳು, ಆವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1985ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 192ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 33ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮತ್ತು 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.]

193. 188ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ:– ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನರ್ಹನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳು ತಾನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದೂ, ಅವನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರತಿದಿನಕ್ಕೂ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬದ್ಧನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ದಂಡವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಒಂದು ಸಾಲದಂತೆ ವಸೂಲಾಗತಕ್ಕುದು.

ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು

194. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯೀ ಆದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರ ಅಥವಾ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುವೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಯಾವುದೇ ವರದಿ, ಪತ್ರ, ಮತಗಳು ಅಥವಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಇತರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವವರೆಗೆ, [1][1978ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಸಭೆಗೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು ಇರತಕ್ಕುದು.]

(4) (1)ನೆಯ, (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರುವವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

195. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು:– ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಸದಸ್ಯರು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತೀಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗತಕ್ಕುದು.

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

196. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:– (1) ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 198ನೆಯ ಮತ್ತು 207ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಂಡಿಸಬಹುದು.

---

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) 197ನೆಯ ಮತ್ತು 198ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳು, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಒಪ್ಪಿರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೊರತು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು, ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

197. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗಿರತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಿಂದ ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ತರುವಾಯ -

(ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದಿರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದು ಅದು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಪ್ಪದೆ ಇರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ

- ವಿಧಾನಸಭೆಯು, ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮುಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಾಗಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ, ಸೂಚಿಸಿದ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು.

(2) ವಿಧೇಯಕವು ಹಾಗೆ ಎರಡನೆಯ ಸಲ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ-

(ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದಿರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಪ್ಪದೆ ಇರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ

- ಆ ವಿಧೇಯಕವು, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಿರುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ, ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಅದು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಗಳಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಧನವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

198. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- (1) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಶಿಫಾರಸು ಕೋರಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ತನಗೆ ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳೊಡನೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು.

(3) ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನೂ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಇಲ್ಲದೆಯೇ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅದರ ಶಿಫಾರಸುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸದಿದ್ದರೆ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅದು ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

199. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳು ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ:– (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು:-

(ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಮಾಡುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯವು ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಹಣಕಾಸಿನ ಯಾವುವೇ ಹೊಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು;

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು;

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು;

(ಇ) ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು;

(ಎಫ್) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಣವನ್ನು ಜಮೆಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದು; ಅಥವಾ

(ಜಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಜುಲ್ಮಾನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಮಾಫಿಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ, ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿರುವುವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು ಧನವಿಧೇಯಕವೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು 198ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು 200ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವಾಗ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂಬುದಾಗಿ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

200. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ:– ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಒಂದುರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗ,ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಅವನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನವು ಅಥವಾ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುವೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುವೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರ ಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವ ಸಂದೇಶದೊಡನೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ, ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನ ಅಥವಾ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತದನುಸಾರ ಪುನಃ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸದನ ಅಥವಾ ಸದನಗಳು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು ಕಾನೂನಾದರೆ, ಅದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವುಂಟುಮಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುತ್ತದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟರೆ ಅಂಥ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಅವನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸತಕ್ಕುದು.

201. ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ವಿಧೇಯಕಗಳು:– ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ, ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸದನಗಳಿಗೆ 200ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾದ ಸಂದೇಶದ ಸಹಿತ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ, ಆ ಸದನವು ಅಥವಾ ಸದನಗಳು ಅಂಥ ಸಂದೇಶವು ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ. ಆ ಸಂದೇಶಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಪುನಃ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ಆ ಸದನದಿಂದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಸಹಿತ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಅದನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪುನಃ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು.

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

202. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣೆ:– (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು "ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ" ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜುಗಳಲ್ಲಿ -

(ಎ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಖರ್ಚುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು

- ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಬೀಳುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವೆಚ್ಚವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ವೆಚ್ಚವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಅವನ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ ;

(ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು;

(ಸಿ) ಬಡ್ಡಿ, ಋಣತೀರಿಕೆ ನಿಧಿಯ ಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಋಣ ವಿಮೋಚನೆಯ ಭಾರಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಹೊಣೆಯಾಗಿರುವ ಋಣಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಋಣಸೇವೆಗೆ ಹಾಗೂ ಋಣವಿಮೋಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ;

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವೆಚ್ಚ;

(ಇ) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರಿಕೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಐತೀರ್ಪು- ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ಮೊಬಲಗುಗಳು;

(ಎಫ್) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ಹೊರಿಸಲಾಗಿರುವ ವೆಚ್ಚ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚ.

203. ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:– (1) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮತಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಅಂದಾಜುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುವನ್ನಾಗಲಿ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಇತರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಅಥವಾ ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿನ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

204. ಧನವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು:– (1) 203ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ-

(ಎ) ಸಭೆಯು ಆ ರೀತಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ, ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಇಡಲಾಗಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಮೀರದಷ್ಟು ವೆಚ್ಚವನ್ನು

-ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ, ಪರಿಣಾಮವುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹವೆ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಕೊಡುವ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) 205ನೆಯ ಮತ್ತು 206ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ವಿನಿಯೋಗದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರತು ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

205. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು:– (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು-

(ಎ) 204ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮೊಬಲಗು ಆ ವರ್ಷದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಅಥವಾ ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಸೇವೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಅಥವಾ ಅಧಿಕ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾದರೆ, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾದ ಮೊಬಲಗಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಲಗು ಆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚವಾಗಿದ್ದರೆ

-ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜು ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ವಿವರಪತ್ರವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಆ ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು-ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 202, 203 ಮತ್ತು 204ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಬೇಡಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

206. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು:– (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು-

(ಎ) ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಮತಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 203ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಆ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 204ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಭಾಗಕ್ಕೆ, ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು;

(ಬಿ) ಸೇವೆಯು ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ್ದಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡುವ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಲು ಆಗದೇ ಇದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು;

(ಸಿ) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಚಾಲ್ತಿಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು

-ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸದರಿ ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 203ನೆಯ ಮತ್ತು 204ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

207. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) 199ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರದ್ದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು, ಜುಲ್ಮಾನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಮಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನ ಗೊಳಿಸುವುದು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಯಾವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೆ, ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದೋ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನವು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

208. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು:– (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದನವು ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಪ್ರಾಂತದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವೋ ಅವೇ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಗಳು, ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಎರಡು ಸದನಗಳ ನಡುವಣ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

209. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು:– ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗೆಗಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದನದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು 208ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದಿಂದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಉಪಬಂಧವು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

210. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:– (1) ಭಾಗ 17ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 348ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಆಗದಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು,ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನುಮತಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ "ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷೀನಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

[1][ಪರಂತು, [2][ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಮಣಿಪುರ, ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡವು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು :]

---

1. 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 46ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-71ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನಾರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, [2][ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಗೋವಾ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ] [3][ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ]] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡವು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

211. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿನ ಅವನ ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಚರ್ಚೆಯು ನಡೆಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

212. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು;- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಯಾವುವೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಪಾದಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮದೋಷದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಆ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುವೋ, ಆ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ - 4 ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರ

213. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇರುವುದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತನಗೆ ತೋರುವಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು-

(ಎ) ವಿಧೇಯಕವು ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶದಲ್ಲಿರುವಂಥವೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅವೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಭಾವಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಅವೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಯು ದೊರೆಯದೆ ಹೋದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಅಸಿಂಧುವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ

-ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅನುದೇಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆಯೇ ಬಲವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು -

(ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವೆರಡೂ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಪುನಃ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ

---

1. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1987ರ ಗೋವ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ (ಪುನರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಅರುಣಾಚಲಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1986ರ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-87 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಥವಾ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದೆ ಇರುವ ನಿರ್ಣಯವು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ಅದು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದೊಡನೆಯೇ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ:– ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕರೆದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರು ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು, ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಆ ದಿನಾಂಕಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದು ಈಚಿನದೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಲೆಕ್ಕಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(3) ಯಾವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಸಿಂಧುವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಮಾಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅವನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

[1] * * * * * * * * * *

ಅಧ್ಯಾಯ–5 ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

214. ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು:– [2] ... ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವಿರತಕ್ಕುದು.

[3] * * * * * * * * * *

215. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು:– ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ತನಗಾದ ನಿಂದನೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

216. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ:– ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

[4] * * * * * * * * * *

217. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕ ಮತ್ತು ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಷರತ್ತುಗಳು:– (1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ, ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಲ್ಲದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ಸಹಿ ಮತ್ತು ಮೊಹರು ಇರುವ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೂ, [5] [ಅಡಿಷನಲ್ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 224ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ [6][ಅರವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷ] ವಯಸ್ಸು ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:]

---

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) (4)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಹಾಗೂ 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (1) ಎಂಬ ಅಂಕಿಗಳು ಮತ್ತು ಆವರಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

5. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಅವನಿಗೆ ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರತಕ್ಕುದು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

6. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಂತು,-

(ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ 124ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು;

(ಸಿ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ವರ್ಗಾಯಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ನೇಮಕ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಮತ್ತು -

(ಎ) ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) [1] * * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು [2] * * *

[2] * * * * * * *

-ಅವನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ -

[3] [(ಎ) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ತರುವಾಯ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು;]

[4][(ಎಎ)] ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಅವನು ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾದ ಅನಂತರ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಅಥವಾ [5][ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸದಸ್ಯನ ಪದವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ] ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, 1947ನೆಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ, ಭಾರತದ ಒಳಗೆ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವನು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 36ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಅಥವಾ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮತ್ತು "ಸಿ" ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ (ಎಎ) ಖಂಡ ಎಂದು ಪುನಃ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

5. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 36ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ,

[1][(3) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

218. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು:– ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅವನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು, 124ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಮತ್ತು (5)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲೂ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

219. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:– [2] * * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಅವನಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

[3][**220. ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದವನು ತರುವಾಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:–** ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ವಾದಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:– ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿನ "ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ" ಎಂಬ ಪದವು 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ [4]ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

221. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- [5][(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು, ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವವರೆಗೆ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವೇತನಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.]

(2) ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು, ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅವನು ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

222. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು [6] * * * ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಬಹುದು.

---

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ) ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 220ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 1ನೆಯ ತಾರೀಖು.
5. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1986ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ಮೊದಲನೇ ದಿವಸದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[1][(2) ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹಾಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದಾಗ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾಯಿಸುವಾಗ ಅವನು 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಅನಂತರ ಇತರ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೇತನದ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಹಾರ ಭತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುವವರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಮಾಡಬಹುದಾದ ಪರಿಹಾರ ಭತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

223. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ನೇಮಕಾತಿ:- ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಪೈಕಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

[2][**224. ಅಡಿಷನಲ್ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ:-** (1) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವನು ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಡಿಷನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಲ್ಲದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು, ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾರಣದಿಂದ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವಾಗ ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(3) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಡಿಷನಲ್ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ [3][ಅರವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷ] ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿದ ಬಳಿಕ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[4][**224ಎ. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ:-** ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಬಹುದು, ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಕೋರಲಾದ ಆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು, ಆದರೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅವನನ್ನು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ ಹೊರತು ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

225. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಗಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರು ಏಕ ನ್ಯಾಯಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಅಥವಾ ವಿಭಾಗ ನ್ಯಾಯಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವುದನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅನುಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಆರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂಥವುಗಳೇ ಆಗಿರತಕ್ಕುದು:

---

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (2)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದ್ದಿತು.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 15ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 224ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][ಪರಂತು, ರಾಜಸ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಾಗ ಆದೇಶಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಸಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತೋ ಆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[2] [**226. ಕೆಲವು ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ:- (1)** ಈ ಸಂವಿಧಾನದ 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, [3] * * * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ್ಯಂತ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಮುಚಿತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ 3ನೆಯ ಭಾಗದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಥವಾ [4][*ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ಮ್ಯಾಂಡಮಸ್, ಪ್ರೋಹಿಬಿಷನ್, ಕೋವಾರಂಟೊ ಮತ್ತು ಸರ್ಷಿಯೋರರಿ* ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.]

(2) ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ರಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ವ್ಯಾಜ್ಯಕಾರಣವು ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಂಥ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಾನವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೊಳಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಸಹ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದು.

[5][(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷಕಾರನ ವಿರುದ್ಧ ನಿರ್ಬಂಧಕಾಜ್ಞೆಯ ಅಥವಾ ತಡೆಯಾಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ -

(ಎ) ಅಂಥ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಆದೇಶದ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಎಲ್ಲ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಪಕ್ಷಕಾರನಿಗೆ ಒದಗಿಸದೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅಂಥ ಪಕ್ಷಕಾರನಿಗೆ ಅಹವಾಲನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೋ, ಆ ಯಾವನೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಅಂಥ ಆದೇಶವನ್ನು ತೆರವು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಹಾಗೂ ಯಾವ ಪಕ್ಷಕಾರನ ಪರವಾಗಿ ಅಂಥ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಪಕ್ಷಕಾರನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪಕ್ಷಕಾರನ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗೆ ಅಂಥ ಅರ್ಜಿಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರೆ, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಒದಗಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ತರುವಾಯದ್ದೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಎರಡುವಾರಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಅವಧಿಯ ಕೊನೆಯ ದಿನದಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮುಚ್ಚಿದ್ದರೆ, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ತೆರೆದ ತರುವಾಯ ಮಾರನೆಯ ದಿನವು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅದನ್ನು ವಿಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು ಆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ವಿಲೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಆದೇಶವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದಾಗ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸದರಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನವು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ತೆರವಾಗತಕ್ಕುದು.]

[6] [(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವಂಥದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

---

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ಪರಂತುಕವನ್ನು 1976ನೇ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 226ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆದರೆ 131ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮತ್ತು 226ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು (13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ಮ್ಯಾಂಡ ಮಸ್, ಪ್ರೊಹಿಬಿಷನ್ ಕೋವಾರಂಟೋ ಮತ್ತು ಸರ್ಷಿಯೋರರಿ ಸ್ವರೂಪದ ರಿಟ್ಟುಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ "ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರತೆಯು ಸಾರಭೂತವಾದ ನ್ಯಾಯವಿಫಲತೆಗೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟಿದೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3), (4), (5) ಮತ್ತು (6)ನೇ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1.8.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

6. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಮೂಲ (7)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ (4)ನೇ ಖಂಡ ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

[1] **226ಎ.** [*226ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.*] *1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-78 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.*

227. ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರ:-[2] [(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಅದು ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆದ್ಯಂತ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.]

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು -

(ಎ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ವಿವರ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಅಂಥ ಯಾವುವೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾವ ನಮೂನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು, ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕುದೋ ಅಂಥ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು.

(3) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಷರೀಫರಿಗೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಗುಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಟಾರ್ನಿಗಳಿಗೆ, ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ಲೀಡರುಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಫೀಜುಗಳ ಕೋಷ್ಟಕಗಳನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು,(2)ನೆಯ ಅಥವಾ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುವೇ ನಿಯಮಗಳು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ನಮೂನೆಗಳು, ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಫೀಜುಗಳ ಕೋಷ್ಟಕಗಳು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವಾನುಮೋದನೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[3] * * * * *

228. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ:- ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಪ್ರಕರಣವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ನಿರ್ಧಾರವು ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಲೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ ಅದು [4][ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು [5]…….]

(ಎ) ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತಾನೇ ವಿಲೆ ಮಾಡಬಹುದು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಸದರಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಾನೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲಿನ ತನ್ನ ತೀರ್ಪಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಸದರಿ ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಆ ತೀರ್ಪಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಅದನ್ನು ವಿಲೆ ಮಾಡಲು ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಹಾಗೂ ಆ ತರುವಾಯ 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 31ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ದಿನಾಂಕ 20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 5ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 31ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅದು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ….. ಬಹುದು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "131ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಅಂಕಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು (13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[1]**228ಎ.** [*ರಾಜ್ಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು*]. *1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.*

229. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು:- (1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, [2]* * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಆ ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅವನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ವೇತನಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ರಜೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ [2]* * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮೋದನೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನೌಕರರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳೂ ಸೇರಿ, ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ಯಾವುವೇ ಫೀಜುಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ಹಣಗಳು ಆ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕುದು.

[3][**230. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು:-** (1) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ,-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಅಥವಾ ರದ್ದುಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) 227ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುವೇ ನಿಯಮಗಳು, ನಮೂನೆಗಳು ಅಥವಾ ಕೋಷ್ಟಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

231. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು.

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1956ನೆ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಆ "ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವು ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದೆಯೋ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 16ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು 230, 231 ಮತ್ತು 232ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ,-

(ಎ) 217ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 227ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುವೇ ನಿಯಮಗಳು, ನಮೂನೆಗಳು ಅಥವಾ ಕೋಷ್ಟಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) 219ನೆಯ ಮತ್ತು 229ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಿರುವ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು :

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, 219ನೆಯ ಮತ್ತು 229ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲ, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ, ವಿಧಾನಮಂಡಲ ಮತ್ತು ಸಂಚಿತನಿಧಿ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ, ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ, ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತನಿಧಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 6 ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

233. ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ :- (1) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳನಿಯುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಡ್ತಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದು ಅಥವಾ ಪ್ಲೀಡರ್ ಆಗಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[1][**233ಎ. ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತೀರ್ಪು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವ :-** ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ,-

(ಎ) (i) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಪ್ಲೀಡರನಾಗಿದ್ದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು 233ನೆಯ ಅಥವಾ 235ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು, ಮತ್ತು

(ii) ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅಂಥ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ತಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು

- ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದುವು ಎಂದು ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) 1966ನೆಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ 233ನೆಯ ಅಥವಾ 235ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ, ಬಡ್ತಿ ಪಡೆದಿರುವ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಚಲಾಯಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಕೊಟ್ಟ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ, ಶಿಕ್ಷೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶವು ಅಥವಾ ಅವನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ

1. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಣೆಯು, ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ತಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯು ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ನಡೆದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಅಸಿಂಧುವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಅಥವಾ ಎಂದಾದರೂ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದವು ಅಥವಾ ಅಸಿಂಧುವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

234. ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ:– ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ನಂತರ ತಾನು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ನೇಮಕಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

235. ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ:– ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಪದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಥಳನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ರಜೆ ಕೊಡುವುದೂ ಸೇರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲಣ ನಿಯಂತ್ರಣವು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡಲು ಅವನು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದ ಅವನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅವನೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವುದೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

236. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:– ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ -

(ಎ) "ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ" ಎಂಬ ಪದವು ನಗರ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಅಡಿಷನಲ್ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಜಂಟಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಸಹಾಯಕ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಲಘು ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶ, ಚೀಫ್ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್, ಅಡಿಷನಲ್ ಸೆಷನ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ಸೆಷನ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ - ಇವರನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) "ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆ" ಎಂದರೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹುದ್ದೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವ ಇತರ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಿಕ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನೇಮಕಮಾಡಲಾಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಒಳಗೊಂಡ ಸೇವೆ ಎಂದರ್ಥ.

237. ಕೆಲವು ದರ್ಜೆ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆಗಳ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರುಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ:– ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುವೇ ನಿಯಮಗಳು ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ದರ್ಜೆಯ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ದರ್ಜೆಗಳ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅವನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

ಭಾಗ – 7

[*ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳು.*] *1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.*

ಭಾಗ - 8

[1][ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು]

[2][**239. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತ:–** (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ಹೊರತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ನೇಮಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪದನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಆಡಳಿತಗಾರನ ಮೂಲಕ ತನಗೆ ಯುಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಭಾಗ -6ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಂಥ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.]

[3][**239ಎ. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಸೃಜಿಸುವುದು :–** (1) [4]*** [5]*** [6]*** [7][[8][[9][ಪಾಂಡಿಚೆರಿ]]] [10]***]] ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಚುನಾಯಿತರಾದ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾದ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ನಿಕಾಯವನ್ನು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಒಂದು ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನು

- ಅಥವಾ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅದನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[11][**239ಎಎ. ದೆಹಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:–** (1) ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1991ರ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ದೆಹಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು (ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಮತ್ತು 239ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಗುವ ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಸಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಗಳು " ಎಂಬ ಮೂಲಶೀರ್ಷಿಕೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 17ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 239ನೆಯ ಮತ್ತು 240ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನಾರಚನೆ ಅಧಿನಿಯಮ (1987ರ 18)ದ 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (30-5-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1970ರ-53ನೆಯ) ದ 46ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (25-1-1971 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) " ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನಾರಚನೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) " ಮಣಿಪುರ, ತ್ರಿಪುರ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
7. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, " ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿಚೆರಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (15-2-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ " ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂಗಳಿಗೆ" ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. 1986ರ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1986ರ 69)ದ 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ " ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಮತ್ತು ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1986ರ 34) ದ 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-2-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
11. 1991ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) (ಎ) ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಕಾದಿರಿಸುವ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸುವುದು (ಅಂಥ ವಿಭಜನೆಯ ಆಧಾರವೂ ಸೇರಿ) ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 324 ರಿಂದ 327ರ ವರೆಗಿನ ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಸಭೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು "ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ " - ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 326 ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) (ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯ 1, 2 ಮತ್ತು 18ನೇ ನಮೂದುಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಪಟ್ಟಿಯ 64, 65 ಮತ್ತು 66ನೇ ನಮೂದುಗಳು, ಸದರಿ 1, 2 ಮತ್ತು 18ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) (ಎ) ಉಪ-ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(ಸಿ) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ಸಂಸತ್ತು ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಆ ಮುಂಚಿನ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಅಂಥ ಮುಂಚಿನ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು :

ಪರಂತು, ವಿಧಾನಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ದೊರೆತಿದ್ದರೆ, ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಈ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು, ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು, ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವುದೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಶೇಕಡಾ ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಮೀರದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡತಕ್ಕುದು :

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಂತ್ರಿಗಳ ನಡುವೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ತೀರ್ಮಾನ ಆಗುವವರೆಗೆ, ಆ ವಿಷಯವು ಅತಿ ಜರೂರು ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ತಾನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದೆಂದು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡಲು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(6) ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[1][(7) (ಎ)] ಸಂಸತ್ತು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಅಥವಾ ಆನುಷಂಗಿಕವಾದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬಹುದು.

[2][(ಬಿ) (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(8) 239ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅವು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಅದರ ಉಪರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡ" ಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 239ಎಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.]

[3]**239ಎಬಿ. ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧ:–** ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ -

(ಎ) 239ಎಎ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ

- ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ 239ಎಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಜಾರಿಯನ್ನು, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು 239ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮತ್ತು 239ಎಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅವಶ್ಯ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ತನಗೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕವಾದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.]

[4][**239ಬಿ. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಡಳಿತಗಾರನ ಅಧಿಕಾರ:–** (1) [5][ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು] ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿವೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಆಡಳಿತಗಾರನು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅನುದೇಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಹೊರತು, ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

---

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (7)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದೆ.

2. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1992ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30-12-1971ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 1987ರ ಗೋವ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ (ಪುನಾರಚನೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಸದರಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಥವಾ 239ನೆಯ (ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾರ್ಯನಡೆಸುವುದು ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿರುವಾಗ, ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅಂಥ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಅಥವಾ ಸ್ಥಗಿತದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು, 239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಯುಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಿಂದ ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು -

(ಎ) ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮತ್ತೆ ಅಧಿವೇಶನ ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಆ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದೊಡನೆಯೇ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅನುದೇಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(3) 239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ ಸಿಂಧುವಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಮಾಡಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು.]

[1] * * * * *

240. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು -

(ಎ) ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು;

[2][(ಬಿ) ಲಕ್ಷ ದ್ವೀಪ;]

[3][(ಸಿ) ದಾದ್ರಾ ಮತ್ತು ನಗರ್‌ಹವೇಲಿ;]

[4][(ಡಿ) ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್;]

[5][(ಇ) ಪಾಂಡಿಚೆರಿ;]

[6][(ಎಫ್) * * * *]

- ಈ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು:

---

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 32ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 4ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1973ನೇ ಇಸವಿಯ ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ, ಮಿನಿಕೋಯ್ ಮತ್ತು ಅಮೀನ್‌ದೀವಿ ದ್ವೀಪಗಳ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (1973ರ 34) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಬಿ) ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ (1-11-73ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1961ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ರ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ (ಪುನಾರಚನೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30-5-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಮತ್ತು 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮೇರೆಗೆ (16-8-62ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದ್ದ (ಎಫ್) ಮತ್ತು (ಜಿ) ನಮೂದುಗಳನ್ನು 1986ರ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-2-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮತ್ತು 1986ರ ಅರುಣಾಚಲ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-2-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಪರಂತು, ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು 239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿಕಾಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಗಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ :

[1][ಮತ್ತೂ ಪರಂತೂ, [2][ಪಾಂಡಿಚೆರಿ] ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿಕಾಯವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಥವಾ 239ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲವಾಗಿ ಆ ನಿಕಾಯವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿರುವಾಗಲೆಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಅಥವಾ ಸ್ಥಗಿತದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.]

(2) ಹಾಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮವು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ [3][ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನನ್ನು] ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹೊರಡಿಸಿರುವಾಗ ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆಯೇ ಬಲ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

241. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು:- (1) ಯಾವುದೇ [4][ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ] ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ [5][ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ]ದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂಬುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

(2) 214ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 6ನೆಯ ಭಾಗದ 5ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆಯೇ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

[6][(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯವೂ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(4) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗದಿಂದ ಆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದಾವುದೂ ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.]

242. [*ಕೊಡಗು*] *1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.*

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅರುಣಾಚಲ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಥವಾ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಸಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

6. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (3)ನೆಯ ಮತ್ತು (4)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][ಭಾಗ - 9

ಪಂಚಾಯತಿಗಳು

243. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, -

(ಎ) "ಜಿಲ್ಲೆ" ಎಂದರೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಜಿಲ್ಲೆ;

(ಬಿ) " ಗ್ರಾಮಸಭೆ" ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ನಿಕಾಯ;

(ಸಿ) "ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟ" ಎಂದರೆ ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟವೆಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಡುವಣ ಮಟ್ಟ;

(ಡಿ) "ಪಂಚಾಯತಿ" ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ 243ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ (ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಿ) ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ;

(ಇ) "ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂದರೆ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಪ್ರದೇಶ;

(ಎಫ್) "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ;

(ಜಿ) "ಗ್ರಾಮ" ಎಂದರೆ ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಇದು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

243ಎ. ಗ್ರಾಮಸಭೆ:- ಗ್ರಾಮಸಭೆಯು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು.

243ಬಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ರಚನೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟ, ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಇಪ್ಪತ್ತು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸದೆ ಇರಬಹುದು.

243ಸಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಂಥ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವಣ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವಣ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು -

(ಎ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ;

(ಬಿ) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ;

---

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಸಿ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಂಥ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ;

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ ಸದಸ್ಯರು,-

(i) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತದಾರರೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ;

(ii) ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತದಾರರೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ

- ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒದಗಿಸಬಹುದು.

(4) ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಆಗಿಲ್ಲದಿರಲಿ, ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ನೀಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(5) (ಎ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಆ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

243ಡಿ. ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ

- ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿಮಾಡಬೇಕಾದ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಪೈಕಿ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಅಂಥ ಪದಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕುದು:

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(5) (1) ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ (ಮಹಿಳೆಯರ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಮೀಸಲಾತಿಯು, 334ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(6) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದುಳಿದ ನಾಗರಿಕರ ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧ ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

243ಇ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:– (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಅದರ ಮೊದಲ ಸಭೆಗಾಗಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅದು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲ.

(2) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ, ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ, ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು -

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ;

(ಬಿ) ಅದರ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ

- ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು :

ಪರಂತು, ವಿಸರ್ಜಿತ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಯಾವ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಅವಧಿಯು ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಅವಧಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಒಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯು ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದು, ಆ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದ ಹೊಸ ಪಂಚಾಯತಿಯು, ವಿಸರ್ಜಿತ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಹಾಗೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅದು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು.

243ಎಫ್. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು:– (1) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿದಾಗ:

ಪರಂತು, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನವನೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿರುವಾಗ.

(2) ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುವೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವನೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು.

243ಜಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು:– ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ, ಅವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು-

(ಎ) ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪರಿಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ

-ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಯುಕ್ತಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

243ಹೆಚ್. ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು:- ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ,-

(ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು, ವಸೂಲಿಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಜಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ಐ. ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ರಚನೆ:- (1) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992 ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿ ಐದನೇ ವರ್ಷವು ಮುಕ್ತಾಯವಾದಾಗ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು; ಮತ್ತು

(ಎ) (i) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವೆ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ, ಸುಂಕಗಳ, ದಾರಿಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವೆ ವಿತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟಗಳ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಆಯಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪಾಲನ್ನು ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ;

(ii) ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಶುಲ್ಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(iii) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಸಹಾಯಾನುದಾನಕ್ಕೆ;

(ಬಿ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ;

(ಸಿ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸುಭದ್ರ ಹಣಕಾಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ

- ಅನ್ವಯಿಸುವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆಯೋಗದ ರಚನೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(3) ಆಯೋಗವು, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಬಗೆಗಿನ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪತ್ರದ ಸಹಿತ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

243ಜೆ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ:- (1) ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ಕೆ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು:- (1) ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇವುಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳತಕ್ಕ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿಯು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತನನ್ನು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಅವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು, ಅವನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ವಹಿಸಲಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಜ್ಯಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ಎಲ್. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ:- ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು 239ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಆ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

243ಎಂ. ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಈ ಭಾಗವು ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು:- (1) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, 244ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್, ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ;

(ಬಿ) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂಥ ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ

- ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂಥ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಸದರಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][(3ಎ) 243ಡಿ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ -

1. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (8.9.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳು, ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ (2)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ನೀಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

243ಎನ್. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ, ಸಂವಿಧಾನ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸಿತವಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ- ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು, ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಅವು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು.

243ಓ. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅಥವಾ 243ಕೆ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಅಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹೊರತು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][ಭಾಗ-9ಎ.

ಪೌರಸಭೆಗಳು

243ಪಿ. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

(ಎ) "ಸಮಿತಿ" ಎಂದರೆ 243ಎಸ್ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಸಮಿತಿ;

(ಬಿ) "ಜಿಲ್ಲೆ" ಎಂದರೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆ;

(ಸಿ) "ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶ;

(ಡಿ) "ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದಂಥ ಪೌರಸಭೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರ;

(ಇ) "ಪೌರಸಭೆ" ಎಂದರೆ 243ಕ್ಯೂ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ;

(ಎಫ್) "ಪಂಚಾಯತಿ" ಎಂದರೆ 243ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಪಂಚಾಯತಿ;

(ಜಿ) "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ.

243ಕ್ಯೂ. ಪೌರಸಭೆಗಳ ರಚನೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ,-

(ಎ) ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ, ಎಂದರೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ನಗರ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ (ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಲಿ) ಒಂದು ನಗರ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು;

(ಬಿ) ಸಣ್ಣ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ದೊಡ್ಡ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪೌರ ನಿಗಮವನ್ನು

-ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಚಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಒದಗಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಒದಗಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಪೌರ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ರಚಿಸದೆ ಇರಬಹುದು.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶ", "ಸಣ್ಣ ನಗರ ಪ್ರದೇಶ" ಅಥವಾ "ದೊಡ್ಡ ನಗರ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾಂದ್ರತೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವ ರಾಜಸ್ವ, ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗದ ಶೇಕಡಾವಾರು, ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶ.

243ಆರ್. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಂಗರಚನೆ:- (1) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನುಳಿದು, ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು, ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಚುನಾಯಿತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವಿಭಾಗಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20.4.93 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು-

(ಎ) (i) ಪೌರಸಭಾ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ;

(ii) ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ;

(iii) ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತದಾರರಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿತರಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ;

(iv) 243ಎಸ್ ಅನುಚ್ಛೇದದ 5ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳಿಗೆ

-ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, (i)ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪೌರಸಭೆಯ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ನೀಡಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಪೌರಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಚುನಾವಣೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ಎಸ್. ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗರಚನೆ:- (1) ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು -

(ಎ) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಅಂಗರಚನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರ;

(ಬಿ) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

- ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.

(3) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಒಂದು ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪೌರಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ವಿಭಾಗಗಳ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು-

(ಎ) ಒಂದು ವಿಭಾಗವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸದಸ್ಯನು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡು ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

243ಟಿ. ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ:- (1) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಆ ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ, ಆ ಪೌರಸಭೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭೆಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಒಟ್ಟುಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಪೈಕಿ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಪೌರಸಭೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(5) (1) ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ (ಮಹಿಳೆಯರ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಮೀಸಲಾತಿಯು 334ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(6) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದುಳಿದ ನಾಗರಿಕರ ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಪೌರಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧ ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

243ಯು. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:– (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಹೊರತು ಅದರ ಮೊದಲ ಸಭೆಗಾಗಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದ್ದು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಹವಾಲನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ;

(ಬಿ) ಅದರ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ

-ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ವಿಸರ್ಜಿತ ಪೌರಸಭೆಯು ಯಾವ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಅವಧಿಯು ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅವಧಿಗೆ ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) ಒಂದು ಪೌರಸಭೆಯು ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದು ಆ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದ ಪೌರಸಭೆಯು, ವಿಸರ್ಜಿತ ಪೌರಸಭೆಯು ಹಾಗೆ ವಿಸರ್ಜಿತವಾಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

243ವಿ. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆ:– (1) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪೌರಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿದಾಗ:

ಪರಂತು, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನವನೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿರುವಾಗ.

(2) ಪೌರಸಭೆಯ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುವೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವನೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

243ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:– ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು-

(i) ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು;

(ii) ಹನ್ನೆರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ

-ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು;

(ಬಿ) ಹನ್ನೆರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಬಹುದು.

243ಎಕ್ಸ್. ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು:- ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ,-

(ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು, ವಸೂಲಿಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭೆಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಜಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ವೈ. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ:- (1) 243ಐ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕದು; ಮತ್ತು

(ಎ) (i) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ, ಸುಂಕಗಳ, ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ವಿತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟಗಳ ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ಅಂಥ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಆಯಾ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಪಾಲನ್ನು ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ;

(ii) ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(iii) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಸಹಾಯಾನುದಾನಕ್ಕೆ;

(ಬಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ;

(ಸಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳ ಸುಭದ್ರ ಹಣಕಾಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ

- ಅನ್ವಯಿಸುವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡತಕ್ಕದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಫಾರಸನ್ನು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಬಗೆಗಿನ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪತ್ರದ ಸಹಿತ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

243ಜಡ್. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ:- ಪೌರಸಭೆಗಳು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ಜಡ್‌ಎ. ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು:– (1) ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇವುಗಳು 243ಕೆ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

243ಜಡ್‌ಬಿ. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ:– ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು 239ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಂತೆ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

243ಜಡ್‌ಸಿ. ಈ ಭಾಗವು ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು:– (1) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ 244ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಬಾಧಕಗೊಳಿಸುವುದೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು, ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

243ಜಡ್‌ಡಿ. ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ:– (1) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು -

(ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

- ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೈಕಿಯಿಂದ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಐದನೇ ನಾಲ್ಕಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಡುವಣ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು;

(ಡಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

- ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ-

(ಎ) (i) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಯೋಜನೆ, ನೀರು ಮತ್ತು ಇತರ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ, ಮೂಲ ಪರಿಕರಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ;

(ii) ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ವರೂಪ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ವರೂಪದ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಗೆ

-ಇವುಗಳಿಗೆ ಗಮನ ನೀಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು.

243ಜಡ್‌ಇ. ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ:- (1) ಇಡೀ ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು-

(ಎ) ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಂಗಯೋಜನೆ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

-ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ತಮ್ಮ ಪೈಕಿಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಡುವಣ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ;

(ಡಿ) ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಡಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು;

(ಇ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕ ರೀತಿ

-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ನೀಡತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) (i) ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳು;

(ii) ಆ ಪ್ರದೇಶ ಸಮನ್ವಿತ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಯೋಜನೆ, ನೀರು ಮತ್ತು ಇತರ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ, ಮೂಲ ಪರಿಕರಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ, ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ವಿಷಯಗಳು;

(iii) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸಮಗ್ರ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಆದ್ಯತೆಗಳು;

(iv) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೂಡಬಹುದಾದ ಹೂಡಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ಸ್ವರೂಪದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ವರೂಪದ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಇತರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು, ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು.

243ಜಡ್‌ಎಫ್. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸಿತವಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ,- ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು, ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅವುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು.

243ಜಡ್‌ಜಿ. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅಥವಾ 243ನೇ ಜಡ್‌ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಅಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪೌರಸಭೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹೊರತು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಭಾಗ-10

ಅನುಸೂಚಿತ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು

244. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ:– (1) [1] * * * [2][ಅಸ್ಸಾಮ್ [3][ಮೇಘಾಲಯ, ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು [2][ಅಸ್ಸಾಮ್] [3][ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್, ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ] ಇರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

[4][**244ಎ. ಅಸ್ಸಾಮ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಅವೆರಡನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದು:–** (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧಿಸಿದ ಪಟ್ಟಿಕೆಯ [5][1ನೆಯ ಭಾಗ] ದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೊಳಗೊಂಡ (ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ -

(ಎ) ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಚುನಾಯಿತವಾದ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತವಾದ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಚುನಾಯಿತವಾದ ಒಂದು ನಿಕಾಯವನ್ನು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು,

ಅಥವಾ ಅವೆರಡನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಆ ಇಡೀ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾಂರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರಾ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 'ಎ' ಭಾಗ ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಡಿ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಇ) ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(3) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಕಾನೂನಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು, (2)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಸಂಬಂಧಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೆಯ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

ಭಾಗ - 11

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - 1 ವಿಧಾಯೀ ಸಂಬಂಧಗಳು

ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

245. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತು ಭಾರತದ ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೊರಗೂ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಸಿಂಧುವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

246. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವಸ್ತು ವಿಷಯ:- (1) (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಇದನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ 'ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅನನ್ಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(2) (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು, ಮತ್ತು (1)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು [1] * * * ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಸಹ, ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(3) (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, [1] * * * ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುವೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನನ್ಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(4) [2][ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ] ಒಳಗೊಂಡಿರದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ವಿಷಯವು ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

247. ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುವೇ ಕಾನೂನುಗಳ ಉತ್ತಮ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಯಾವುವೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

248. ಕಾನೂನು ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- 1) ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅನನ್ಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(2) ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವು, ಆ ಎರಡು ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಎ ಅಥವಾ ಬಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

249. ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯು, ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಎರಡರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯವು, ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯುವುದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಮತ್ತು ಅದು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ, ಸದರಿ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

250. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದರೆ, ಹಾಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

251. 249 ಮತ್ತು 250ನೆ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಣ ಅಸಾಂಗತ್ಯ:- 249 ಮತ್ತು 250ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, ಸಂಸತ್ತು ಸದರಿ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ಮೇರೆಗಾದರೂ ಕಾನೂನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಆ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಆ ಕಾನೂನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಆ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

252. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು:- (1) 249 ಮತ್ತು 250ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಸದನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಹಾಗೆಂದು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಆ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು

ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸಲು ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಯಾವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನವು ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಇತರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಸಹ ಅದು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಾಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಅಥವಾ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

253. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಕಾನೂನು ರಚನೆ:– ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ದೇಶದೊಡನೆ ಅಥವಾ ದೇಶಗಳೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ ಅಥವಾ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಸಂಘ ಅಥವಾ ಇತರ ನಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

254. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಣ ಅಸಾಂಗತ್ಯ:– (1) ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿರುವುದೋ, ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದು ಅದರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ (2)ನೇ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) [1]* * * ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಹಿಂದಿನ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆಗ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ದೊರೆತಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡುವಂಥ, ಅದಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವಂಥ, ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವಂಥ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವಂಥ ಕಾನೂನೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮಿಸದಂತೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

255. ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೆಂಬಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ [2]* * *ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ;

(ಬಿ) ರಾಜಪ್ರಮುಖನ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ರಾಜಪ್ರಮುಖನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ;

(ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸು ಅಥವಾ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ

- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಥವಾ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯು ಲಭಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಂಥ ಯಾವ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಅಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಎ ಅಥವಾ ಬಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

256. ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕೂಟದ ಬಾಧ್ಯತೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುವೇ ಕಾನೂನುಗಳ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದು.

257. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ಚಲಾವಣೆಗೆ ಅಡಚಣೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗದ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೆಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿರುವ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಹ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಘೋಷಿಸಲಾದ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ನೌಕಾ, ಸೈನಿಕ ಮತ್ತು ವಾಯುಬಲಗಳ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಭಾಗವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರೈಲ್ವೆಮಾರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಹ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಯಾವುದೇ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 2ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ರೈಲುಮಾರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 3ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರದಿದ್ದರೆ, ರಾಜ್ಯದ ವಾಡಿಕೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದು ವಹಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಖರ್ಚುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವಾಗ ವಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯವು ಹಾಗೆ ವಹಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಖರ್ಚಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮೊಬಲಗನ್ನು ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[1]257ಎ. [*(ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ಬಲಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವು) 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 33ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.*]

258. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಷರತ್ತು ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಷರತ್ತು ರಹಿತವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಕಾನೂನು, ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅದು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯವು ವಹಿಸಿದ ಆಡಳಿತದ ಯಾವುವೇ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[1][**258ಎ. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ:–** ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಷರತ್ತು ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಷರತ್ತು ರಹಿತವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.]

259. [*ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು*] *1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.*

260. ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ :– ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗವಾಗಿರದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ, ವಿಧಾಯೀ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಒಪ್ಪಂದವೂ ವಿದೇಶೀ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

261. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು:– (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ದಾಖಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರುಜುವಾತುಪಡಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(3) ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಪುಗಳು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳು

262. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದೀ ಕಣಿವೆಗಳ ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ:– (1) ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದೀ ಕಣಿವೆಯ ಅಥವಾ ನದಿಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ನದೀ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿನ ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗ, ಹಂಚಿಕೆ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ದೂರಿನ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ದೂರಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 18ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯ

263. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳು:- ಒಂದು ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದಾದ ವಿವಾದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ಕೊಡುವ;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕೆಲವು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಚರ್ಚಿಸುವ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯನೀತಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ

- ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತ ಸಾಧನೆಯಾಗುವುದೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಭಾಗ - 12

ಹಣಕಾಸು, ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಹಣಕಾಸು

ಸಾಮಾನ್ಯ

[1][**264. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:–** ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ" ಎಂದರೆ 280ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ.]

265. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸದಿರುವುದು:– ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

266. ಭಾರತದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳು:– (1) ಕೆಲವು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮತ್ತು ಸುಂಕಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 267ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಸ್ವಗಳು, ಟ್ರೆಜರಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಸಾಲಗಳ ಅಥವಾ ಅರ್ಥೋಪಾಯ ಮುಂಗಡಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಎಲ್ಲ ಸಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳ ಮರು ಸಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳು - ಇವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ "ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಸ್ವಗಳು, ಟ್ರೆಜರಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಸಾಲಗಳ ಅಥವಾ ಅರ್ಥೋಪಾಯ ಮುಂಗಡಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಎಲ್ಲ ಸಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳ ಮರುಸಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳು - ಇವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಆ "ರಾಜ್ಯ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಣಗಳನ್ನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಜಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುವೇ ಹಣಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ವಿನಿಯೋಗಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

267. ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿ:– (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ "ಭಾರತದ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕೈಹಣದ ಸ್ವರೂಪದ ಒಂದು ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ಆ ನಿಧಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ 115ನೆಯ ಅಥವಾ 116ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಂಥ ನಿಧಿಯಿಂದ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಸದರಿ ನಿಧಿಯನ್ನು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 264ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ "ರಾಜ್ಯದ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕೈ ಹಣದ ಸ್ವರೂಪದ ಒಂದು ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ಆ ನಿಧಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, 205ನೆಯ ಅಥವಾ 206ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ನಿಧಿಯಿಂದ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಸದರಿ ನಿಧಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ [1]*** ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕುದು.

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

268. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳು:– (1) ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಸ್ಟಾಂಪು ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಔಷಧ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾಧನ ತಯಾರಿಕೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪಾದನಾಸುಂಕಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ -

(ಎ) ಯಾವುದೇ [2][ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲಾಗುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳು

- ಅಂಥ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಸುಂಕದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು.

269. ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸುವುದು:– [3][(1) ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಮತ್ತು ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 1996ರ ಏಪ್ರಿಲ್ 1ರಂದು ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

(ಎ) "ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು" ಎಂಬ ಪದಾವಳಿಗೆ ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು ಅಂತರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥವಿರತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) "ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು" ಎಂಬ ಪದಾವಳಿಗೆ ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯು, (ಆ ರವಾನೆಯನ್ನು, ಅದನ್ನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಆಗಲಿ ಮಾಡಿರಲಿ) ಅಂಥ ರವಾನೆಯು ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಆ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಯ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಅವು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆಯೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಂಚಿಕೆಯ ತತ್ವಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕುದು.]

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಸಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][(3) [2][ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು ಅಥವಾ ಸರಕು ರವಾನೆಯು] ಯಾವಾಗ ಅಂತರರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು.]

270. [3][**ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು:–** (1) ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ, 268ನೇ ಮತ್ತು 269ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸುಂಕಗಳನ್ನು, 271ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ತೆರಿಗೆಗಳ ಮತ್ತು ಸುಂಕಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಕರವನ್ನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ಪೈಕಿ, ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಶೇಕಡಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಂಕವನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾಲದಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, "ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ" ಎಂದರೆ:-

(i) ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು, ಮತ್ತು

(ii) ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ ನಂತರ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು.]

---

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1982ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ"ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 2000ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

271. ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರ:– 269ನೇ ಮತ್ತು 270ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಯಾವುವೇ ಸುಂಕಗಳ ಅಥವಾ ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಭಾರದ ಪೂರ್ಣ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗತಕ್ಕುದು.

272. * * * *

273. ಸೆಣಬು ಮತ್ತು ಸೆಣಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ರಫ್ತು ಸುಂಕಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅನುದಾನಗಳು:– (1) ಅಸ್ಸಾಮ್, ಬಿಹಾರ್, ಒರಿಸ್ಸಾ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೆಣಬಿನ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು ಸೆಣಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲಿನ ರಫ್ತು ಸುಂಕದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯ ಅನುದಾನಗಳೆಂದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಾಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಸೆಣಬಿನ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸೆಣಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ರಫ್ತು ಸುಂಕವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ - ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಹೊರಿಸುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು" ಎಂಬ ಪದವು 270ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

274. ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯ:- (1) ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಂಕವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ "ಕೃಷಿ ವರಮಾನ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುವೇ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಹಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚತಕ್ಕುದೋ ಅಥವಾ ಹಂಚಬಹುದೋ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಅಥವಾ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ತರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಅರ್ಥವಿರತಕ್ಕುದು-

(ಎ) ಯಾವ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ಪೂರ್ಣ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗವನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವ ತೆರಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೊತ್ತಗಳು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ.

X 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

275. ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನಗಳು:– (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಳ್ಳ ರಾಜ್ಯಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯ ಅನುದಾನಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ಭರಿಸಲು ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ-

(ಎ) ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧಿಸಿದ ಕೋಷ್ಟಕದ [1][1ನೆಯ] ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಗಿಂತ ವೆಚ್ಚವು ಸರಾಸರಿ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಸಮನಾದ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ

- ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[2][(1ಎ) 244(ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವು ರಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ,-

(i) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುವೇ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವು ಸದರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವು ಆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಆ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯ ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಹಂಚತಕ್ಕುದು;

(ii) ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗದ ಆಡಳಿತದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಚಲಾಯಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ರಚಿತವಾದ ತರುವಾಯ, ಆ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

276. ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು:– (1) 246ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ವೃತ್ತಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಆಜೀವಿಕೆಗಳು ಅಥವಾ ಉದ್ಯೋಗಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪುರಸಭೆಯ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಯ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಲಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಧಿಸತಕ್ಕ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 'ಎ' ಭಾಗ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪುರಸಭೆಗೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಗೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಲಿಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಒಟ್ಟು ಮೊಬಲಗು ವರ್ಷವೊಂದಕ್ಕೆ [1][ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಐದುನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ] ಮೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[2][* * *]

(3) ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹೊಂದಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು ವೃತ್ತಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಆಜೀವಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳು - ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗಿಬರುವ ಅಥವಾ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಪರಿಮಿತಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

277. ಉಳಿಸುವಿಕೆಗಳು:– ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪುರಸಭೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯದ, ಪುರಸಭೆಯ, ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುವೇ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ಉಪಕರಗಳು ಅಥವಾ ಫೀಜುಗಳು ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು.

278. [*ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳೊಡನೆ ಕೆಲವು ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಪ್ಪಂದ*]. *1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.*

279. ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವುದು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ "ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು" ಎಂದರೆ ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಖರ್ಚನ್ನು ಕಡಿತ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಉಳಿಯುವ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಉಪಬಂಧಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶವು, ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಸುಂಕದ ಅಥವಾ ತೆರಿಗೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂದಾಯಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ನಡುವೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

280. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆಯೇ, ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು; ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ನಾಲ್ವರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

(3) ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ-

(ಎ) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಹಂಚಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಆಯಾ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದು;

---

1. 1988ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಎರಡುನೂರ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1988ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ತತ್ತ್ವಗಳು;

[1]"[(ಬಿಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಕ್ರಮಗಳು;]

[2][(ಸಿ) ರಾಜ್ಯದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪುರಸಭೆಗಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಕ್ರಮಗಳು;]

[3][(ಡಿ) ಉತ್ತಮ ಹಣಕಾಸು ಸ್ಥಿತಿಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ]

- ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

281. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳು:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾದ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾಪನಪತ್ರದೊಡನೆ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

ಸಂಕೀರ್ಣ ಹಣಕಾಸು ಉಪಬಂಧಗಳು

282. ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಂದ ಭರಿಸಬಹುದಾದ ವೆಚ್ಚ:- ಯಾವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿಲ್ಲವೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುವೇ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

283. ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳ, ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಅವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಣದ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [4]...... ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

---

1. 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-4-93ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-4-93ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು.
3. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20.4.93ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ (ಸಿ) ಖಂಡವನ್ನು (ಡಿ) ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಅಕ್ಷರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (ಡಿ) ಖಂಡವನ್ನು (ಸಿ) ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಅಕ್ಷರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಂದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

284. ಲೋಕನೌಕರರು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಾವೆಗಾರರ ಠೇವಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣದ ಅಭಿರಕ್ಷೆ:- ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರೀ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಅಥವಾ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ರಾಜಸ್ವಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತನಾದ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಬಲದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಯ ವಶದಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿ ಇಡಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ, ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ, ಖಾತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವಶದಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

285. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯವು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ವಿಧಿಸುವ ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆಗಳಿಂದ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವ ಸ್ವತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತೆರಿಗೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಥವಾ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ವಿಧಿಸದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

286. ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು:- (1) ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟವು ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು -

(ಎ) ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಡೆ ನಡೆದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಳಕ್ಕೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಆಮದು ಮಾಡುವಾಗ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ರಫ್ತು ಮಾಡುವಾಗ ನಡೆದರೆ

- ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1] * * *

[2][(2) ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟವು ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ರೀತಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು.]

[3][(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು -

(ಎ) ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಸರಕುಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿರುವ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) 366ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (29ಎ) ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ

- ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು, ಆ ತೆರಿಗೆಯ ಪದ್ಧತಿ, ದರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು.]

---

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ(1)ನೆಯ ಖಂಡದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ(2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1982ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

287. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ:– ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಬಳಸಿದ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾರಿದ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ರೈಲ್ವೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಯು ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಗೆ ಮಾರಿದ

- ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ (ಅದು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿತವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿತವಾಗಿರಲಿ) ಬಳಕೆಯ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾರಿದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೈಲ್ವೆಕಂಪನಿಗೆ ಮಾರಿದ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಬೆಲೆಯು, ಗಣನೀಯವಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಇತರ ಬಳಕೆದಾರರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುವ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆಯ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಕಳೆದರೆ ಉಳಿಯುವ ಮೊಬಲಗಿನಷ್ಟು ಬೆಲೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಸುನಿಶ್ಚಿತಪಡಿಸತಕ್ಕುದು.

288. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು, ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ನದಿಯ ಕಣಿವೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಶೇಖರಿಸಿದ, ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ, ಬಳಸಿದ, ಹಂಚಿದ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನೀರು ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:– ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ "ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು" ಎಂಬ ಪದಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಕಾನೂನು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಥವಾ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಆದರೆ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿರಸಿತವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೋ ರಾಜ್ಯದ ಆ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗಗಳು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿಯು ದೊರೆತಿದ್ದ ಹೊರತು ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಯ ದರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾನೂನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದು.

289. ಒಕ್ಕೂಟದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯಕ್ಕೆ ವಿನಾಯಿತಿ:– (1) ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯವು ಒಕ್ಕೂಟದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಡೆಸುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನುಭೋಗಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಅಥವಾ ಒದಗಿ ಬರುವ ಯಾವುದೇ ವರಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ವತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ತೆರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸರ್ಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದುದೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

290. ಕೆಲವು ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಆಯೋಗದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಪೂರೈಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವಲ್ಲಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಆಯೋಗವು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಆ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವಲ್ಲಿ

- ಆ ವೆಚ್ಚಗಳ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಬಗ್ಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಿಸುವ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಂತಿಗೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಆ ಇತರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಆ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[1][**290ಎ. ಕೆಲವು ದೇವಸ್ವಂ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂದಾಯ:-** ನಲವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ, ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ತಿರುವಾಂಕೂರು ದೇವಸ್ವಂ ನಿಧಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಆ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು 1956ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ಒಂದನೆಯ ದಿನಾಂಕದಂದು ತಿರುವಾಂಕೂರು-ಕೊಚ್ಚಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ [2][ತಮಿಳುನಾಡು] ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ದೇವಸ್ವಂ ನಿಧಿಗೆ ಹದಿಮೂರು ಲಕ್ಷ, ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಆ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

291. [*ರಾಜರ ರಾಜಧನದ ಮೊತ್ತಗಳು.*] *1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.*

ಅಧ್ಯಾಯ-2 ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು

292. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭದ್ರತೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಖಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

293. ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು:- (1) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭದ್ರತೆಯ ಮೇಲೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಖಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 19ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆಯ ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮದ್ರಾಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-69 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಅಥವಾ 292ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುವೇ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮೀರದೆ ಇರುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಎತ್ತಿದ ಸಾಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುವೇ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾಲದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆಯೋ ಆ ಸಾಲದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಇನ್ನೂ ಬಾಕಿ ಇರುವಾಗ, ಆ ರಾಜ್ಯವು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ಸಾಲವನ್ನು ಎತ್ತುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ.

(4) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುವೇ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, 3ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-3 ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು, ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

294. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ- ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಅಥವಾ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಳ, ಪಶ್ಚಿಮ ಪಂಜಾಬ್ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಪಂಜಾಬ್ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ-

(ಎ) ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಟನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಟನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತ ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅವು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

295. ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ-

(ಎ) ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದಿತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸಲಾಯಿತೋ ಅಥವಾ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅವು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ತಿಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

296. ರಾಜಗಾಮಿತ್ವ ಅಥವಾ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಮಿರಹಿತತೆ-ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗಿ ಬರುವ ಸ್ವತ್ತು:- ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಾರಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ರಾಜಗಾಮಿತ್ವದಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ರದ್ದಿಯಾತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಹಕ್ಕುಳ್ಳ ಒಡೆಯನಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಸ್ವಾಮಿರಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಸ್ವತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನಿಗೆ ಒದಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಯಾವ ಸ್ವತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೆ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನಿಗೆ ಒದಗಿಬರಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸ್ವತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಆ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಆಗ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಅಥವಾ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅದು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿನ "ರಾಜ" ಮತ್ತು "ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ 363ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಅರ್ಥಗಳೇ ಇರತಕ್ಕುದು.

[1][**297. ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶೆಲ್ಫ್‌ಗಳಲ್ಲಿನ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅನನ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು:-** (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಿಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶೆಲ್ಫ್‌ನಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅನನ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿನ ಸಾಗರದ ಕೆಳಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಗಳು, ಖನಿಜಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅದರ ವಶದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಭಾರತದ ಅನನ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳೂ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅದರ ವಶದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದ, ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶೆಲ್ಫಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನನ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮುದ್ರೀಯ ವಲಯಗಳ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

[2][**298. ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಂತಾದವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಧಿಕಾರ:-** ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ, ವಿಲೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು,

(ಎ) ಯಾವ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸದರಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯವು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸದರಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು.]

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 297ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (27-5-76 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 20ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 298ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

299. ಕರಾರುಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಮಾಡಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕರಾರುಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1][* * *] ಮಾಡಿದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಮಾಡಿದಂಥ ಎಲ್ಲ ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ 1* * * ಪರವಾಗಿ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬರೆದುಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1] * * * ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹೊಣೆಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಪರವಾಗಿ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕರಾರನ್ನು ಅಥವಾ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಡುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹೊಣೆಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

300. ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುವೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಆ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಆ ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅಂಥವೇ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅವುಗಳ ಅನುಕ್ರಮ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ-

(ಎ) ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯವು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

[2][ಅಧ್ಯಾಯ 4 - ಸ್ವತ್ತಿನ ಹಕ್ಕು

300ಎ. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 34ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ - 13

ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ

301. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:– ಈ ಭಾಗದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕವು ಮುಕ್ತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

302. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:– ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಅಥವಾ ಸಂಪರ್ಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿಧಿಸಬಹುದು.

303. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು:– (1) 302ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ನಮೂದನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವೇ ಆಗಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) (1) ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

304. ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ–ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು:– 301ನೆಯ ಅಥವಾ 303ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ [1][ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ] ಆಮದಾದ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿತವಾದ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಸರಕುಗಳು ಯಾವ ತೆರಿಗೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆಯೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಆಮದಾದ ಸರಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿತವಾದ ಸರಕುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡದ ಹಾಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ-ಇವುಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಬಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ತರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][**305. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ:-** 301ನೆಯ ಮತ್ತು 303ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು 301ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಗೆ, ಆ ಕಾನೂನು 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (6)ನೆಯ ಖಂಡದ (ii)ನೆಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

306. [*ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪರಿಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ.*] *1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.*

307. 301ರಿಂದ 304ರವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನೇಮಕ:– ಸಂಸತ್ತು, 301ನೆಯ, 302ನೆಯ, 303ನೆಯ ಮತ್ತು 304ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಸಮುಚಿತವೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುವಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದು.

1. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ - 14

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - 1 ಸೇವೆಗಳು

308. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:– ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು 'ರಾಜ್ಯ' ಎಂಬ ಪದವು [1][ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

309. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿನ ಲೋಕಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [2] * * * ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಂಥ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುವೇ ನಿಯಮಗಳು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

310. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪದಾವಧಿ:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ, ಒಕ್ಕೂಟದ ರಕ್ಷಣಾ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವಾ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ [3] * * * ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ [4] * * * ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಕ್ಷಣಾ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಲು, ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು, ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [4] * * * ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಹುದ್ದೆಯು ರದ್ದಾದರೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದುರ್ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆ ಹುದ್ದೆಯ ಧಾರಕನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ನಷ್ಟಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.

311. ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡುವುದು, ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಅಥವಾ ಅವರ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು:– (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಅಥವಾ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಎಂದರ್ಥ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ "ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ" ಮತ್ತು "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡನೋ ಆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ವಜಾ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವನ ವಿರುದ್ಧದ ಆಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಆಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ [2] * * * ಅಹವಾಲನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಯುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯವಲ್ಲದೆ, ವಜಾ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಇಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

[3][ಪರಂತು, ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಸಾಕ್ಷ್ಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಿತ ದಂಡನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ]-

(ಎ) ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಆರೋಪದ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವರ್ತನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಿರುವಾಗ, ತೆಗೆದುಹಾಕಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಿರುವಾಗ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಲೇಖಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಕಾರಣದಿಂದ ಮನದಟ್ಟಾದಾಗ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದಾಗ.

(3) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂಥ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

312. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು:- (1) [3][6ನೆಯ ಭಾಗದ 6ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 11ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ] ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳನ್ನು [4][ಒಂದು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು] ಸೃಜಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತದಾನ ಮಾಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಆ ಸದನವು ಘೋಷಿಸಿದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಆಡಳಿತ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಪೊಲೀಸ್ ಸೇವೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಸೃಜಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

[5][(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯು 236ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹುದ್ದೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "XI ನೆಯ ಭಾಗ" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ 6ನೆಯ ಭಾಗದ 6ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂತೆ ಆ ಕಾನೂನು ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][**312ಎ. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:–** ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದು ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972-ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಶ್ರಮಧನ, ರಜೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತುಪಾಲನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾನ್ವಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಒಂದು ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972-ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾನ್ವಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ, ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ಸದಸ್ಯನ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಅಥವಾ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, (ಎ) ಉಪ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅವನು ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ತರುವಾಯ, ಅವನು ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವನೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಅಂಥ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಷ್ಟನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ -

(ಎ) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ, ಒಪ್ಪಂದದ ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೇ ಹಿಂಬರಹದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಪತ್ರದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ;

(ಬಿ) ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ, 314ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ

- ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1972ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-8-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ 314ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

313. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕ ಯಾವುದೇ ಲೋಕಸೇವೆಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಕಾನೂನುಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

314. [*ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪರಿರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧ.*] *1972ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-8-72 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.*

ಅಧ್ಯಾಯ - 2 ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳು

315. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳು:- (1) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಒಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ, ಸಂಸತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಒಂದು ಜಂಟಿ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವನ್ನು (ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಜಂಟಿ ಆಯೋಗವೆಂಬುದಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನೇಮಕ ಮಾಡಲು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(3) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1] * * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕೆಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವನ್ನು ಕೋರಿದರೆ, ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದು.

(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

316. ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿ:- (1) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1] * * * ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು, ಅವರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ದಿನಾಂಕಗಳಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು"ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[1][1ಎ. ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದರೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದರೆ, ಹಾಗೆ ಖಾಲಿಯಾದ ಪದಕ್ಕೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೇ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ, ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಆ ಆಯೋಗದ ಇತರ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಅಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.]

(2) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅರವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ [2][ಅರವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಗಳು] ತುಂಬುವವರೆಗೆ-ಈ ಎರಡು ಅವಧಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವಾದುದೋ ಆ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು-

(ಎ) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು, ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ [3] * * * ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು 317ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

(3) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಪುನಃ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು.

317. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡುವುದು:- (1) (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಕೋರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು 145ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಲಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ, ಆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದೆಂದು ವರದಿ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯವೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [3] * * * ಆಯೋಗದ ಯಾವ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಬಹುದು.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು,-

(ಎ) ದಿವಾಳಿಯೆಂದು ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣೀತನಾದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅವನ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲದ ಬೇರೆ ವೇತನ ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

---

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ "ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(ಸಿ) ಮಾನಸಿಕ ಅಥವಾ ಶಾರೀರಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ

- ಅಂಥ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

(4) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕರಾರು ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಉಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಲಾಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಗಮಿತ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅದರ ಇತರ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಒಳಗೂಡಿಯಲ್ಲದೆ, ಅದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನ ಅಥವಾ ಉಪಲಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರೆ ಅವನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

318. ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ:– ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1] * * * ವಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಆಯೋಗದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು, ಅವನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

319. ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು, ಹಾಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ ಪದಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷೇಧ:– ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ -

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲೀ ಮತ್ತೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಸಿ) ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಡಿ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು, ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

320. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು:– (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಮತ್ತು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು, ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವನ್ನು ಕೋರಿದರೆ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದೂ ಸಹ ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(3) ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ -

(ಎ) ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ;

(ಬಿ) ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಡ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸೇವೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸೇವೆಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ತತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿಗಳು, ಬಡ್ತಿಗಳು ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಸೂಕ್ತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ;

(ಸಿ) ಶಿಸ್ತುಪಾಲನಾ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮನವಿಗಳು ಅಥವಾ ಅರ್ಜಿಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂಥ ಎಲ್ಲ ಶಿಸ್ತುಪಾಲನಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ;

(ಡಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡಲಾದ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ತಗುಲಿದ ಯಾವುವೇ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ಲೇಮಿನ ಬಗ್ಗೆ; ಮತ್ತು

(ಇ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವಾಗ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಹಾನಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕ್ಲೇಮಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಮೊಬಲಗು ಎಷ್ಟು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ

- ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು,

ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1] * * * ತನಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [2] * * * ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(4) (3)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 16ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ 335ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1] * * * ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಸದನದ ಮುಂದೆ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಇಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಯಾವ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ, ನಿರಸನ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನವು ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಅವು ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು.

321. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ:– ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಅಧಿನಿಯಮವು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ರಚಿಸಿದ ಇತರ ನಿಗಮ ನಿಕಾಯದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

322. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ವೆಚ್ಚಗಳು:– ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುವೇ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಒಕ್ಕೂಟ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

323. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ವರದಿಗಳು:– (1) ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು, ಆಯೋಗದ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಒಂದು ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇರಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಯೋಗವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ [1] * * * ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಜಂಟಿ ಆಯೋಗವು, ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಇದೆಯೋ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ [1] * * * ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ, ಆ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [2] * * * ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆಯೋಗದ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇರಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[1][ಭಾಗ - 14ಎ

ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು

323ಎ. ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು:– (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಭಾರತ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನಿಗಮದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ದೂರುಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ ಅಥವಾ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು-

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವೂ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು (ನಿಂದನೆಗಾಗಿ ದಂಡನೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೊಳಗೊಂಡು), ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ (ಕಾಲಪರಿಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಡಿ) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿವಾದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ದೂರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ 136ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನುಳಿದು ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಇ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುವೇ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು, ಅಂಥ ದಾವೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಕಾರಣಗಳು, ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರ ಉದ್ಭವಿಸಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವೋ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಎಫ್) 371ಡಿ ಅನುಚ್ಛೇದದ 3ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು;

(ಜಿ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ (ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

323ಬಿ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು:– (1) ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು, (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುವೇ ವಿವಾದಗಳ, ದೂರುಗಳ ಅಥವಾ ಅಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ ಅಥವಾ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 46ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು, ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ, ಸೀಮಾ ಸುಂಕ, ಸರಹದ್ದಿನ ಆಚೆ-ಈಚೆ ನಡೆಯುವ ಆಮದು ಮತ್ತು ರಫ್ತು;

(ಸಿ) ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ವಿವಾದಗಳು;

(ಡಿ) 31ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದಂತೆ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಟೇಟನ್ನು, ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿನ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ಅಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಗರಿಷ್ಠ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು;

(ಇ) ನಗರ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲಣ ಗರಿಷ್ಠ ಪರಿಮಿತಿ;

(ಎಫ್) 329 ಮತ್ತು 329ಎ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಗಳು;

(ಜಿ) ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ (ಖಾದ್ಯ ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮತ್ತು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸರಕುಗಳ ಬೆಲೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ;

[1][(ಎಚ್) ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಮತ್ತು ಬಾಡಿಗೆದಾರರ ಹಕ್ಕು, ಸ್ವಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಬಾಡಿಗೆ, ಅದರ ವಿನಿಯಮನ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಬಾಡಿಗೆದಾರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಾದಗಳು;]

(ಐ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಚ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಅಪರಾಧಗಳು, ಮತ್ತು ಆ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಫೀಜುಗಳು;

(ಜೆ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಐ) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

(3) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು,-

(ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಶ್ರೇಣಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವೂ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು (ನಿಂದನೆಗಾಗಿ ದಂಡನೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು) ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ (ಕಾಲಪರಿಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನಿಯಮಗಳು-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳೂ ಸೇರಿ) ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಡಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, 136ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿದು, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಇ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುವೇ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು, ಅಂಥ ದಾವೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಕಾರಣಗಳು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಬಹುದಾಗಿದ್ದವೋ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಅವನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

---

1. 1993ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೈದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಮುಂಚಿನ (ಎಚ್) ಮತ್ತು (ಐ) ಖಂಡಗಳಿಗೆ (ಐ) ಮತ್ತು (ಜೆ) ಖಂಡಗಳೆಂದು ಪುನರ್ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

(ಎಫ್) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ (ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ:– ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ" ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 11ನೇ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಕ್ಷಮವಾದ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ.]

ಭಾಗ - 15

ಚುನಾವಣೆಗಳು

324. ಚುನಾವಣೆಗಳ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ [1] * * * ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಗಳ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ-ಇವುಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಒಂದು ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಇತರ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರುಗಳು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನ ಮತ್ತು ಇತರ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರುಗಳ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಇತರ ಯಾವನೇ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಾಗ, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಮತ್ತು ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯು ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಪರಿಷತ್ತನ್ನುಳ್ಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿ ದ್ವೈವಾರ್ಷಿಕ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮುಂಚೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಆ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ತಾನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರುಗಳನ್ನು ಸಹ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(5) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರುಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮೀಷನರನನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂತಹವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಅವನ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಇತರ ಯಾವನೇ ಚುನಾವಣಾ ಕಮೀಷನರನನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರನನ್ನು, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನರನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(6) ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ತನಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರನಿಗೆ, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು [2] * * * ಕೋರಿದಾಗ ಅವನು ಹಾಗೆ ಒದಗಿಸತಕ್ಕುದು.

325. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಲಿಂಗದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅನರ್ಹನಾಗದಿರುವುದು ಅಥವಾ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡಲಾಗದಿರುವುದು:– ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯು ಇರತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅವನು ಅನರ್ಹಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, "ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಿಗೂ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನೂ, ವಿವಾದಗಳನ್ನೂ ಇತ್ಯರ್ಥಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚುನಾವಣಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

326. ಲೋಕಸಭೆಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವಯಸ್ಕ ಮತಾಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು:– ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವಯಸ್ಕ ಮತಾಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು ಎಂದರೆ, ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಂದು [1][ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ] ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಥವಾ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ, ಅನಿವಾಸ, ಅಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತತೆ, ಅಪರಾಧ ಅಥವಾ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಅಥವಾ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರ ಆಚರಣೆ-ಈ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅನರ್ಹನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾರನಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

327. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ರಚನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂಥ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

328. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಂಥ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರ:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧ ಮಾಡಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ರಚನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂಥ ಸದನ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

329. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ:– [2][ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ [3]* * *],

(ಎ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, 327ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ 328ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ನಡೆದ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ, ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

329ಎ. (ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು) 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (44ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 36ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿವೆ.

---

1. 1988ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 35ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಆದರೆ 329ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಅಂಕಿಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ - 16

ಕೆಲವು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

330. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು:- (1) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ;

[1][(ಬಿ) ಅಸ್ಸಾಂ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ; ಮತ್ತು]

(ಸಿ) ಅಸ್ಸಾಮ್‌ನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ

- ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ [2][ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ] ದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಯಾವ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ರಾಜ್ಯ [2][ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ]ದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ [2][ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ] ದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ [2][ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ]ದ ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ [2][ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ]ದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ, ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯ [2][ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ] ಹಂಚಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

[3][(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.]

[4][**ವಿವರಣೆ:-** ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 332ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಜನಸಂಖ್ಯೆ" ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

ಪರಂತು, ಈ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, 1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.]

331. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ:- 81ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಆ ಸಮುದಾಯದ ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಬಹುದು.

---

1. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (16.6.1986 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 47ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

332. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು:- (1) [1]* * * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು [2][[3][ಅಸ್ಸಾಂನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ],] ಇತರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

[4][(3ಎ) 3ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ನಡೆಸುವ ಮೊದಲ ಜನಗಣತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಮೇಘಾಲಯ, ಮಿಜೋರಾಂ ಮತ್ತು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು 170ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ,-

(ಎ) ಸಂವಿಧಾನ (ಐವತ್ತೇಳನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 - ಇದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಇತರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, (ಸದರಿ ದಿನಾಂಕದಂದು) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

[5][(3ಬಿ) (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ನಡೆಸುವ ಮೊದಲನೆಯ ಜನಗಣತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತ್ರಿಪುರಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು 170ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ, ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನಗಳು ಸಂವಿಧಾನದ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೇ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992 ಇದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಾನಗಳು ಇದ್ದವೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಇರತಕ್ಕದ್ದು.]

(4) ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ" ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21.9.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1992ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(5) ಅಸ್ಸಾಮ್‌ನ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಇರುವ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು [1]* * * ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(6) ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು [1]* * * ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

333. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ:- 170ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [2]* * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಮತ್ತು ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ ಅವನು [3][ಆ ಸಮುದಾಯದ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಬಹುದು.]

334. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ-ಇವು [4][ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ] ನಂತರ ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ

- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ [4][ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

335. ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಲೇಮುಗಳು:- ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಲೇಮುಗಳನ್ನು, ಆಡಳಿತ ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರುವಂತೆ, ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು:

[5][ಪರಂತು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಬಡ್ತಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಹತಾದಾಯಕ ಅಂಕಗಳ ಸಡಿಲಿಕೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಮಾನಕಗಳನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

336. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ, ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ರೈಲ್ವೆ, ಕಸ್ಟಮ್ಸ್, ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತಂತಿ-ಈ ಸೇವೆಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು, 1947ನೆಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

ಆ ತರುವಾಯದ ಪ್ರತಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೇಕಡಾ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಆ ಎಲ್ಲ ಮೀಸಲಾತಿಗಳು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ತಾನು ಸಮುಚಿತವೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುವಂಥ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1999ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 25-1-2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (8.9.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವರನ್ನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಹುದ್ದೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದನ್ನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪ್ರತಿಷೇಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

337. ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಮತ್ತು [1]* * *ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದಂಥವೇ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ದಿನದಂದು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

ಆ ತರುವಾಯದ ಪ್ರತಿ ತ್ರೈವಾರ್ಷಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ತ್ರೈವಾರ್ಷಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದ ಅನುದಾನಗಳಿಗಿಂತ ಶೇಕಡ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಅನುದಾನಗಳು, ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ರಿಯಾಯಿತಿಯಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅವು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದ ಪ್ರವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಶೇಕಡ ನಲವತ್ತರಷ್ಟು ಪ್ರವೇಶಗಳು ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[2][**338. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ**]:- (1) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಆಯೋಗವು ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಆಯೋಗವು ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಐವರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪದಾವಧಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(3) ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿ, ಮೊಹರು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಆಯೋಗವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ಕೆಳಕಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿರುವ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅಂಥ ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು;

(ಬಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೂರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವುದು;

(ಸಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಯೋಜನಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತು ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟವು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಂಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವುದು;

(ಡಿ) ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಕುರಿತು ವರದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮತ್ತು ಆಯೋಗವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು;

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2 (ಎ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (7-6-1990ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಇ) ಆ ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇತರ ಕ್ರಮಗಳು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು; ಮತ್ತು

(ಎಫ್) ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿ-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಇತರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ನೆರವೇರಿಸುವುದು.

(6) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅಂಗೀಕರಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಅಂಥ ಎಲ್ಲಾ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(7) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವರದಿಯು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ವರದಿಯ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಶಿಫಾರಸುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅಂಗೀಕರಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(8) ಆಯೋಗವು, (5)ನೆ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ದೂರಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವಾಗ, ದಾವೆಯ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಭಾರತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಸಮನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ದಸ್ತಾವೇಜನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತು ಹಾಜರುಪಡಿಸುವಂತೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದು;

(ಸಿ) ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು;

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು;

(ಇ) ಸಾಕ್ಷಿದಾರರನ್ನು ಮತ್ತು ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಮಿಷನುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದು;

(ಎಫ್) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

(9) ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯನೀತಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.]

[1][(10)] ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, 340ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಆಯೋಗವು ನೀಡಿದ ವರದಿಯು ತಲುಪಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

339. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ [2] * * * ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವರದಿ ಮಾಡಲು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಅದನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

---

1. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತಐದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2(ಸಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (10)ನೇ ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಆ ಆದೇಶವು ಅಂಥ ಆಯೋಗದ ರಚನೆ, ಅದರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ [1][ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ] ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು.

340. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯೋಗದ ನೇಮಕಾತಿ:– (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅಂಥ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೊಡಬೇಕಾದ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಯಾವ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಷರತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನೇಮಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಆಯೋಗವು, ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ತನಗೆ ಕಂಡುಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ ತಾನು ಉಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾದ ವರದಿಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಕೊಂಡ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಒಂದು ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

341. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [1][ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ [2][ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ] ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು [3] * * * ರಾಜ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ [4] * * * ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ] ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ [2][ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ [5][ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಜಾತಿಗಳು, ಮೂಲ ವಂಶಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾತಿಯ, ಮೂಲವಂಶದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.]

(2) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ, ಮೂಲ ವಂಶ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿಯ, ಮೂಲವಂಶದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪನ್ನು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು; ಆದರೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೊರತು, ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಆ ತರುವಾಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಒಂದು ರಾಜ್ಯದರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ ಪರಾಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ:

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 163ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 19ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1950ನೆಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳ 10ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಹೊಂದಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 1198ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 32ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು 1951ನೆಯ ಇಸವಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 20ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ) 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 2686(ಎ) ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 52ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1956ನೆಯ ಇಸವಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ 22ನೆಯ ತಾರೀಕಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 389ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 64ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1962ನೆಯ ಇಸವಿ ಜೂನ್ 30ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ದಾದ್ರಾ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 327ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ. 68ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1964ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಾರ್ಚ್ 5ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಪಾಂಡಿಚೆರಿಯ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1964ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜ ಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 7ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಒ.81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ 12ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಗೋವಾ ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನ (ಸಿಕ್ಕಿಮ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ.ಒ.110).

342. ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [1][ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ [2][ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ] ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಮತ್ತು ಅದು [3] * * * ರಾಜ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ [4] * * * ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ] ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ [2][ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ]ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ [5][ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.]

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪನ್ನು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು; ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೊರತು ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಆ ತರುವಾಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1951 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, "ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಅಥವಾ ರಾಜ ಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ ಪರಾಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರತಕ್ಕ " ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, " ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

1. ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ:

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 597ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಓ.22ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 6ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 1198(ಜಿ) ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಓ.33ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 20ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ) 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 151ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಓ. 58ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ 31ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳ) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 389ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಓ. 65ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ 30ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ನಗರಹವೇಲಿಯ) (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 311ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಓ. 78ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಮತ್ತು 1967ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ 24ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ) 1967ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 8ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಓ. 82ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ 12ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಗೋವಾ, ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ದೀವ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ; ಮತ್ತು

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 641ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಓ. 88ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ 23ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನ (ಸಿಕ್ಕಿಂ) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ.ಓ.110).

ಭಾಗ-17

ರಾಜಭಾಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ-1 ಒಕ್ಕೂಟದ ಭಾಷೆ

343. ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ:- (1) ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಕಿಗಳ ರೂಪವು ಭಾರತೀಯ ಅಂಕಿಗಳ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೂಪವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಆ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರೀ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [1]ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಸದರಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಅಂಕಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೇವನಾಗರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಸದರಿ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ತರುವಾಯ-

(ಎ) ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ದೇವನಾಗರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿಗಳನ್ನು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

344. ರಾಜಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ ಸಮಿತಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು. ಆ ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕ ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಆಯೋಗವು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;

(ಸಿ) 348ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ;

(ಡಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಕಿಗಳ ರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ;

(ಇ) ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಣ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಣ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಔದ್ಯಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಉನ್ನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸೇವೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನ್ಯಾಯವಾದ ಕ್ಲೇಮುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಯುಕ್ತ ಗಮನವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಮೂವತ್ತು ಜನ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಆ ಪೈಕಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಜನ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಇರತಕ್ಕುದು, ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನರನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಹತ್ತು ಜನರನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಏಕ ವರ್ಗಾವಣೀಯ ಮತದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. ಸಿ.ಒ. 41 ಇದನ್ನು ನೋಡಿ.

(5) ಆ ಸಮಿತಿಯು, (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(6) 343ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, (5)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ವರದಿಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಇಡೀ ವರದಿಗನುಸಾರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕನುಸಾರ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-2 ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು

345. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳು:- 346 ಮತ್ತು 347ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಭಾಷೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕುದು.

346. ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ-ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಭಾಷೆ:-ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಣ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ರಾಜಭಾಷೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು,ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು, ತಮ್ಮ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯು ರಾಜಭಾಷೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳು ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

347. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗದವರು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:-ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಮುದಾಯದ ಪೈಕಿ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನ ತಾವು ಮಾತನಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಮನ್ನಣೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆಂದು, ಆ ಕುರಿತು ಅವರು ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು, ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಭಾಷೆಗೂ ಸಹಾ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಡತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-3 ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಭಾಷೆ

348. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮಗಳು, ವಿಧೇಯಕಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ-

(ಎ) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು;

(ಬಿ) (i) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಧೇಯಕಗಳು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು,

(ii) ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1] *** ಹೊರಡಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳು, ಮತ್ತು

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(iii) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಆದೇಶಗಳು, ನಿಯಮಗಳು, ವಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಉಪವಿಧಿಗಳು

- ಇವುಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠಗಳು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1]* * *ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವುಳ್ಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾದ ವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1]*** ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಉಪಖಂಡದ (iii)ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ, ನಿಯಮದಲ್ಲಿ, ವಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಪವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ [1]*** ಅಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಅದರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷಾಂತರವು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅದರ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

349. ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 348ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ತರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, 344ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತರಲು ಅಥವಾ ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ–4 ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು

350. ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಕೋರಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮನವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:– ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಯಾವುದೇ ಕುಂದುಕೊರತೆಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[2][**350ಎ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು:–** ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಹುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 21ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

350ಬಿ. ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ:– (1) ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕಮಾಡುವ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ, ಭಾಷಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಂತರಾವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

351. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನ:– ಭಾರತದ ಸಂಮಿಶ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮೂಲತತ್ವಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರುವಂತೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಬಾರದಂತೆ ಹಿಂದಾಸ್ಥಾನಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಭಾರತದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿರುವ ರೂಪಗಳು, ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಳಿಗಳನ್ನು ಏಕರೂಪಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯವಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ, ಅದರ ಶಬ್ದಭಂಡಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದಲೂ, ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಂದಲೂ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿಭಾಷೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಉನ್ನತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಭಾಗ-18

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು

352. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆ:- (1) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ [1][ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯಿಂದಾಗಲೀ] ಬೆದರಿಕೆಯ ಗಂಭೀರ ತುರ್ತುಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ [2][ಇಡೀ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ] ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

[3][ವಿವರಣೆ:- ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯಿಂದ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅಂಥ ಯುದ್ಧವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆಕ್ರಮಣವು ಅಥವಾ ದಂಗೆಯು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಘಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ಅಂಥ ಬೆದರಿಕೆಯು ಒದಗಿದೆಯೆಂದು ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.]

[4][(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ತದನಂತರದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಪಡಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು (ಎಂದರೆ 75ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಸಂಪುಟ ದರ್ಜೆಯ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ) ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತನಗೆ ಬರಹದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದ ಹೊರತು, ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.]

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅದು ಈ ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡು ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅದು ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು, (ಅದು ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯಾಗಿರದಿದ್ದು) ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯು ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ, ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದರೊಳಗೆ, ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ, ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು.

(5) ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ, (4)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು:

---

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆಂತರಿಕ ಅಶಾಂತಿಯಿಂದ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತ ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 48ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 2, 2(ಎ) ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಅನುಮೋದಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿರದ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತುಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ, ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಸಹ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(6) (4)ನೆಯ ಮತ್ತು (5)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತನೀಡುವ ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು.

(7) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, (1) ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅದರ ಜಾರಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದಿರುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(8) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಲಾದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದಿರಲು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅದರ ಜಾರಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದಿರುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ತಮ್ಮ ಆಶಯದ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಹತ್ತನೇ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಲಿಖಿತ ಸೂಚನೆಯನ್ನು,-

(ಎ) ಆ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ

-ಕೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಭೆಯು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಉಪವೇಶನವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕುದು.]

[1][[2][(9)] (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ, ಯುದ್ಧದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದ ಅಥವಾ [3][ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯ] ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧ ಅಥವಾ [3][ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯ] ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರವು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

4. * * * * *

---

1. 4ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ).

2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20.6.79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ (4)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ (9) ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆಂತರಿಕ ಅಶಾಂತಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

353. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಪರಿಣಾಮ:– ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು, ಆ ವಿಷಯವು ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು:

[1][ಪರಂತು, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ,-

(i) (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಮತ್ತು

(ii) (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು

-ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಬೆದರಿಕೆ ಉಂಟಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹ, ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು.]

354. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ:– (1) ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಆದರೆ ಯಾವ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ವರ್ಷವು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ, ಅಂಥ ಅವಧಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ, ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು 268ರಿಂದ 279ರ ವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದಿಡತಕ್ಕುದು.

355. ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯ:– (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

356. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಗಳು:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆಯೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ [2]* * *ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ-

(ಎ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ [2]* * * ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅವನು ಅಥವಾ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು;

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 49ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ನಿಕಾಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುವೇ ಉಪಬಂಧಗಳ ಜಾರಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸುವ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬರುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಜಾರಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅವನನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ತದನಂತರದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ಈ ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅದು ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು (ಅದು ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯಾಗಿರದಿದ್ದು) ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯು ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೆ, ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(4) ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ, [1][ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ] ಅವಧಿಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಅದು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತುಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ [2][ಆರು ತಿಂಗಳ] ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ [2][ಆರು ತಿಂಗಳ] ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೆ, ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯೂ ಸಹ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು:

---

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "(3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಅನುಮೋದಿತವಾದ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಆವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20.06.79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 50ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆರು ತಿಂಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಒಂದು ವರ್ಷ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಒಂದು ವರ್ಷ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20.6.79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 50ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆರು ತಿಂಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಒಂದು ವರ್ಷ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

[1][ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಜಾಬು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1987ರ ಮೇ 11ನೇ ದಿನದಂದು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ "ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು [2]["ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ"] ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.]

[3](5) (4)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಯಾವ ಸದನವೇ ಆಗಲಿ-

(ಎ) ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇಡೀ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತೊಂದರೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

[4][ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಜಾಬು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1987ರ ಮೇ 11ನೇ ದಿನದಂದು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

357. 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿರುವಲ್ಲಿ-

(ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕಾನೂನು ರಚನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ವಿಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವನು ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಇತರ ಯಾವನೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಚನಾ ಅಧಿಕಾರವು ಯಾರಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಸಕ್ಷಮರಾಗಿರತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಂಜೂರಾತಿ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಹಾಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1991ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ "ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಐದು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 256ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (8)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ "ಮೂರು ವರ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

4. 1990ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, 356ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.]

358. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅಮಾನತು:– [2][(1)] [3][ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಭೀತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ಘೋಷಿಸುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ] ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯವು 3ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು, ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು:

[4][ಪರಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ [5][ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು] ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಉಂಟಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.]

[6][2) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಕೈಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ -ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 51ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (2)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ: 3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 358ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಅದರ (1)ನೆಯ ಖಂಡವೆಂದು (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 52ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

359. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಯ ಅಮಾನತು:- (1) ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ [1][3ನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪೈಕಿ (20 ಮತ್ತು 21ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)] ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಕೋರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಮೂದಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

[2][(1ಎ) [1][3ನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು (20 ಮತ್ತು 21ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)] ನಮೂದಿಸಿ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಆದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಕೂಡಲೇ ಆ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು:

[3][ಪರಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಉಂಟಾಗಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದು.]

[4][(1ಬಿ) (1ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಕಾನೂನಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಕೈಗೊಂಡ ಯಾವುವೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ -ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶವು ಸಮಗ್ರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು:

[5][ಪರಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭೀತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಥ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

---

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 40ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6.1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "3ನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಪೈಕಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 53ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1.77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 53ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

[1]**359ಎ.** * * * *

360. ಹಣಕಾಸಿನ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:– (1) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಅಥವಾ ಪತ್ತಿಗೆ ಭೀತಿ ಉಂಟಾಗುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

[2][(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು-

(ಎ) ತದನಂತರದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಮೋದಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯು (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹಾ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.]

(3) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, ಆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಣಕಾಸಿನ ಔಚಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ-

(ಎ) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವು-

(i) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು;

(ii) ಎಲ್ಲ ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ 207ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಇತರ ವಿಧೇಯಕಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ತರುವಾಯ ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸುವಂತೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು

- ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು;

(ಬಿ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[3] * * * * *

---

1. 1989ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 359ಎ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು (6-1-90ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (2)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (5)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ-19

ಸಂಕೀರ್ಣ

361. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಪ್ರಮುಖರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:-(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು ತನ್ನ ಪದದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವರ್ತನೆಯು, 61ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಆರೋಪದ ತನಿಖೆಗಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸದನದಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದ ಪುನರವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಬಹುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಸಮುಚಿತ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಲು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ [1] * * * ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೂಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ಮುಂದುವರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ [1] * * * ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ದಸ್ತಗಿರಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿರಿಸಲು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ಆದೇಶಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ [1] * * * ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ತರುವಾಯ ಅವನು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ [1]*** ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡುವ ಯಾವುವೇ ಸಿವಿಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಅವನ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಅದರ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಕಾರಣ, ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೂಡುವ ಪಕ್ಷಕಾರನ ಹೆಸರು, ವರ್ಣನೆ, ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಅವನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡುವ ಪರಿಹಾರ ಇವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಲಿಖಿತ ನೋಟೀಸನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ [1] * * * ತಲುಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅಥವಾ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅನಂತರ, ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಹೂಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[2][**361ಎ. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:-** (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರಭೂತವಾಗಿ ನಿಜವಾದ ವರದಿಯನ್ನು ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ದ್ವೇಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ರುಜುವಾತುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದಾವುದೂ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ರಹಸ್ಯ ಉಪವೇಶನದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಯಾವುದೇ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ವರದಿಗಳ ಅಥವಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ (1)ನೆಯ ಖಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಸಾರ ಕೇಂದ್ರದ ಮೂಲಕ ಬಿತ್ತರಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಥವಾ ಸೇವೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ, ವೈರ್‌ಲೆಸ್ ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದ ವರದಿಗಳ ಅಥವಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಖಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ **'ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆ'** ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಾರ್ತಾ ಏಜೆನ್ಸಿಯ ವರದಿಯೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ" ಎಂಬಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

362. [*ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರುಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳು*] *1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.*

363. ಕೆಲವು ಕೌಲುಗಳು, ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ:-(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆದರೆ 143ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನು ಯಾವ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೋ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದನೋ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿತ್ತೋ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆದಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದರ ಜಾರಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಒದಗಿಬರುವ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(ಎ) "ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ" ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಾಮ್ರಾಟನಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) "ರಾಜ" ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಾಮ್ರಾಟನಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವನೇ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

[1][**363ಎ. ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮನ್ನಣೆಯು ನಿಂತುಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜಧನಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು:–** ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ-

(ಎ) 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ರಾಜಧನವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ರಾಜಧನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ಹೊಣೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾರೇ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ರಾಜಧನವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

364. ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ-

(ಎ) ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಯಾವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು, ಅಥವಾ

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಸದರಿ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು, ಯಾವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರಿನ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಥ ಬಂದರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದೆಂದು

- ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(ಎ) "ದೊಡ್ಡ ಬಂದರು" ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಂದರು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಬಂದರಿನ ಪರಿಮಿತಿಗಳೊಳಗೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಅದು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) "ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ" ಎಂದರೆ ವಾಯುಮಾರ್ಗಗಳು, ವಿಮಾನ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ಯಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವೆಂದು ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ.

365. ಒಕ್ಕೂಟವು ನೀಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ತಪ್ಪಿದುದರ ಪರಿಣಾಮ:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಮೇರೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುವೇ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾವಿಸುವುದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

366. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:– ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥ ಅರ್ಥಗಳೇ ಇರುತ್ತವೆ; ಎಂದರೆ:-

(1) "ಕೃಷಿ ವರಮಾನ" ಎಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದ ಕೃಷಿ ವರಮಾನ;

(2) "ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್" ಎಂದರೆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪಿತೃಪರಂಪರೆಯ ಇತರ ಪೂರ್ವಜಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಯೂರೋಪೀಯ ಸಂತತಿಯವನಾಗಿರುವನೋ ಅಥವಾ ಆಗಿದ್ದನೋ ಮತ್ತು ಆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಅಧಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವನೋ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನೆಲೆಸಿರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆದಿರುವನೋ ಅಥವಾ ಪಡೆದಿದ್ದನೋ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿ;

(3) "ಅನುಚ್ಛೇದ" ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ಅನುಚ್ಛೇದ;

(4) "ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ವರ್ಷಾಶನಗಳ ಅನುದಾನದ ಮೂಲಕ ಹಣದ ಸಾಲ ಎತ್ತುವುದು ಸೇರಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು "ಸಾಲ" ಎಂಬುದನ್ನು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

[1] * * * *

(5) "ಖಂಡ" ಎಂದರೆ ಯಾವ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಆ ಪದವು ಬಂದಿದೆಯೋ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಖಂಡ;

(6) " ನಿಗಮ ತೆರಿಗೆ" ಎಂದರೆ ವರಮಾನದ ಮೇಲೆ ಕಂಪನಿಗಳು ಯಾವ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಯಾವ ತೆರಿಗೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಷರತ್ತುಗಳು ಪೂರೈಸುವಂಥವುಗಳಾಗಿವೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗೆ:-

(ಎ) ಅದನ್ನು ಕೃಷಿ ವರಮಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರಬಾರದು;

(ಬಿ) ಕಂಪನಿಗಳು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ತೆರಿಗೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುವೇ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳ ಮೂಲಕ, ಕಂಪನಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಲಾಭಾಂಶಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕಳೆತವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿರಬಾರದು;

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 54ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಖಂಡ (4ಎ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(ಸಿ) ಅಂಥ ಲಾಭಾಂಶಗಳನ್ನು, ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಆದಾಯವನ್ನು ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಂದಾಯಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಉಪಬಂಧವೂ ಇರಬಾರದು;

(7) "ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯ", "ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ" ಅಥವಾ "ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯ" ಎಂದರೆ ಸಂದೇಹ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತವಾದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ;

(8) "ಋಣ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಮೂಲಧನದ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ವರ್ಷಾಶನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮರು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಖಾತರಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಇರತಕ್ಕ ಯಾವುದೇ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯು ಸೇರಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು 'ಋಣಭಾರ'ಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

(9) "ಎಸ್ಟೇಟ್ ಸುಂಕ" ಎಂದರೆ ಆ ಸುಂಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಪತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಮರಣಾನಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅಥವಾ ಆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮೂಲ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾದ ಸುಂಕ;

(10) "ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು" ಎಂದರೆ ಕಾನೂನು, ಅಧ್ಯಾದೇಶ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದಂಥ ಅಥವಾ ರಚಿಸಿದಂಥ ಕಾನೂನು, ಅಧ್ಯಾದೇಶ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನ;

(11) "ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ" ಎಂದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರ ಮೇರೆಗೆ ಘಟಿತವಾದ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ;

(12) "ಸರಕು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ;

(13) "ಖಾತರಿ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ, ಯಾವುದೇ ಉದ್ಯಮದ ಲಾಭಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಮೊತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(14) "ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ" ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿ ಘಟಿತವಾದ ಅಥವಾ ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು

- ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(15) "ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ" ಎಂದರೆ, ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ;

(16) "ಭಾಗ" ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಭಾಗ;

(17) "ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ" ಎಂದರೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಂತಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ, ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಸೇವಾನಿವೃತ್ತಿವೇತನ, ಉಪದಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಂತಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಡ್ಡಿ ರಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಸೇರ್ಪಡೆಯೊಂದಿಗೆ ವಾಪಸಾತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಮೊತ್ತ ಅಥವಾ ಮೊತ್ತಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ;

(18) "ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆ" ಎಂದರೆ 352ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆ;

(19) "ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆ" ಎಂದರೆ ಭಾರತದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧಿಸೂಚನೆ;

(20) "ರೈಲ್ವೆ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪೌರಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಇರುವ ಟ್ರಾಮ್‌ವೇ, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದು, ರೈಲ್ವೆ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಚಾರ ಮಾರ್ಗವು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ;

[1] * * * * *

[2][(22) "ರಾಜ" ಎಂದರೆ, ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಣೆಪಡೆದ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ;]

(23) "ಅನುಸೂಚಿ" ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಸೂಚಿ;

(24) "ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು" ಎಂದರೆ 341ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಜಾತಿಗಳು, ಮೂಲವಂಶಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಾತಿ, ಮೂಲವಂಶ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಗಗಳು ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳು;

(25) "ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು" ಎಂದರೆ 342ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಥವಾ ಅದರ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಗಗಳು ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳು;

(26) "ಭದ್ರತೆಗಳು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸ್ಟಾಕೂ ಸೇರುತ್ತದೆ;

[3] * * * * *

(27) "ಉಪಖಂಡ" ಎಂದರೆ, ಉಪಖಂಡ ಎಂಬ ಪದವು ಯಾವ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಖಂಡದ ಉಪಖಂಡ;

(28) "ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವುದು" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವೋ, ಸ್ಥಳೀಯವೋ, ವಿಶೇಷವೋ ಆದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ ವಿಧಿಸುವುದೂ ಸೇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

(29) "ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ" ಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಲಾಭ ತೆರಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ತೆರಿಗೆಯು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

[4][(29ಎ) "ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ತೆರಿಗೆಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ-

(ಎ) ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುವೇ ಸರಕುಗಳಲ್ಲಿನ ಒಡೆತನದ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕರಾರಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಬಿ) ಕಾಮಗಾರಿ ಕರಾರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ (ಸರಕುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ) ಸರಕುಗಳಲ್ಲಿನ ಒಡೆತನದ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಸಿ) ಕಂತು ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಕಂತುಗಳ ಸಂದಾಯದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡಲಾಗುವ ಸರಕುಗಳ ವಶಾವಣೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಡಿ) ಯಾವುವೇ ಸರಕುಗಳ ಉಪಯೋಗದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗಾಗಿ ಇರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ) ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ, ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, (21)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (22)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 54ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (26ಎ) ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಯಿತು.

4. 1982ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಇ) ನಿಗಮಿತವಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಿಕಾಯವು ತನ್ನ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸರಕುಗಳ ಸರಬರಾಜಿನ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಎಫ್) ಮಾನವನ ಆಹಾರವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವ (ಅಥವಾ ಮಾದಕವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲದಿರುವ) ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪಾನೀಯವಾಗಿರುವ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸೇವಾ ಭಾಗವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಬಗೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವುದರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ; ಆದರೆ ಅಂಥ ಸರಬರಾಜು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯು ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸರಬರಾಜು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯಾಗಿರಬೇಕು;

ಮತ್ತು ಯಾವುವೇ ಸರಕುಗಳ ಅಂಥ ವರ್ಗಾವಣೆ, ವಶಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜನ್ನು ಆ ವರ್ಗಾವಣೆ, ವಶಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಸರಕುಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ, ವಶಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜು ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;]

[1][(30) "ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ" ಎಂದರೆ, ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಆದರೆ ಆ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

367. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:- (1) ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಖಂಡಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1897-ಇದು ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಗೆ 372ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುವೇ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ [2] *** ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [3] *** ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಬಗೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ "ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯ" ಎಂದರೆ ಭಾರತವಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ:

ಪರಂತು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ಆದೇಶದ [4] *** ಮೂಲಕ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (30)ನೆಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ" (ಎ) ಭಾಗ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 80ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಓ. 2ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ 23ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಆದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಷಯದ ಘೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಭಾಗ-20

ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ

368. [1][**ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ**]:- [2][(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ತನ್ನ ಸಂವಿಧಾನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸೇರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.]

[3][(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಮತ್ತು ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಬಳಿಕ [4][ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು; ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ] ಆ ವಿಧೇಯಕದ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗನುಸಾರ ಸಂವಿಧಾನವು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗಿ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು-

(ಎ) 54ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ, 55ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ, 73ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ, 162ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ ಅಥವಾ 241ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ- ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ

(ಬಿ) 5ನೆಯ ಭಾಗದ 4ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ, 6ನೆಯ ಭಾಗದ 5ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಅಥವಾ 11ನೆಯ ಭಾಗದ 1ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ- ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ

(ಡಿ) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಿರುವ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ

(ಇ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ

-ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ [5] *** ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ, ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಅನುಸಮರ್ಥಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[2][(3) 13ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[6][(4) [1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 55ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯವಾಗಲಿ] ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ (3ನೆಯ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಸಂದೇಹಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ಸೇರ್ಪಡೆ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವಿಕೆ- ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಸಂವಿಧಾನಾಧಿಕಾರವು ಯಾವುದೇ ಪರಿಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಲಾಗಿದೆ.]

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು (2) ನೆಯ ಖಂಡ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

4. 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, "ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಭಾಗಗಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

6. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 55ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ-21

[1][ತಾತ್ಕಾಲಿಕ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು]

369. ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವು ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವು ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ, ಹತ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಕಚ್ಚಾ ಹತ್ತಿ, (ಎಕ್ಕಿದ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಎಕ್ಕದಿರುವ ಹತ್ತಿ ಅಥವಾ ಕಪಾಸನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಹತ್ತಿಯ ಬೀಜ, ಕಾಗದ (ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯ ಮುದ್ರಣ ಕಾಗದವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು), ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು (ಖಾದ್ಯ ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು), ದನಗಳ ಮೇವು (ಎಣ್ಣೆಯ ಹಿಂಡಿಗಳು, ಇತರ ಸಾರಕೃತಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು), ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು (ಕೋಕ್ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿನ ಜನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು), ಕಬ್ಬಿಣ, ಉಕ್ಕು ಮತ್ತು ಅಭ್ರಕ-ಇವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ, ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ;

(ಬಿ) (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳು, ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಕುರಿತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಹೊರತು ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಫೀಜುಗಳು;

ಆದರೆ, ಸಂಸತ್ತು ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಸದರಿ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ, ಹಾಗೆ ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

[2][**370. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು:-** (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) 238ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಸದರಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು-

(i) ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳೆಂಬುದಾಗಿ, ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಸೇರುವುದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಸೇರ್ಪಡೆ ಲಿಖಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಮತ್ತು ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾನೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

---

1. 1962ನೆ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾರ್ಪಾಟಿನೊಂದಿಗೆ ಎಂದರೆ ಅದರ (1) ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ *ವಿವರಣೆಗೆ* ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ *ವಿವರಣೆಯನ್ನು* ಹೊಂದಿ, 1952ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಹದಿನೇಳನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದನು, ಎಂದರೆ,-

"*ವಿವರಣೆ:-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವೆಂದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ * ಸದರ್-ಏ-ರಿಯಾಸತ್ ಎಂದು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ.

* (ಸಿ.ಓ.44ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1952ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ಹದಿನೈದನೆಯ ವಿಧಿಮಂತ್ರಾಲಯ ಆದೇಶದ ಪ್ರಕಾರ) ಈಗ "ರಾಜ್ಯಪಾಲನು".

(ii) ಸದರಿ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿನ ಇತರ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ.– ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, "ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ" ಎಂದರೆ, 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ 5ನೆಯ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮಹಾರಾಜನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾರಾಜನೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿ;

(ಸಿ) 1ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮತ್ತು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಡಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [1]ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಂಥ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ (i)ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸೇರ್ಪಡೆ ಲಿಖಿತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನೂ ಆ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸದ ಹೊರತು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಆ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವ ಮುಂಚೆಯೇ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ (ii)ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಖಂಡದ (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಆ ಸಭೆಯು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು ಆ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದೆಂದು ಅಥವಾ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಡನೆ ಮಾತ್ರವೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[2][371. [3] * ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:–** [4] ****

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [5][ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಥವಾ ಗುಜರಾತ್] ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ವಿದರ್ಭ, ಮರಾಠವಾಡ [6][ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ] ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ, ಕಚ್ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿನ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಲಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಂಡಲಿಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ವರದಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಇರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು;

---

1. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಯಾದಂತೆ 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ (ಸಿ.ಓ.48) ವನ್ನು ಅನುಬಂಧ (1)ರಲ್ಲಿ ನೋಡಿ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 22ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, ಮೂಲ 371ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ", ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು (1-7-1974ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1)ನೆಯ ಖಂಡವನ್ನು (1-7-74ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್‌ರಚನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 85ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮುಂಬಯಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 85ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, "ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಳಿದ ಭಾಗ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತ್ರವಾಗಿ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಸದರಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶವನ್ನೂ ಒದಗಿಸುವ ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು.]

[1][**371ಎ. ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:–** (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ.-

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು,-

(i) ನಾಗಾಜನರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು,

(ii) ನಾಗಾಜನರ ರೂಢಿಜನ್ಯ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ,

(iii) ನಾಗಾಜನರ ರೂಢಿಜನ್ಯಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯದ ಆಡಳಿತ,

(iv) ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ವರ್ಗಾವಣೆ

-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಂದು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ನಾಗಾಬೆಟ್ಟಗಳ ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಗಳು, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವವರೆಗೆ, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವೇಚನೆಗನುಸಾರ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಗನುಸಾರ ಕೈಗೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅಂಥ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊಂದಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಒದಗಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಣವು ಆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲಯೆಂಬುದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು;

---

1. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಡಿ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಮೂವತ್ತೈದು ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ-

(i) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿ:

ಪರಂತು, ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರನು ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಅದರ ಸದಸ್ಯರೊಳಗಿಂದ ಚುನಾಯಿತನಾಗತಕ್ಕುದು;

(ii) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆಗಳು;

(iii) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಪದಾವಧಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು;

(iv) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆ;

(v) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು; ಮತ್ತು

(vi) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಮರ್ಪಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ,-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಇಡೀ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಹಣವನ್ನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುವೇ ವಿನಿಯಮಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿದರೆ, ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು;

(ಇ) (i) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್‌ನ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿ ಎಂದು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ [1] ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸದಸ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು;

(ii) ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿಯು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಆ ಮಂತ್ರಿಯು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಎಫ್) ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು;

(ಜಿ) 54ನೆಯ ಮತ್ತು 55ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ 80ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4) ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಚುನಾಯಿತರಾದ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನ ಬಗೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು;

(ಎಚ್) 170ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(i) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವ "ಅರವತ್ತು" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ನಲ್ವತ್ತಾರಕ್ಕಿಂತ" ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಖಂಡವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು;

(ii) ಸದರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖವು, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು;

(iii) (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಗೆ ಕೊಹಿಮಾ ಮತ್ತು ಮೊಕೊಕ್‌ಚುಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ (ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಳವಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ತನಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತೋರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಕೊಹಿಮಾ, ಮೊಕೊಕ್‌ಚುಂಗ್ ಮತ್ತು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ, 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿರತಕ್ಕಂಥ ಅರ್ಥಗಳೇ ಇರತಕ್ಕುದು.]

---

1. ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ಪರಂತುಕವನ್ನು 371ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ 2ನೆಯ ಖಂಡದ (ಇ) ಉಪಖಂಡದ (1)ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ 371ಎ ಅನುಚ್ಛೇದವು (1-12-1963ರಿಂದ) ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಎಂದು ಸಂವಿಧಾನದ (ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 10ನೆಯ ಆದೇಶದ ಎರಡನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ; ಆ ಪರಂತುಕವೇನೆಂದರೆ:-

"ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಸಮಯದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯೂನ್‌ಸಾಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿಯೆಂದು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು."

[1][**371ಬಿ. ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:–** ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗೆ ಅನುಬಂಧಿಸಿದ ಕೋಷ್ಟಕದ [2][1ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ, ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಸಭೆಯ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಮರ್ಪಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಆ ಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.]

[3][**371ಸಿ. ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:–** (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸಮಿತಿಯ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರೀ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ, ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ.– ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳು" ಎಂದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳು.]

[4][**371ಡಿ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:–** (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ,ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-

(ಎ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಭಿನ್ನ ವಿಭಾಗಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಡರ್‌ಗಳೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಅಂಥ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು, ಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲಾದ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಡರ್‌ಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಹಂಚುವಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) (i) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ (ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಆದೇಶದ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಚಿಸಿದ) ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಡರ್‌ಗೆ ಸೇರಿದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ;

---

1. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ರಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಎ ಭಾಗದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-7-74ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ii) ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕೇಡರ್‌ಗೆ ಸೇರಿದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ; ಮತ್ತು

(iii) ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ

- ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸತಕ್ಕುದೋ ಆ ಭಾಗ ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) (i) (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂಥ ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೇಡರಿನಲ್ಲಿನ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ;

(ii) (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಕೊಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಕೇಡರ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿರುವ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಇರತಕ್ಕುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ [(ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು] ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿ, ಹಂಚಿಕೆ ಅಥವಾ ಬಡ್ತಿ;

(ಬಿ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ, ಹಂಚಲಾದ ಅಥವಾ ಬಡ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠತೆ;

(ಸಿ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುವೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ, ಹಂಚಲಾದ ಅಥವಾ ಬಡ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಇತರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು.

(4) (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವು,-

(ಎ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮನವಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) (ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ನಿಂದನೆಗಾಗಿ ದಂಡಿಸುವ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು;

(ಸಿ) ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ (ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವರ್ಗಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಡಿ) (ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಪರಿಮಿತಿಗೆ, ಸಾಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(5) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿಲೆ ಮಾಡುವ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಆದೇಶವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ-ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೊದಲೋ, ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ವಿಶೇಷ ಲಿಖಿತ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಆ ಆದೇಶವು ಮಾರ್ಪಾಟಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಆಗಿರತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(6) (5)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಶೇಷ ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

(7) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ, ಆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮೇಲೆ ಯಾವುವೇ ಅಧೀಕ್ಷ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಇರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು (ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು, ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(8) ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಮತ್ತು ವಿಲೇವಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(9) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶವು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) (i) 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಗೆ ಆ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ; ಅಥವಾ

(ii) 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಗೆ ಮಾಡಿದ

- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ತಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವು ಅಥವಾ ಅವನ ಮುಂದೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವು

- ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿಯು, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿಯು, ಬಡ್ತಿಯು ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಯಾವುದೇ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವು ಕಾನೂನು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದವು ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(10) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಆದೇಶವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

371ಇ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ:–ಸಂಸತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.]

[1][**371ಎಫ್. ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:–** ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ (ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ)-

(i) ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ 1974ನೆಯ ಇಸವಿ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಸದರಿ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸದಸ್ಯರಿಂದ (ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇವರನ್ನು ಹಾಲಿ ಸದಸ್ಯರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ರಚಿತವಾದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸಭೆಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಘಟಿತವಾಗಿರುವ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ii) ಹಾಲಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iii) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಸದರಿ ವಿಧಾನಸಭೆಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಘಟಿತವಾದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, 172ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ [2][ಐದು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಗೆ [3][ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸದರಿ [3][ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

---

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಆರು ವರ್ಷಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 56ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಐದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಮೂಲಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಆರು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

3. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಐದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ)ಅಧಿನಿಯಮದ 56ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಮೂಲಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಐದು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

(ಡಿ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯವು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸಂಸದೀಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಸದೀಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿರತಕ್ಕುದು;

(ಇ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಎಫ್) ಸಂಸತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಜನತೆಯ ನಾನಾ ಪಂಗಡಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಬಹುದಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು;

(ಜಿ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಶಾಂತಿಪಾಲನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಜನತೆಯ ನಾನಾ ಪಂಗಡಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ತನ್ನ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೊರಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಗನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಹೆಚ್) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ (ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಒಳಗೆ ಅಥವಾ ಹೊರಗೆ ಇರುವಂಥ) ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು;

(ಐ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಜೆ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಕ ವರ್ಗದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕುದು;

(ಕೆ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಕಾನೂನುಗಳು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು;

(ಎಲ್) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ (ಕೆ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ನಿರಸನ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಎಮ್) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಿಕ್ಕಿಂಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದ, ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ವಚನಬಂಧ ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಲಿಖಿತದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ವಿಷಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಲೀ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ 143ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪೀಕರಿಸುವುದೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಎನ್) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಯನ್ನು, ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಓ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಈ ಹಿಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ತನಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರುವಂಥ (ಯಾವುದೇ ಇತರ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಳವಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು), [1] ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಪಿ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮತ್ತು 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಯು ದೊರೆಯುವ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು, ಅವು 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕಾನೂನು ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಕ್ರಮಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.]

[2][**371ಜಿ. ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:-** ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು-

(i) ಮಿಜೋಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು,

(ii) ಮಿಜೋ ರೂಢಿಜನ್ಯ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ,

(iii) ಮಿಜೋ ರೂಢಿಜನ್ಯ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ,

(iv) ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ವರ್ಗಾವಣೆ

-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು, ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಂದು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಹೊರತು ಹಾಗೆ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಿಜೋರಾಂ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

---

1. ಸಂವಿಧಾನದ (ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ) ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 1 (ಸಿ.ಓ.99) ನೋಡಿ.

2. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ನಲವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.]

[1][**371ಎಚ್. ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:-** ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತೀರ್ಮಾನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು, ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅಂಥ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊಂದಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.]

[2][**371ಐ. ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:-** ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.]

372. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆ:- (1) 395ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ನಿರಸನಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳು ಒಂದು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು.

(2) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [3][ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ನಿರಸನದ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೈದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (20.2.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (20.5.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. ನೋಡಿ:-

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 449ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ 26ನೇ ಜನವರಿ 1950ರ ದಿನಾಂಕದ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಆದೇಶ; ಇದು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾರ್ಪಾಟುಹೊಂದಿದೆ:-

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 51ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಎಸ್ ಆರ್ ಓ 115ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ1950ನೆಯ ಇಸವಿ ಜೂನ್ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 903ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಎಸ್‌ಆರ್‌ಓ 820ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 4ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ; ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 287ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಎಸ್ ಆರ್ ಓ 508ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 4ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 6:1ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಎಸ್ ಆರ್ ಓ 1140-ಬಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1952ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ 2ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೆಯ ಭಾಗದ 3ನೆಯ ಅನುಭಾಗದ 923ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ 1952ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನವೆಂಬರ್ 20ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಟ್ರಾವಂಕೂರು, ಕೊಚ್ಚಿನ್ ಭೂಮಿ ಅರ್ಜನೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಆದೇಶ, 1952.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ [1][ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ] ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆಂದು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಳವಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುವುದೆಂದು

-ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 1:– ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿನ "ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು" ಎಂಬ ಪದಾವಳಿಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿರಸನಗೊಂಡಿರದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಗ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ 2:– ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಾತೀತವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವುವೇ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಾತೀತವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ 3:– ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಕಾನೂನು, ಅದರ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕದಿಂದಾಚೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಾರಿಗೆ ಬಾರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅದು ಎಂದು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆಚೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 4:– 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮದ 88ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ, 382ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಆ ಅವಧಿಯಿಂದ ಆಚೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[2]**[372ಎ. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:–** (1) 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು, ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು 1957ನೇ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ [3]ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ನಿರಸನದ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಎಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಮತ್ತು 1957ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಳವಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡಲು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

373. ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:– 22ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (7)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷವು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೊದಲೋ ಆವರೆಗೆ, ಸದರಿ ಅನುಚ್ಛೇದವು, ಅದರ (4)ನೆಯ ಮತ್ತು (7)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

374. ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಅವರು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ 125ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಸಿವಿಲ್ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಸ್ವರೂಪದ ಎಲ್ಲ ದಾವೆಗಳನ್ನು, ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ತೀರ್ಪುಗಳು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ತೀರ್ಪುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಬಲ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶ-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಅವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡಲು ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರಿಷತ್ತು ಹೊಂದಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚಲಾವಣೆಯು ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಜಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಪೀಲಿನ ಅಥವಾ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಡಿಕ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಿವಿಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಪಿಗೆ, ಡಿಕ್ರಿಗೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕುರಿತ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಲೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(5) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

375. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಕ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

376. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) 217ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ 221ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪಬಂಧಿತವಾಗಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೈರು ಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು. [1][ಅಂಥ ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು, ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು, ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 217ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ" ಎಂಬ ಪದವು, ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಅಥವಾ ಅಡಿಷನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

377. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಭಾರತದ ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು, ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು ಅವನು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ 148ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

378. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 316ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

---

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಒಂದು ಸಮೂಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಜಂಟಿ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 316ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆದರೆ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

[1][**378ಎ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:–** 172ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣಾ ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಮತ್ತು 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಘಟಿತವಾದ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಸದರಿ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಮೊದಲೇ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದೊಡನೆ ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕುದು.]

379-391. *1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸಿತವಾಗಿವೆ.*

392. ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:– (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು, ಸೇರ್ಪಡೆ ಅಥವಾ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವ ಮೂಲಕ, ತಾನು ಅವಶ್ಯಕ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, 5ನೆಯ ಭಾಗದ 2ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಘಟಿತವಾದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಯ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದ, 324ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ, 367ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡ ಮತ್ತು 391ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಗವರ್ನರ್-ಜನರಲ್‌ನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ-22

ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು, ಪ್ರಾರಂಭ [1][ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ] ಮತ್ತು ನಿರಸನಗಳು

393. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವೆಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು.

394. ಪ್ರಾರಂಭ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಮತ್ತು 5, 6, 7, 8, 9, 60, 324, 366, 367, 379, 380, 388, 391, 392 ಮತ್ತು 393ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು ಈ ಕೂಡಲೇ ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗತಕ್ಕ ದಿನವೆಂಬುದಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ 1950ನೆಯ ಇಸವಿ ಜನವರಿ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ದಿನದಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು.

[2][**394ಎ. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ:-** ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗೆ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಸಹಿ ಮಾಡಿರುವರೋ ಆ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಹಿಂದಿ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಭಾಷೆಗೆ, ಶೈಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಪದಾವಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ತರಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು

-ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) (1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಭಾಷಾಂತರವು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲ ಪಾಠಕ್ಕಿರುವಂಥದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಭಾಷಾಂತರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಹಾಗೆ ಅರ್ಥೈಸುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.]

395. ನಿರಸನಗಳು:- 1947ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಮತ್ತು 1935ನೇ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಪೂರಕಗೊಳಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳೊಂದಿಗೆ, ಸದರಿ 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು 1949ನೆಯ ಇಸವಿ ಪ್ರಿವಿಕೌನ್ಸಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

---

1. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆಂಟನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (9.12.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆಂಟನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅನುಸೂಚಿಗಳು

[1][ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ]

[*1ನೆಯ ಮತ್ತು 4ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು*]

1. ರಾಜ್ಯಗಳು

ಹೆಸರು	ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು
1. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	[2][1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, 1953ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
2. ಅಸ್ಸಾಮ್	1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು [3][1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು] [4][ಮತ್ತು1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ, 6ನೆಯ ಮತ್ತು 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪ್ರಾಂತ, ಖಾಸೀ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಮ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
3. ಬಿಹಾರ	[5][1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಬಿಹಾರ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮೂವತ್ತಾರನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-10-1968ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೇ ಇಸವಿಯ 27ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇ ಇಸವಿಯ 24ನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ನಾಲ್ಕನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ನಮೂನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (10-6-1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][4. ಗುಜರಾತ್	1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
5. ಕೇರಳ	1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
6. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ	[2][2000ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ[1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ [3][ಮತ್ತು 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
[4][7. ತಮಿಳುನಾಡು]	1953ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು [5][1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಡಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ,] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ, ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು [6][1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
[7][8. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]
[8][9. ಕರ್ನಾಟಕ]	[9][1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

---

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (2000ರ 28ರ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1959ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇ ಇಸವಿಯ 53ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ಐದನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "7 ಮದ್ರಾಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

5. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ 56ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ

6. ಆರನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

7. 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ 11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

8. 1973ನೇ ಇಸವಿಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆ) (1973ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "9 ಮೈಸೂರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-1973ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

9. 1968ನೇ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಗಾವಣೆ) (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ 36ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1968ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][10.] ಒರಿಸ್ಸಾ — ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒರಿಸ್ಸಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

[1][11]. ಪಂಜಾಬ್ — [2][1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು] [3][ಮತ್ತು 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ [4][ಮತ್ತು 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆರ್ಜಿತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ (ವಿಲೀನ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ, ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[5][12]. ರಾಜಾಸ್ತಾನ — [6][1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ,] 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

[7][13] ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ — [8][1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1979ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅದರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1979ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

---

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (17-1-1961ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ (1966ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-1966ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಆರ್ಜಿತ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ (ವಿಲೀನ) (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 64ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (17-1-1961ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂದನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ 47ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1959ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ರ 11) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂದನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
8. 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1979ರ 31) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೂಲಕ 15-9-1983 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. (ದಿನಾಂಕ 14-9-83ರ ಜಿ.ಎಸ್.ಆರ್. 702 (ಇ)-ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ ಭಾಗ-2-ವಿಭಾಗ 3 (2)ನ್ನು ನೋಡಿ.

[1][14.] ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ — ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಚಂದ್ರನಾಗೂರ್ (ವಿಲೀನ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (ಸಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ ಚಂದ್ರನಾಗೂರ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ (ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ, ಸಹ.

[1][15.] ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ — ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಎಂಬ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.

[2][16. ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ — 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[3][17. ಹರಿಯಾಣ — [4][1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂರನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ಮತ್ತು 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (V)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]]

[5][18. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ — ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ವಿಲಾಸಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರುಗಳ ಪ್ರಾಂತಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[6][19. ಮಣಿಪುರ — ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಣಿಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರರ ಪ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.

20. ತ್ರಿಪುರ — ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರರ ಪ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.

21. ಮೇಘಾಲಯ — 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

---

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ರ 27) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗಿನ ನಮೂದನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೇ ಇಸವಿಯ 27ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1966ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-66ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೂಲಕ, 15-9-1983ರ ಜಿಎಸ್ ಆರ್ 702(ಇ) ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ ಭಾಗ-2-ವಿಭಾಗ 3(2)ನ್ನು ನೋಡಿ.
5. 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-71ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇ ಇಸವಿಯ 8ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][22. ಸಿಕ್ಕಿಂ — 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[2][23. ಮಿಜೋರಾಂ — 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[3][24. ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ — 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[4][25. ಗೋವಾ — 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[5][26. ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಢ — ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[6][27. ಉತ್ತರಾಂಚಲ — ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

[7][28. ಜಾರ್ಖಂಡ್ — ಬಿಹಾರ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.]

---

1. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.2.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (20.2.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (30.5.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (15.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ಹೆಸರು	ವ್ಯಾಪ್ತಿ
1. ದೆಹಲಿ	ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿಯ ಚೀಫ್ ಕಮೀಷನರನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.
	[1] * * * *
	[2] * * * *
[3][2.] ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು	ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳ ಚೀಫ್ ಕಮೀಷನರನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.
[3][3.] [4][ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ]	1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.
[5][[3][4.] ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ	1961ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಗಸ್ಟ್ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.]
[6][[7][[3][5.] ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್	1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
[8][[3][6.] ಪಾಂಡಿಚೆರಿ	1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನಾರನೆಯ ದಿನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ, ಕಾರಿಕಳ್, ಮಾಹೆ ಮತ್ತು ಯಾನಾಮ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಫ್ರೆಂಚ್ ವಸಾಹತುಗಳು ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
[9][[3][7.] ಚಂಡಿಗಢ	1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
	[10][* * * *]
	[11][* * * *]

1. 1970ನೇ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೇ ಇಸವಿಯ 53ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 2ನೇ ನಮೂದನೆಯನ್ನು (25-1-71ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇ ಇಸವಿಯ 81ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮಣಿಪುರ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 4 ರಿಂದ 9ರವರೆಗಿನ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು 2 ರಿಂದ 7 ಎಂಬಂತೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
4. ಲಕ್‌ದೀವ್, ಮಿನಿಕಾಯ್ ಮತ್ತು ಅಮಿನ್ ದೀವಿ ದ್ವೀಪಗಳ (ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆ) (1973ನೇ ಇಸವಿಯ 34ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಇದನ್ನು "ಲಕ್‌ದೀವ್, ಮಿನಿಕಾಯ್ ಮತ್ತು ಅಮೀನ್ ದೀವಿ ದ್ವೀಪಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-73ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1961ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30.5.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಮತ್ತು 7ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮೂಲಕ (16-8-62ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬು (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1966ರ 31) 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-1966ರಿಂದ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
11. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) ಮೂಲಕ (20.2.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[59(3), 65(3), 75(6), 97, 125, 148(3), 158(3), 164(5), 186 ಮತ್ತು 221ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

ಭಾಗ-ಎ

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು [1] * * * * * ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

1. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು [1] * * * * * ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾಸಿಕ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ	[2][10,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು
ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲ	[3][5,500] ರೂಪಾಯಿಗಳು

2. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು [4] ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಭತ್ಯೆಗಳೂ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

3. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು [5]ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪದಾವಧಿ ಪರ್ಯಂತ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೋ, ಅವೇ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

4. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಉಪಲಬ್ಧಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು. ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಉಪಲಬ್ಧಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[6] * * * * * * *

ಭಾಗ-ಸಿ

ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು [7] * * * * ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ [8][ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:-

7. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಸಂವಿಧಾನದ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. ಈಗ 50,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 25ರ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
3. ಈಗ 36,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 27ರ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
4. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿತವಾಗತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 'ಬಿ' ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
7. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಎ' ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು, ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
8. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

8. [1][* * * *] ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ [2][ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

ಭಾಗ-ಡಿ

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು [3] * * * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

9. (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ, ಅವರು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಕ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶ	[4][10,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು
ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ	[5][9,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು:

ಪರಂತು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು (ಅಸಮರ್ಥತೆ ಅಥವಾ ಗಾಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ವೇತನದಲ್ಲಿ [6][ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು ಕಳೆಯತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಮೊಬಲಗು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು, ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಭಾಗದ ಬದಲಾಗಿ ಅದರ ಪರಿವರ್ತಿತ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಆ ಭಾಗದ ಮೊಬಲಗು, ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು, ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ನಿವೃತ್ತಿ ಉಪದಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ಉಪದಾನಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಮೊಬಲಗು.]

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯಮಾಡದೆ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು,-

(ಎ) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 374ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವನೇ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದರೆ

---

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. ಈಗ 33,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 18ರ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
5. ಈಗ 30,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 7(2)ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
6. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- ಅವನು ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೂ ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ- ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಕರ್ತವ್ಯದ ನಿಮಿತ್ತ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವಾಗ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯುಕ್ತ ಭತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯುಕ್ತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒದಗಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಗೈರು ಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ (ರಜೆಯ ಭತ್ಯಗಳು ಸೇರಿ) ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳೇ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

10. [1] [(1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ, ಅವರು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಕೆಳಕಂಡ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಕ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ	[2] [9,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು]
ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ	[3] [8,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು:]

ಪರಂತು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅಧೀನಗಳ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನವನ್ನು (ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಅಥವಾ ಗಾಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ವೇತನದಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು ಕಳೆಯತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೊಬಲಗು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಬದಲಾಗಿ ಅದರ ಪರಿವರ್ತಿತ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಭಾಗವಾದ ಆ ಮೊಬಲಗು, ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಉಪದಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ಉಪದಾನಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೊಬಲಗು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 376ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದರದಲ್ಲಿ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸದರಿ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ-ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಲಗುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ (ಏಳನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1)ನೇ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಈಗ 30,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 18ರ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.

3. ಈಗ 26,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 4ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.

[1][(3) 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಅಧಿನಿಯಮದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ ಸದರಿ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದು, ಅವನು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ ಭತ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೆ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಭತ್ಯವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

11. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

(ಎ) "ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶ" ಎಂಬ ಪದವು ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು "ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ" ಎಂಬುದು ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) "ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ -

(i) ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಅವನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವಾಗ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲ;]

(ii) ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ರಜೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ದೀರ್ಘರಜೆ ಕಾಲಗಳು; ಮತ್ತು

(iii) ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಸೇರಲು ಬೇಕಾದ ಕಾಲ

- ಇವುಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಭಾಗ - ಇ

ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು

12. (1) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ [2][ನಾಲ್ಕು] ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ದರದಂತೆ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು 377ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಭಾರತದ ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ- ಇವುಗಳ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸೇವಾಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಬಂಧಗಳೇ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಎಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (3)ನೆಯ ಮತ್ತು (4)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ 56ನೇ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.

ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[75(4), 99, 124(6), 148(2), 164(3), 188 ಮತ್ತು 219ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]*

ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣಗಳ ನಮೂನೆಗಳು

1

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯ ಪದದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

" ------------- ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [1][ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ,] ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜನರಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನ್ಯಾಯವಾದುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

2

ಒಕ್ಕೂಟ ಮಂತ್ರಿಯ ಗೋಪ್ಯತಾ ಪಾಲನಾ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

" -------------ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಒಕ್ಕೂಟ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತರಲಾಗುವ ಅಥವಾ ನನಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

[2][3

ಎ

ಸಂಸತ್ತಿನ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

" ---------ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿನ (ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿನ) ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಎಂದು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸೌರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

---

* 84 (ಎ) ಮತ್ತು 173 (ಎ) ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಸಹ ನೋಡಿ.

1. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 3ನೇ ನಮೂನೆಯ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಿ

ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"---------ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ (ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯ) ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದವನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮತ್ತು ನಾನು ಈಗ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

4

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"---------ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಭಾರತದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ) (ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ) ನೇಮಕಗೊಂಡವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [1] [ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ] ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆ ಇರುವವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

5

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಪದದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

"--------------ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [1][ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ] ಮತ್ತು ....ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜನರಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನ್ಯಾಯವಾದುದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

---

1. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

6

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯ ಗೋಪ್ಯತಾ ಪಾಲನಾ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ನಮೂನೆ:-

"……………….. ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು …………….. ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತರಲಾಗುವ ಅಥವಾ ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. "

[1][7

ಎ

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"…………………… ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ (ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿನ) ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯೆಂದು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

ಬಿ

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"---------------------- ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ವಿಧಾನಸಭೆಯ (ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ) ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದವನಾಗಿ, (ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮತ್ತು ನಾನು ಈಗ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

8

ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

" ------------------ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು -----------------ಲ್ಲಿ (ಅಥವಾ ----------- ದ) ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ) ನೇಮಕಗೊಂಡವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [2][ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ,] ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆ ಇರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. "

1. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಏಳನೇ ನಮೂನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1] [ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[4(1) ಮತ್ತು 80 (2) ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಕೋಷ್ಟಕದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ ಎರಡನೆಯ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಎದುರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ

1.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	...	18
2.	ಅಸ್ಸಾಮ್	...	7
3.	ಬಿಹಾರ್	...	[9][16
[10][4.	ಜಾರ್ಖಂಡ್	...	6]
[2][[13][5.]	ಗೋವಾ	...	1]
[3][[13][6.]	ಗುಜರಾತ್	...	11]
[4][[13][7.]	ಹರಿಯಾಣ	...	5]
[13][8.]	ಕೇರಳ	...	9
[13][9.]	ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ	...	[12][11]
[11][10.	ಛತ್ತಿಸ್‌ಗಢ	...	5]
[5][[13][11.]	ತಮಿಳುನಾಡು]	...	[6][18]
[7][[13][12.]	ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	...	19]
[8][[13][13.]	ಕರ್ನಾಟಕ]	...	12
[13][14.]	ಒರಿಸ್ಸಾ	...	10

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1987ರ 18) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 30-5-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೆಯ ಇಸವಿಯ 11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 4ನೆಯ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ 31ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-1966 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "8 ಮದ್ರಾಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) 1959ನೆಯ ಇಸವಿಯ 56ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "17" ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960ರ (1960ರ 11) 6 ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1973ರ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ (ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1973ರ 31) 5ನೆ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.1973 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "10 ಮೈಸೂರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. ಬಿಹಾರ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 30)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. ಬಿಹಾರ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 30)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
11. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 28)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
12. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 28)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
13. 2000ದ 28, 2000ದ 29 ಮತ್ತು 2000ದ 30ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

[10][15.]	ಪಂಜಾಬ್	...	[1][7]
[10][16.]	ರಾಜಸ್ಥಾನ	...	10
[10][17.	ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ	...	[9][31]
[8][18.]	ಉತ್ತರಾಂಚಲ	...	3]
[10][19.]	ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ	...	16
[10][20.]	ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ	...	4
[2][[10][21.]	ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್	...	1]
[3][[10][22.]	ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ	...	3]
[4][[10][23.	ಮಣಿಪುರ	...	1
[10][24.]	ತ್ರಿಪುರ	...	1
[10][25.]	ಮೇಘಾಲಯ	...	1
[5][[10][26.]	ಸಿಕ್ಕಿಂ	...	1]
[4][[10][27.]	ಮಿಜೋರಾಮ್	...	1]
[4][[10][28.]	ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ	...	1]
[4][[10][29.]	ದೆಹಲಿ	...	3
[3][[10][30.]	ಪಾಂಡಿಚೆರಿ	...	1
[6][*	* * * * * * * * * * *]		
[7][*	* * * * * * * * * * *]		
	ಒಟ್ಟು	...	233]

1. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "11" ಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೆಯ ಇಸವಿಯ 27ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.12.1963 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೆಯ ಇಸವಿಯ 53ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-1971ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ.
7. 1987ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ.
8. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 29)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 29)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 2000ದ 28, 2000ದ 29 ಮತ್ತು 2000ದ 30ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[*244 (1) ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ*]

ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ- ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

ಭಾಗ- ಎ

ಸಾಮಾನ್ಯ

1. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು 'ರಾಜ್ಯ' *****[1] ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ [2][ಅಸ್ಸಾಮ್, [3][ಮೇಘಾಲಯ, ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯಗಳು] ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

2. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗುತ್ತದೆ.

3. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ [4] * * * * ವರದಿ:- ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [4] * * * * ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗತಕ್ಕುದು.

ಭಾಗ- ಬಿ

ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ

4. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತು :- (1) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಇರುವ ಆದರೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ, ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸತಕ್ಕುದು; ಅವರ ಪೈಕಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಉಳಿದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಇತರ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕುದು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ, ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.4.1985 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(2) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1]*** ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [2]***,-

(ಎ) ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವರ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಧಾನ ;

(ಬಿ) ಅದರ ಸಭೆಗಳ ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಇತರ ಎಲ್ಲ ಆನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳು

- ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಿಯಮಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

5. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಕಾನೂನು:– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1]*** ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1]*** ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವ ಯವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಂತಿ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳು-

(ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವ ಭೂವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಬಹುದು ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಭೂಮಿಯ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಾಲಕೊಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯಿಸುವುದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [1]*** ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(4) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ತಕ್ಷಣವೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವವರೆಗೆ, ಅವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದರೆ, ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು [2] * * * ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಹೊರತು, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ- ಸಿ

ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು

6. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು :– (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ "ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು" ಎಂದರೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು[1] ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ [2][ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ-

(ಎ) ಒಂದು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವು, ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗವು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

[3][(ಎಎ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು;]

(ಬಿ) ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರಹದ್ದುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದಾಗ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಸೇರಿರದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಅಥವಾ ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗವೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು;

[3][(ಡಿ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಬೇಕಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪುನಃ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಹೊಸ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು;]

- ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಮತ್ತು ಉಚಿತವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತಲ್ಲದೆ, ಆ ತರುವಾಯದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

ಭಾಗ- ಡಿ

ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ

7. ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ:– (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಯಾವುವೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳಿಸುವ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂಥ ಅನುಸೂಚಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

---

1. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

   (1) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಎ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ. ಒ. 9ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

   (2) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ 1950ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ. ಒ. 26ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

   (3) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ) 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ. ಒ. 102ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

   (4) 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಹಾರ, ಗುಜರಾತ್, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳ) ಆದೇಶ (ಸಿ.ಒ. 109ನೇ ಸಂಖ್ಯೆ).

2. 1950ನೇ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸ್ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟ) ಆದೇಶ (ಸಿ.ಒ. 30ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಮತ್ತು 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ) ಆದೇಶ, 1955 (ಸಿ.ಒ. 50) -ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (1976ನೇ ಇಸವಿಯ 101ನೇ ಸಂಖ್ಯೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[*244(2)* ಮತ್ತು *275(1)*ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

[1][[2]ಅಸ್ಸಾಮ್ [3][ಮೇಘಾಲಯ, ತ್ರಿಪುರ] ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳ]] ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

1. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು:–

(1) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೋಷ್ಟಕದ [4][[5][1,2 ಮತ್ತು 2ಎ ಭಾಗಗಳ] ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಭಾಗದ] ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಾಬಿನಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಇದ್ದರೆ, ಆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರು ವಾಸಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ,-

(ಎ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ [1][ಯಾವುದೇ ಭಾಗ]ದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು,

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ [1][ಯಾವುದೇ ಭಾಗ]ದಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು,

(ಸಿ) ಹೊಸ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಬಹುದು,

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು,

(ಇ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು,

(ಎಫ್) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗುವಂತೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಬಹುದು,

[4][ಎಫ್‌ಎಫ್] ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;]

(ಜಿ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು :

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 14ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಆಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯವಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಸಿ), (ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ :

[5][ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು (20ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಬಾಬಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.]

---

1. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71(i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1985ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ "ಬಿ" ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ "1 ಮತ್ತು 2ನೇ ಭಾಗಗಳ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 71(i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ:– [1][(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಆ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಉಳಿದವರನ್ನು ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.]

(2) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ರಚಿತವಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಇರತಕ್ಕುದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ .... *(ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರು)* ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು .... *(ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೆಸರು)* ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ನಿಗಮಿತ ನಿಕಾಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಅದು ಶಾಶ್ವತ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮೊಹರನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು:

[2][ಪರಂತು, ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು.]

(4) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವು ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಇರತಕ್ಕುದು.

(6) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ರಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ನಿಯಮಗಳು ಕೆಳಕಂಡವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ-

(ಎ) ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆ;

(ಬಿ) ಆ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ;

(ಸಿ) ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳು ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ;

(ಡಿ) ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾಗಲು ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳು;

(ಇ) [3][ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ] ಸದಸ್ಯರ ಪದಾವಧಿ;

(ಎಫ್) ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾಡತಕ್ಕ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ;

(ಜಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ [3][ಯಾವುದೇ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವು ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಡೆಸುವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಸೇರಿ] ಆ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ವ್ಯವಹಾರದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆ;

---

1. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 1ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1995ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 55ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಎಚ್) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೇಮಕಾತಿ.

[1][(6ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು, ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ 16ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಹೊರತು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗದಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಸದರಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದಷ್ಟು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದ ಸದಸ್ಯನು, ತಾನು ಯಾವ ಸದಸ್ಯನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೋ ಆ ಸದಸ್ಯನ ಉಳಿದ ಪದಾವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.]

(7) ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ರಚಿತವಾದ ತರುವಾಯ ಅದು [1][ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು] ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (6) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು [1][ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು]-

(ಎ) ಅಧೀನ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ಮಂಡಲಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು

- ಇವುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೂಡ ರಚಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚುನಾವಣೆಗಳು, ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮತ್ತು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (6) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[2] * * * * * *

3. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- (1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು-

---

1. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(ಎ) ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಯ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಗ್ರಾಮದ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ನಿವಾಸಿಗಳ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಧಿಭೋಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದು ಅಥವಾ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡುವುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಅದು ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ [1][ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು] ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರದ ಯಾವುದೇ ಅರಣ್ಯದ ನಿರ್ವಹಣೆ;

(ಸಿ) ಕೃಷಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಾಲೆಯ ಅಥವಾ ಜಲಮಾರ್ಗದ ಉಪಯೋಗ;

(ಡಿ) ಝೂಮ್ ಪದ್ಧತಿ ಅಥವಾ ಬದಲಾವಣೆ ಸಾಗುವಳಿಯ ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ;

(ಇ) ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಥವಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು;

(ಎಫ್) ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪೊಲೀಸು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಗ್ರಾಮದ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ;

(ಜಿ) ಪ್ರಮುಖರ ಅಥವಾ ಮುಖಂಡರ ನೇಮಕಾತಿ ಅಥವಾ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ;

(ಎಚ್) ಸ್ವತ್ತಿನ ವಾರಸು;

[2][(ಐ) ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ;

(ಜೆ) ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಢಿಗಳು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ 'ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯ' ಎಂದರೆ 1891ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅರಣ್ಯ ವಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶ.

[3][(3) 3ಎ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೇ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ 3ಎ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವವರೆಗೆ ಆ ಕಾನೂನುಗಳು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ].

[4][**3ಎ. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಅಧಿಕಾರಗಳು:-**

---

1. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ) "ಐ" ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1995ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1995ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(1) 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು-

(ಎ) ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 7 ಮತ್ತು 52ನೇ ನಮೂದುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು;

(ಬಿ) ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯಿಗಡಗಳು ಮತ್ತು ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸದಿರುವಂತಹ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಟ್ರಾಂವೇಗಳು, ರೋಪ್‌ವೇಗಳು, ಒಳನಾಡು ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು, ಅಂತಹ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1 ಮತ್ತು 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಂಚಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಾಹನಗಳು;

(ಸಿ) ಜಾನುವಾರುಗಳ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ, ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ತಳಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ, ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ; ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು;

(ಡಿ) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ;

(ಇ) ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಸೇರಿ ಕೃಷಿ, ಕೀಟಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ;

(ಎಫ್) ಮೀನುಗಾರಿಕೆ;

(ಜಿ) 7ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 56ನೇ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ನೀರು ಎಂದರೆ ನೀರು ಪೂರೈಕೆ, ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಕಾಲುವೆಗಳು, ಒಳಚರಂಡಿ ಮತ್ತು ಒಡ್ಡುಗಳು, ಜಲ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ಜಲವಿದ್ಯುತ್ತು;

(ಹೆಚ್) ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಮೆ; ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ;

(ಐ) ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಗ್ರಾಮಗಳ, ಗದ್ದೆಗಳ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ, ಪಟ್ಟಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ (ತಾಂತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದ) ಪ್ರವಾಹ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪರಿಯೋಜನೆಗಳು;

(ಜೆ) ಥಿಯೇಟರ್ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ: 7ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 60ನೇ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಿನಿಮಾಗಳು, ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ಮನರಂಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿನೋದಾವಳಿ;

(ಕೆ) ಜನಾರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಾಲಯಗಳು;

(ಎಲ್) ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ;

(ಎಂ) ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಜಾನುವಾರುಗಳ ಮೇವು, ಕಚ್ಚಾ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಚ್ಚಾ ಸೆಣಬು-ಇವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ;

(ಎನ್) ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಮ್ಯೂಸಿಯಂಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಇಂಥವೇ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದವುಗಳೆಂದು ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು; ಮತ್ತು

(ಓ) ಭೂಮಿಯ ಪರಭಾರೆ.

(2) 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳು 7ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ತಕ್ಷಣವೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು. ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಕಾನೂನನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರುವಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸದರಿ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಉತ್ತರ ಕಚಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ, ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಪುನರ್‌ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಥವಾ ಆ ಕಾನೂನಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವ ಸಂದೇಶವನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾನು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದಾಗ ಸದರಿ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಅಂತಹ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸದರಿ ಪರಿಷತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಪುನಃ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು.]

4. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ:– (1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದೊಳಗೆ ಬರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾದ ಎಲ್ಲಾ ಪಕ್ಷಕಾರರ ನಡುವಣ ದಾವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬೇಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಎಲ್ಲ ದಾವೆಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಅಪೀಲು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ದಾವೆಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅನ್ವಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು [1]* * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವಾನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅವು ಚಲಾಯಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು;

(ಬಿ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ದಾವೆಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ;

(ಸಿ) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ;

(ಡಿ) ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿ;

(ಇ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಹಾಯಕ ವಿಷಯಗಳು.

[2][(5) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [3][ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ] ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾವು-

---

1. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನೆ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(i) (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ "ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾದ ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಕಾರರ ನಡುವಣ ಯಾವುದೇ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸ್ವರೂಪದ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;

(ii) (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;

(iii) (4)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ-

(ಎ) "ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವಾನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ರಾಜ್ಯಪಾಲನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಅಂದರೆ:-

"(ಎ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಅವು ಚಲಾಯಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕುದೋ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು" ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;"

(ಸಿ) (ಸಿ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಅಂದರೆ:-

"(ಸಿ) (5)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಎಂಬ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ"; ಮತ್ತು

(ಡಿ) (ಇ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ "(1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗಳ " ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು, ಆವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಎಂಬ ಶಬ್ದ, ಆವರಣ ಮತ್ತು ಅಂಕಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ

- ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

5. ಕೆಲವು ದಾವೆಗಳ, ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ 1908ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು [1][1898ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ – ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಪ್ರದಾನ :– (1) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಕಾನೂನಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ದಾವೆಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾರತ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮರಣದಂಡನೆ, ಜೀವಾವಧಿ, ಗಡೀಪಾರು ಅಥವಾ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಅವಧಿಯ ಕಾರಾವಾಸದಿಂದ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, 1908ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ [1][1898ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಮುಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಆ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಹಾಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

---

1. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ (1974ರ 2) ನೋಡಿ.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು, ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುವೇ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಬಹುದು.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಉಳಿದು, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥ ಯಾವುವೇ ದಾವೆಗಳ, ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಥವಾ ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗೆ 1908 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯು ಮತ್ತು [1][1898 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[2][(4) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 4ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ 5ನೇ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, ಈ ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[3][**6. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳು:-** (1) ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು, ಔಷಧಾಲಯಗಳು, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು, [4][ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು], ಹಾಯ್ಗಡಗಳು, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ರಸ್ತೆಗಳು, ರಸ್ತೆಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಲಮಾರ್ಗ- ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಕೃಷಿ, ಪಶುಪಾಲನೆ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು, ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು, ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ, ಗ್ರಾಮ ಯೋಜನೆ ಅಥವಾ [3]ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಷರತ್ತು ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಷರತ್ತು ರಹಿತವಾಗಿ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.]

7. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಧಿಗಳು:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಧಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸುವಾಗ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿಧಿಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಹಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಧಿಗೆ ಜಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

---

1. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ (1974ರ 2) ನೋಡಿ.
2. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 6ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನ ಬದಲಾಗಿ (2ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ (1974 ರ 56) ದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ " ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, "ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಥವಾ ಮೇಘಾಲಯದ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[1][(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಧಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಸದರಿ ನಿಧಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಅದರಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅದರಲ್ಲಿನ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ- ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(3) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅವನು ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ವರದಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

8. ಭೂ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- (1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ [2][ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೂಕಂದಾಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಗಳ ತೆರಿಗೆ ನಿರ್ಧರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವು] ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು, ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭೂಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ :-

(ಎ) ವೃತ್ತಿಗಳ, ಕಸುಬುಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು;

(ಬಿ) ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ವಾಹನಗಳು ಮತ್ತು ದೋಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು;

(ಸಿ) ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಬರುವ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಾಯ್ಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂಕಗಳು; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಪಾಠಶಾಲೆಗಳ, ಔಷಧಾಲಯಗಳ ಅಥವಾ ರಸ್ತೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳು.

(4) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು [1][ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

---

1. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 55ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಬದಲಾಗಿ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) 71(i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1]**9. ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳು ಅಥವಾ ಗೇಣಿಗಳು:–** (1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ [2][ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು] ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರ ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳು ಅಥವಾ ಗೇಣಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಒದಗಿಬರುವ ಸ್ವಾಮ್ಯಶುಲ್ಕಗಳಲ್ಲಿ [2][ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ] ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಡುವೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಪಾಲನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾದಂಥ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಶುಲ್ಕಗಳ ಪಾಲಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದವು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಆ ವಿವಾದವನ್ನು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಮೊಬಲಗೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

10. ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಲ್ಲದವರು ಲೇವಾದೇವಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:– (1) ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಾಗಿರದ ಇತರರು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಲೇವಾದೇವಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳು-

(ಎ) ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವ ಲೈಸೆನ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ವಸೂಲು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಬಡ್ಡಿಯ ಗರಿಷ್ಠ ದರವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ನೇಮಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು;

(ಡಿ) ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ಸರಕಿನ ಸಗಟು ಅಥವಾ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಕೊಟ್ಟ ಲೈಸೆನ್ಸಿನ ಮೇರೆಗಲ್ಲದೆ ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುವೇ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ರಚಿಸಲಾಗದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೂ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಲೇವಾದೇವಿದಾರನಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರಿಗೆ ಲೈಸೆನ್ಸು ನೀಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಅವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

---

1. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71 (i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾಮ್ ಸರ್ಕಾರ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21ನೆಯ ಜನವರಿ 1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

11. ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳ, ನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ:– ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಕಾನೂನುಗಳು, ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣವೇ ಪ್ರಕಟಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದಂದಿನಿಂದ ಅವು ಕಾನೂನಿನ ಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

12. [1]**[ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:–**

(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳೆಂಬುದಾಗಿ [2][ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 3ಎ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ [3][ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ] ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಮತ್ತು ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿಸದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ [3][ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ] ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, [4][ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ] ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುವಾಗ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ [3][ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ] ಯಾವ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು [4][ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ] ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ತಾನು ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು.

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21ನೇ ಜನವರಿ 1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1995ನೆಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 71 (1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ" ಬದಲಾಗಿ (21ನೇ ಜನವರಿ 1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 71 (1) ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1][12ಎ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ :–

ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 8ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಅಥವಾ 10ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯವೇ ಆಗಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮವು ಹಾಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅದು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು.

[2][12ಎಎ. ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:–

ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ,-

(ಎ) ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತ್ರಿಪುರರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಮತ್ತು ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸದ ಯಾವುದೇ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ-ಇವೆರಡರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಅದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸದಿರುವಂಥ ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;]

---

1. 1971 ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 12ಎ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಎಎ ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1988ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಎಎ ಮತ್ತು 12ಬಿ ಪ್ಯಾರಾಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ತ್ರಿಪುರರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ತಾನು ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

[1][**12ಬಿ. ಮಿಜೋರಾಮ್ [2][ರಾಜ್ಯ]ದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:-**

ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ,-

(ಎ) ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮತ್ತು ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸದ ಯಾವುದೇ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ - ಇವೆರಡರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಅದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸದಿರುವಂಥ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ತಾನು ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 83) 13ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಬಿ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (29-4-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) ಮೂಲಕ "ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

13. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದು:- ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳನ್ನು [1]ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಜಮೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಥವಾ ಯಾವ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಆ ನಿಧಿಯಿಂದ ಭರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊದಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು: ಮತ್ತು ಆ ಚರ್ಚೆಯ ಅನಂತರ 202ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣಾ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕುದು.

14. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವರದಿ ಮಾಡಲು ಆಯೋಗದ ನೇಮಕ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ (1)ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (3) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಸಿ), (ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ವರದಿ ಮಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ-

(ಎ) ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಶಾಸನದ ಅಥವಾ ವಿಶೇಷಶಾಸನದ ರಚನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳ, ನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳ ಜಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ

- ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ವರದಿಮಾಡಲು ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಂತ್ರಿಯು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡುವ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳೊಡನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲೆ [2][ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು] ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾಪನ ಪತ್ರದೊಡನೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೊತ್ತುಮಾಡಬಹುದು.

15. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಥವಾ ಅಮಾನತು:- (1) ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯದಿಂದ ಭಾರತದ ಸುರಕ್ಷತೆಗೆ ಅಪಾಯ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು [3][ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು] ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಮಾನತುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಜಾರಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತಾನು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು (ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಮಾನತ್ತನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದರ ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಇಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು:

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾಮ್" ಎಂಬುದನ್ನು (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71(1)ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾಮ್ ಸರ್ಕಾರ" ಎಂಬುದನ್ನು (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 55ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು 4ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-4-1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಜಾರಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅದು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತುಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

16. ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿಸರ್ಜನೆ:- [1][(1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 14ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಿಸಲಾದ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು, ಮತ್ತು ಅವನು-

(ಎ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪುನರ್ ರಚನೆಗಾಗಿ ಕೂಡಲೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಯತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪೂರ್ವ ಅನುಮೋದನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾದ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸದರಿ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಿಸಲಾದ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನಿಕಾಯಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೀರಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು :

ಪರಂತು, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಾಗ, ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆದು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪುನರ್ ರಚನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಜಿಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡಲು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟ ಹೊರತು, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[2][(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಮೊದಲಿನ ಆದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮತ್ತೊಂದು ಆದೇಶವು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಸಲ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಅದರ ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮೊದಲು ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಪೂರೈಸುತ್ತಲೇ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.]

---

1. 1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೆಯ ಇಸವಿಯ 55ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 16ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫನ್ನು ಅದರ (1) ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾ ಎಂದು ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1969ನೆಯ ಅಸ್ಸಾಂ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 74ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

17. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದು:- [1][ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಥವಾ ಮೇಘಾಲಯ [2][ಅಥವಾ ತ್ರಿಪುರ] [3][ಅಥವಾ ಮಿಜೋರಾಂ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ] ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ [4][ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಥವಾ ಮೇಘಾಲಯ [2][ಅಥವಾ ತ್ರಿಪುರ [3][ಅಥವಾ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ] ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು, ಆದರೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

[5][* * * * *

19. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರಚಿಸಲು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹಾಗೆ ರಚಿಸುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು, ಯಾವುವೆಂದರೆ:-

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಅದು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಾಗ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಲ್ಲಿ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ, ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಂತಿಯುತ ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುವೇ ವಿನಿಯಮಗಳು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೀಡುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಅಸ್ಸಾಮ್ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ "ಡಿ" ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 18ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫನ್ನು (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(3) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾಗುವ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಅವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[1][**20. ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು:–** (1) ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದ 1, 2, [2](2ಎ) ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ, ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ, [2][ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ] ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್ [3][ರಾಜ್ಯ]ದೊಳಗಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) [4][ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದ 1,2 ಅಥವಾ 3ನೇ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವು] 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಾದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಖಂಡಗಳು, 4ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ, 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ, 6ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (ಎ), (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಡಿ) ಖಂಡಗಳು ಮತ್ತು 8ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (4)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮತ್ತು 10ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (ಡಿ) ಖಂಡ-ಇವುಗಳ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಷಿಲಾಂಗಿನ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು [5][ಖಾಸೀ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ] ಒಳಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[6][(3) ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿನ 2ಎ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ತ್ರಿಪುರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ" ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ತ್ರಿಪುರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮ, 1979ರ ಮೊದಲನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 20ನೆಯ ಮತ್ತು 20ಎ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ
4. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. ಡಿ.ಸಿ.ಎ. 31:72:11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ 14ನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ಮೇಘಾಲಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ, (ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜಪತ್ರ ಭಾಗ 5ಎ ದಿನಾಂಕ: 3-6-1973 ಪುಟ 200) - ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ

ಭಾಗ 1

1. ಉತ್ತರ ಕಛಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.
2. [1][ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಗ್ ಜಿಲ್ಲೆ.]

ಭಾಗ 2

[2][1. ಖಾಸೀ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.

2. ಜಯಂತಿಯಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.]

3. ಗಾರೋ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.

[3][ಭಾಗ 2ಎ

ತ್ರಿಪುರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜಿಲ್ಲೆ.]

ಭಾಗ 3

[4] * * * *

[5][1. ಚಕ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆ

[6][2. ಮಾರಾ ಜಿಲ್ಲೆ

3. ಲಯೀ ಜಿಲ್ಲೆ.]

[7][**20ಎ. ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿಸರ್ಜನೆ:–** (1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:-

(ಎ) ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ (ಅದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೇರೆಗಿನ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ) ಆಸ್ತಿಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು;

---

1. ಅಸ್ಸಾಂ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಟಿ-ಎ:ಡಿ:ಆರ್. 115:74:47, ದಿನಾಂಕ 14-10-76ರ ಮೂಲಕ "ಮಿಕೀರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. ಡಿ.ಸಿ.ಎ. 31:72:11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1973ನೆಯ ಜೂನ್ 14ನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ಮೇಘಾಲಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ, (ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜಪತ್ರ ಭಾಗ 5ಎ 23-6-1973 ಪುಟ 200) - ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 83ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಮೇ ತಿಂಗಳ 5ನೇ ದಿನಾಂಕದ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಪುಟ 1, ಭಾಗ 2 ಪುಟ 17ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು (ಸಂಕೀರ್ಣ ಉಪಬಂಧಗಳ) ಆದೇಶ 1972ರ ಮೂಲಕ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1988ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 83) 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 20ಎ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂಘವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಂಘವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದು;

(ಸಿ) ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾರೇ ನೌಕರರನ್ನು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಂಘವು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅವರನ್ನು ಪುನರ್ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಅಥವಾ ಪುನರ್ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ನೌಕರರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕ ಸೇವಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳು;

(ಡಿ) ಮಿಜೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತಗಾರನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಸನದ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಸುವುದು;

(ಇ) ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಆನುಷಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ಬಿ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ "ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ" ಎಂದರೆ, 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ದಿನಾಂಕ.

20ಬಿ. ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ತತ್ಪರಿಣಾಮದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ,-

(ಎ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಆ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಯೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಮತ್ತು ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ, ಈ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವಂಥ ಆನುಷಂಗಿಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ (ಸದರಿ ಪ್ಯಾರಾಗೆ ಅನುಬಂಧಿಸಿರುವ 20ನೆಯ ಕೋಷ್ಟಕದ 3ನೆಯ ಭಾಗವೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸದರಿ ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಮತ್ತು ಸದರಿ 3ನೇ ಭಾಗವನ್ನು ತದನುಸಾರವಾಗಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಆ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗುವವರೆಗೆ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಆಗಿರುವುದಾಗಿ (ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು, ಅವನು ಚುನಾಯಿತನಾದವನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗೊಂಡವನಾಗಿರಲಿ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಚುನಾಯಿತನಾದವನೆಂದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗೊಂಡವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿತವಾಗುವವರೆಗೆ, ಅವನು ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (7)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮತ್ತು 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಮತ್ತು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳು, ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(4) ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಆಡಳಿತಗಾರನು, ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:-

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ (ಅದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೇರೆಗಿನ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು, ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸುವುದು;

(ಸಿ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾರೇ ನೌಕರರನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅವರನ್ನು ಪುನರ್ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಗಾವಣೆ ಅಥವಾ ಪುನರ್ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ, ಅಂಥ ನೌಕರರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಸೇವಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳು;

(ಡಿ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು, ಆಡಳಿತಗಾರನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಸನ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು;

(ಇ) ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಆನುಷಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳು.

"[1][**20ಬಿಎ. ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು:-** ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮತ್ತು (3) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೇ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಮತ್ತು (7) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (1), (6) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, (6ಎ) ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮೇರೆಗೆ, 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾ, 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 7ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 8ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 9ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3) ನೇ ಉಪ ಪ್ಯಾರಾ, 10ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 14ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 15ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮತ್ತು 16ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (2) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕಛಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಯಾನುಸಾರ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.]"

[2][**20ಬಿಬಿ. ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು:-** ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (7)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ 3ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮೇರೆಗೆ, 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 7ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 9ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 14ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 15ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು 16ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವನು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಯಾನುಸಾರ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.]

20ಸಿ. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ, ಆ ಉಪಬಂಧಗಳು-

(1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು 239ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ("ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;

1. 1995ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 6ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1988ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 6ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) (ಎ) 4ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನ (5) ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಇರುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಲೋಪಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;

(ಬಿ) 6ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿನಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ;

(ಸಿ) 13ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ "202ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಲೋಪಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ - ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

21. ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸೇರ್ಪಡೆಯ, ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಅಥವಾ ನಿರಸನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಾಗ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂಥ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[246ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ]

1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ – ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿ

1. ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದು ಯುದ್ಧವು ಕೊನೆಗೊಂಡ ನಂತರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆ.

2. ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯು ದಳಗಳು; ಸಂಘದ ಇತರ ಯಾವುವೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳಗಳು.

[1] [2ಎ. ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದಳದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ತುಕಡಿಯ ಅಥವಾ ಘಟಕದ ಅಭಿನಿಯೋಜನೆ, ಅಂಥ ದಳಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಹಾಗೆ ಅಭಿನಿಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು.]

3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ, ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರ, ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಳಗೆ ದಂಡು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ (ಬಾಡಿಗೆ ನಿಯಂತ್ರಣವೂ ಸೇರಿ) ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯದ ವಿನಿಯಮನ.

4. ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯುದಳಗಳ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು.

5. ಶಸ್ತ್ರಗಳು, ಅಗ್ನ್ಯಸ್ತ್ರಗಳು, ಮದ್ದು ಗುಂಡುಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಫೋಟಕಗಳು.

6. ಅಣುಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಖನಿಜಸಂಪತ್ತು.

7. ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.

8. ಕೇಂದ್ರ ಗುಪ್ತ ವಾರ್ತಾ ಮತ್ತು ತನಿಖಾ ವಿಭಾಗ.

9. ಭಾರತದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆ, ವಿದೇಶಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಭದ್ರತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆ ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಒಳಗಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

10. ವಿದೇಶಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳು; ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶದ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು.

11. ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ, ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ.

12. ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ.

13. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು, ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ನಿಕಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದು.

14. ವಿದೇಶಗಳೊಡನೆ ಕೌಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದು.

15. ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ.

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3.1.1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

16. ವಿದೇಶಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ.

17. ನಾಗರಿಕತ್ವ, ದೇಶೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅನ್ಯದೇಶೀಯರು.

18. ಪ್ರತ್ಯರ್ಪಣ.

19. ಭಾರತದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ಹೊರಹಾಕುವುದು, ಪಾಸ್‌ಪೋರ್ಟ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ವೀಸಾಗಳು.

20. ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು.

21. ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಡಲುಗಳ್ಳತನ ಅಥವಾ ವಾಯುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು; ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಾಯು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು.

22. ರೈಲ್ವೆಗಳು.

23. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾದ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು.

24. ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ನೌಕೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೌಕಾಸಂಚಾರ; ಅಂಥ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಾರ್ಗನಿಯಮ.

25. ಉಬ್ಬರವಿಳಿತ ಜಲದ ಮೇಲಿನ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೌಕಾ ಸಂಚಾರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಿನ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೌಕಾಸಂಚಾರ; ವಾಣಿಜ್ಯ ನೌಕಾಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಅಂಥ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವಿನಿಯಮನ.

26. ಹಡಗು ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ವಿಮಾನದ ಸುರಕ್ಷತೆಗಾಗಿ ದೀಪದ ಹಡಗುಗಳು, ಗುರುತುದೀಪಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ದೀಪಗೃಹಗಳು.

27. ಬಂದರುಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಬಂದರುಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾದ ಬಂದರುಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಬಂದರುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರ.

28. ಬಂದರಿನ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ತತ್ಸಂಬಂಧಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು; ನಾವಿಕ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು.

29. ವಾಯುಮಾರ್ಗಗಳು; ವಿಮಾನ ಮತ್ತು ವಿಮಾನಯಾನ; ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಏರ್ಪಾಡು; ವಿಮಾನ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆ; ವೈಮಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಅಂಥ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವಿನಿಯಮನ.

30. ರೈಲು, ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಾಯುಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ನೌಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಸಾಗಣೆ.

31. ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತಂತಿ; ದೂರವಾಣಿ, ವೈರ್‌ಲೆಸ್, ಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು.

32. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಬರುವ ರಾಜಸ್ವ, ಆದರೆ [1]ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು ಅದು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಡುವುದು.

[2] * * * * *

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 26ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 33ನೆಯ ನಮೂದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

34. ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ರಾಜರ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾಲಿತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು.

35. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಋಣ.

36. ಕರೆನ್ಸಿ, ನಾಣ್ಯ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಮಾನ್ಯ ಚಲಾವಣೆ ಹಣ, ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ.

37. ವಿದೇಶಿ ಸಾಲಗಳು.

38. ಭಾರತದ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು.

39. ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಯ ಉಳಿತಾಯ ಬ್ಯಾಂಕು.

40. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಲಾಟರಿಗಳು.

41. ವಿದೇಶಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ, ಸೀಮಾ ಸುಂಕದ ಸರಹದ್ದಿನ ಆಚೆ ಈಚೆ ನಡೆಯುವ ಆಮದು ಮತ್ತು ರಫ್ತು; ಸೀಮಾ ಸುಂಕಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದು.

42. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ.

43. ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್, ವಿಮೆ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ನಿಗಮಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಆದರೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ವ್ಯಾಪಾರೀ ನಿಗಮಗಳ ನಿಗಮನ, ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಪರಿಸಮಾಪನ.

44. ವ್ಯಾಪಾರ ನಿಗಮವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಒಂದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಸೀಮಿತವಾಗಿರದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನುಳ್ಳ ನಿಗಮನ, ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಪರಿಸಮಾಪನ, ಆದರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.

45. ಬ್ಯಾಂಕು ವ್ಯವಹಾರ.

46. ವಿನಿಮಯ ಪತ್ರಗಳು, ಚೆಕ್ಕುಗಳು, ಪ್ರಾಮಿಸರಿ ನೋಟುಗಳು ಮತ್ತು ಇದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳು.

47. ವಿಮೆ.

48. ಸ್ಟಾಕ್ ಎಕ್ಸ್‌ಚೇಂಜ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ವಾಯಿದೆ ಪೇಟೆಗಳು.

49. ಪೇಟೆಂಟ್‌ಗಳು, ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ನಕ್ಷೆಗಳು, ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯ, ವ್ಯಾಪಾರ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸರಕು ಚಿಹ್ನೆಗಳು.

50. ತೂಕದ ಮತ್ತು ಅಳತೆಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ನಿಗದಿ.

51. ಭಾರತದಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ರಫ್ತಾಗುವ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಗಣೆಯಾಗುವ ಸರಕುಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಿಗದಿ.

52. ಒಕ್ಕೂಟವು ಯಾವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡುವುದೋ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸುವುದೋ ಆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.

53. ತೈಲಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಖನಿಜ ತೈಲ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಮತ್ತು ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು; ಅಪಾಯಕರವಾದ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಇತರ ದ್ರವಗಳು ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳು.

54. ಗಣಿಗಳ ವಿನಿಯಮನವು ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಘದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸುವುದೋ, ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಣಿಗಳ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

55. ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತೈಲಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ದುಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷೆಯ ವಿನಿಯಮನ.

56. ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ನದಿ ಕಣಿವೆಗಳ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸುವುದೋ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ನದಿಕಣಿವೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

57. ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಮತ್ತು ಮೀನುಗಾರಿಕೆ.

58. ಒಕ್ಕೂಟದ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಕೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ; ಇತರ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಿಕೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆಗಳು- ಇವುಗಳ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ.

59. ರಫ್ತಿಗಾಗಿ ಅಫೀಮಿನ ಸಾಗುವಳಿ, ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ.

60. ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳ ಮಂಜೂರಾತಿ.

61. ಒಕ್ಕೂಟದ ನೌಕರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಿವಾದಗಳು.

62. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಭಾರತೀಯ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಯುದ್ಧವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾ ಸ್ಮಾರಕ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಯುದ್ಧಸ್ಮಾರಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸುವ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಅಂತಹ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆ.

63. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಶೀ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಅಲೀಘಡ್ ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು [1][ದೆಹಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ; ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು; 371ಇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ,] ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆ.

64. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸಿದ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

65. (ಎ) ಪೊಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ತರಬೇತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ವೃತ್ತಿ, ಕಸುಬು ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ಅಥವಾ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉನ್ನತಿ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಅಪರಾಧದ ತನಿಖೆಗೆ ಅಥವಾ ಪತ್ತೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯ

- ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಘದ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

66. ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಥವಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿನ ಗುಣಮಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧರಣೆ.

67. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು [2][ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಘೋಷಿಸಿದ] ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ನಿವೇಶನಗಳು ಮತ್ತು ಅವಶೇಷಗಳು.

68. ಭಾರತದ ಭೂಮಾಪನ, ಭಾರತದ ಭೂಗರ್ಭ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಾಣಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು; ಹವಾಮಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

69. ಜನಗಣತಿ.

70. ಕೇಂದ್ರದ ಲೋಕಸೇವೆಗಳು; ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು; ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ.

---

1. 1973ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ದೆಹಲಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1.4.1974 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಘೋಷಿತವಾದ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

71. ಕೇಂದ್ರದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು, ಎಂದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳು.

72. ಸಂಸತ್ತಿಗೆ, ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಹಾಗೂ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಪದಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು; ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ.

73. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯೆಗಳು.

74. ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು; ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಮಿತಿಗಳ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ನೇಮಿಸಿದ ಆಯೋಗಗಳ ಮುಂದೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು.

75. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಉಪಲಬ್ಧಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳು; ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು; ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಸಂಬಳಗಳು, ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳು.

76. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ.

77. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ರಚನೆ, ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಜುಗಳು, ಸರ್ವೋಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಕೀಲಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

78. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ [1][ದೀರ್ಘರಜೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು] ರಚನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಕೀಲಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

[2][79. ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅದರಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದು.]

80. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪೊಲೀಸ್ ದಳದ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವು ಇರುವಂಥ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪೊಲೀಸ್ ದಳದ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ರೈಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು.

81. ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ; ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ರೋಗನಿರೋಧಕ ಸ್ಥಳ.

82. ಕೃಷಿ ವರಮಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

83. ರಫ್ತು ಸುಂಕಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಸೀಮಾ ಸುಂಕಗಳು.

84. (ಎ) ಮನುಷ್ಯರ ಸೇವನೆಗಾಗಿ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯಗಳು;

(ಬಿ) ಅಫೀಮು, ಗಾಂಜಾ ಮತ್ತು ಇತರ ನಿದ್ರಾಜನಕ ಔಷಧಿಗಳು ಮತ್ತು ನಿದ್ರಾಜನಕಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ನಮೂದನೆಯ (ಬಿ) ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದಂತೆ ಮದ್ಯಸಾರ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತ್ತು ಔಷಧೀಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹಾಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾದ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಮತ್ತು ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸುಂಕಗಳು.

---

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೈದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

85. ನಿಗಮ ತೆರಿಗೆ.

86. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಗಳ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಆಸ್ತಿಗಳ ಬಂಡವಾಳ ಮೌಲ್ಯದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು; ಕಂಪನಿಗಳ ಬಂಡವಾಳದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

87. ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಸ್ಟೇಟ್ ಸುಂಕ.

88. ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ವತ್ತಿನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳು.

89. ರೈಲು, ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಾಯು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಾಗಣೆಯಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಸೀಮಾ ತೆರಿಗೆಗಳು; ರೈಲ್ವೆ ಪ್ರಯಾಣ ದರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಗಣೆ ದರಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

90. ಸ್ಟಾಂಪು ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಸ್ಟಾಕ್‌ಎಕ್ಸ್‌ಚೇಂಜುಗಳ ಮತ್ತು ವಾಯಿದೆ ಪೇಟೆಗಳ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

91. ವಿನಿಮಯ ಪತ್ರಗಳು, ಚೆಕ್ಕುಗಳು, ಪ್ರಾಮಿಸರಿನೋಟುಗಳು, ವಹನ ಪತ್ರಗಳು, ನಂಬಿಕೆ ಪತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಜಮೆಗಳು-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಟಾಂಪು ಸುಂಕದ ದರಗಳು.

92. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಜಾಹೀರಾತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

[1][92ಎ. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯು ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ, ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.]

[2][92ಬಿ. ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯು (ಅಂಥ ರವಾನೆಯು ಅದನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿರಲಿ), ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ, ಅಂಥ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.]

93. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳು.

94. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆಗಳು, ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು.

95. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು; ನೌಕಾದಳದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ.

96. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಆ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

97. 2ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಆ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

---

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1982ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ-ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ

1. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಆದರೆ ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ [1][ಒಕ್ಕೂಟದ ನೌಕಾ, ಭೂ ಅಥವಾ ವಾಯುದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ತುಕಡಿ ಅಥವಾ ಘಟಕವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.)

[2][2. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 2ಎ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು (ರೈಲು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪೊಲೀಸರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಪೊಲೀಸು.]

3. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ [3] *** ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು; ಬಾಡಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ವಿಷಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ; ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಫೀಜುಗಳು.

4. ಕಾರಾಗೃಹಗಳು, ಸುಧಾರಣಾಲಯಗಳು, ಬಾರ್ಸ್‌ಟಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಹಿಡಿದಿಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕಾರಾಗೃಹಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳೊಡನೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು.

5. ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ ಎಂದರೆ, ನಗರ ನಿಗಮಗಳ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಲಿಗಳ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಗಳ, ಗಣಿ ವಸತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಆಡಳಿತದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರ.

6. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ; ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಾಲಯಗಳು.

7. ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು.

8. ಮಾದಕ ಪಾನೀಯಗಳು, ಎಂದರೆ ಮಾದಕ ಪಾನೀಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ,ತಯಾರಿಕೆ, ಸ್ವಾಧೀನ, ಸಾಗಣೆ, ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ.

9. ಅಸಮರ್ಥರಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಶಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ.

10. ದಫನ್ ಮತ್ತು ಸ್ಮಶಾನಗಳು; ಶವದಹನ ಮತ್ತು ಸುಡುಗಾಡುಗಳು.

[4][* * * * *]

12. ರಾಜ್ಯವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸುವ ಪುಸ್ತಕಾಲಯಗಳು, ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು; ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೆಂದು [5][ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಘೋಷಿತವಾದವುಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು.

13. ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯ್ಗಡಗಳು ಮತ್ತು 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರದ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು; ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಟ್ರಾಮ್‌ವೇಗಳು, ರೋಪ್‌ವೇಗಳು; ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಂಚಾರ; ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಾಹನಗಳು.

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 11ನೆಯ ನಮೂದನ್ನು (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಘೋಷಿತವಾಗಿರತಕ್ಕವನ್ನು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

14. ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ, ಕೀಟಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯ ರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ- ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃಷಿ.

15. ಪಶುಸಂಪತ್ತಿನ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ; ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಪಶುರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ; ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ.

16. ದೊಡ್ಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಶುಗಳ ಅತಿಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ ನಿವಾರಣೆ.

17. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 56ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನೀರು, ಅಂದರೆ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜು, ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ನಾಲೆಗಳು, ಚರಂಡಿ ಮತ್ತು ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು, ಜಲಸಂಗ್ರಹಣ ಮತ್ತು ಜಲಶಕ್ತಿ.

18. ಭೂಮಿ ಎಂದರೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಭೂ ಒಡೆಯನ ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರನ ಸಂಬಂಧವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಗೇಣಿವಸೂಲಿ; ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮತ್ತು ಪರಭಾರೆ; ಭೂ ಮೇಲ್ಪಾಟು; ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಾಲಗಳು, ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ.

[1][* * * * * *]

21. ಮೀನುಗಾರಿಕೆ.

22. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 34ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪ್ರತಿಪಾಲಿತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು; ಪೂರ್ವಾಧಿಯುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಜಪ್ತಿಯಾದ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳು.

23. ಒಕ್ಕೂಟ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಗಣಿಗಳ ವಿನಿಯಮ ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಗಣಿಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

24. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ [2][7ನೆಯ ಮತ್ತು 52ನೆಯ ನಮೂದುಗಳ] ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.

25. ಅನಿಲ ಮತ್ತು ಅನಿಲ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು.

26. 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 33ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ.

27. 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 33ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸರಕುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ.

28. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂತೆಗಳು.

[3]* * * * * * *

30. ಲೇವಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರು; ಕೃಷಿ ಋಣ ಪರಿಹಾರ.

31. ತಂಗುದಾಣಗಳು ಮತ್ತು ತಂಗುದಾಣದಾರರು.

32. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ನಿಗಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ನಿಗಮಗಳ ನಿಗಮನ, ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಪನ; ಅನಿಗಮಿತ ವ್ಯಾಪಾರಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು.

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 19 ಮತ್ತು 20ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "52ನೆಯ ನಮೂದನೆ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 29ನೇ ನಮೂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

33. ರಂಗಮಂದಿರಗಳು ಮತ್ತು ನಾಟಕಾಭಿನಯಗಳು; 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 60ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಸಿನಿಮಾಗಳು, ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ಮನೋರಂಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿನೋದಗಳು.

34. ಜೂಜು ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಜೂಜು.

35. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು, ಭೂಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳು.

[1][* * * *]

37. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ನಡೆಸುವ ಚುನಾವಣೆಗಳು.

38. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ಅದರ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು.

39. ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳು; ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸಮಿತಿಗಳ ಮುಂದೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು.

40. ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು.

41. ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವೆಗಳು; ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ.

42. ರಾಜ್ಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು.

43. ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಋಣ.

44. ನಿಕ್ಷೇಪ ನಿಧಿ.

45. ಕಂದಾಯದ ನಿರ್ಧರಣೆ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ, ಭೂ ದಾಖಲೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಕಂದಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಭೂ ಮಾಪನ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳ ದಾಖಲೆ-ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಭೂಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಕಂದಾಯದ ಪರಭಾರೆ.

46. ಕೃಷಿ ಆದಾಯದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

47. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸುಂಕಗಳು.

48. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಎಸ್ಟೇಟ್ ಸುಂಕ.

49. ಭೂಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

50. ಖನಿಜ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಖನಿಜ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

51. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿತವಾದ ಕೆಳಕಂಡ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿತವಾದ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ, ಅದೇ ದರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆಯ ದರದ ಪ್ರತಿ-ಸುಂಕಗಳು:-

(ಎ) ಮನುಷ್ಯರ ಸೇವನೆಗಾಗಿ ಮದ್ಯಸಾರಯುಕ್ತ ಪಾನೀಯಗಳು;

(ಬಿ) ಅಫೀಮು, ಗಾಂಜಾ ಮತ್ತು ಇತರ ನಿದ್ರಾಜನಕ ಔಷಧಿಗಳು ಹಾಗೂ ನಿದ್ರಾಜನಕಗಳು, ಆದರೆ ಈ ನಮೂದನೆಯ (ಬಿ) ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದಂತೆ ಮದ್ಯಸಾರ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಔಷಧೀಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 36ನೆಯ ನಮೂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

52. ಬಳಕೆ, ಉಪಯೋಗ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಬರುವ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

53. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಬಳಕೆಯ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

[1][54. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 92ಎ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.]

55. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಜಾಹೀರಾತುಗಳನ್ನು [2][ಮತ್ತು ಆಕಾಶವಾಣಿ ಅಥವಾ ದೂರದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರವಾದ ಜಾಹೀರಾತುಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಜಾಹೀರಾತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

56. ರಸ್ತೆಯ ಅಥವಾ ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಒಯ್ಯಲಾಗುವ ಸರಕುಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

57. 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 35ನೆಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವ ವಾಹನಗಳು, ಯಂತ್ರ ಚಾಲಿತವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಟ್ರಾಮ್ ಕಾರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ವಾಹನಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

58. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ದೋಣಿಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

59. ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳು.

60. ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಜೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ನಿಯೋಜನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

61. ತಲೆಗಂದಾಯಗಳು.

62. ಮನರಂಜನೆಗಳು, ವಿನೋದಗಳು, ಜೂಜು ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಜೂಜು-ಇವುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಭೋಗವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

63. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸತಕ್ಕ ಸ್ಟಾಂಪ್ ಸುಂಕದ ದರಗಳು.

64. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಅಪರಾಧಗಳು.

65. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು.

66. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುವೇ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಫೀಜುಗಳು.

---

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 54ನೆಯ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ-ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿ

1. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು, ಆದರೆ 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗಿನ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯುದಳಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು.

2. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.

3. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪಾಲನೆ ಅಥವಾ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಸರಬರಾಜುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆ, ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

4. ಬಂದಿಗಳನ್ನು, ಅಪಾಯಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಈ ಪಟ್ಟಿಯ 3ನೆಯ ನಮೂದನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವುದು.

5. ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ; ಶಿಶುಗಳು ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕರು; ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರ; ಉಯಿಲುಗಳು, ಮರಣಶಾಸನ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ; ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ವಿಭಜನೆ; ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪಕ್ಷಕಾರರು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರೋ ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು.

6. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಸ್ವತ್ತಿನ ವರ್ಗಾವಣೆ; ಪತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ನೋಂದಣಿ.

7. ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ, ಏಜೆನ್ಸಿ, ಸಾಗಣೆ ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಆದರೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಕರಾರುಗಳು.

8. ಕ್ರಮಾರ್ಹ ದೋಷಗಳು.

9. ದಿವಾಳಿತನ ಮತ್ತು ದಿವಾಳಿ.

10. ನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಸಧಾರಿಗಳು.

11. ಅಡ್‌ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟರ್ಸ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಅಫಿಷಿಯಲ್ ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳು.

[1][11ಎ. ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ.]

12. ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳು; ಕಾನೂನುಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ.

13. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಕಾಲಪರಿಮಿತಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ.

14. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ ವಿಷಯ.

15. ಅಲೆಮಾರಿತನ; ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ವಲಸೆಹೋಗುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು.

16. ಹುಚ್ಚರನ್ನು ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಹುಚ್ಚು ಮತ್ತು ಮನೋವೈಕಲ್ಯ.

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

17. ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಾ ಪ್ರತಿಬಂಧ.

[1][17ಎ. ಅರಣ್ಯಗಳು.

17ಬಿ. ವನ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ.]

18. ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಕಲಬೆರಕೆ.

19. ಅಫೀಮಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 59ನೆಯ ನಮೂದನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಔಷಧಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷಗಳು.

20. ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಯೋಜನೆ.

[1][20ಎ. ಜನಸಂಖ್ಯಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ.]

21. ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯಗಳು, ಸಂಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಸಗಳು.

22. ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು; ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ವಿವಾದಗಳು.

23. ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಮೆ; ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ.

24. ಕೆಲಸದ ಷರತ್ತುಗಳು, ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿಗಳು, ನಿಯೋಜಕರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ, ಕೆಲಸಗಾರರ ನಷ್ಟಪರಿಹಾರ, ಅಶಕ್ತತೆ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಸೌಕರ್ಯಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣ.

[2][25. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ 63, 64, 65 ಮತ್ತು 66ನೆಯ ನಮೂದುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ; ಕಾರ್ಮಿಕರ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ.]

26. ವಕೀಲಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಳು.

27. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಡೊಮಿನಿಯನ್ನುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ.

28. ಧರ್ಮಾರ್ಥ ದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

29. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗುವ ಸೋಂಕು ಅಥವಾ ಅಂಟುರೋಗಗಳು ಅಥವಾ ಕೀಟಗಳು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಡದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು.

30. ಜನನ ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜನನ ಮರಣಗಳ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು.

31. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳು ಎಂದು ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಬಂದರುಗಳು.

32. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ನೌಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಡಗು ಸಾಗಣೆ ಮತ್ತು ನೌಕಾ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಾರ್ಗನಿಯಮ ಮತ್ತು ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವುದು.

[3][33. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಸ್ತುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ:-

(ಎ) ಯಾವ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಸರಕುಗಳು.

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 25ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (31-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 33ನೇ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಬಿ) ಆಹಾರದ ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಆಹಾರದ ಎಣ್ಣೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು.

(ಸಿ) ದನಗಳ ಮೇವು, ಹಿಂಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರಕೃತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡವು.

(ಡಿ) ಕಚ್ಚಾಹತ್ತಿ, ಬೀಜ ತೆಗೆದಿದ್ದು ಅಥವಾ ತೆಗೆಯದೆ ಇದ್ದುದು ಮತ್ತು ಹತ್ತಿಕಾಳು; ಮತ್ತು

(ಇ) ಕಚ್ಚಾ ಸೆಣಬು.

[1][33ಎ. ಪ್ರಮಾಣಗಳ ನಿಗದಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ತೂಕಗಳು ಮತ್ತು ಅಳತೆಗಳು.]

34. ಬೆಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ.

35. ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ತತ್ವಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಅಂಥ ವಾಹನಗಳು.

36. ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು.

37. ಬಾಯ್ಲರುಗಳು.

38. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ.

39. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣಾಲಯಗಳು.

40. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೆಂದು [2][ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಘೋಷಿತವಾದವುಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪುರಾತತ್ವ ನಿವೇಶನಗಳು ಮತ್ತು ಅವಶೇಷಗಳು.

41. ನಿರ್ವಾಸಿತನ ಸ್ವತ್ತೆಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವ ಸ್ವತ್ತಿನ (ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಅಭಿರಕ್ಷೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ವಿಲೆ.

[3][42. ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ.]

43. ಭೂಕಂದಾಯದ ಬಾಕಿಗಳನ್ನು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಬಾಕಿಗಳಂತೆ ವಸೂಲಾಗಬೇಕಾದ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ತೆರಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ತಗಾದೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಡೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಕ್ಲೇಮುಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದು.

44. ನ್ಯಾಯಿಕ ಸ್ಟಾಂಪುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ಟಾಂಪು ಸುಂಕಗಳು ಆದರೆ ಸ್ಟಾಂಪು ಸುಂಕದ ದರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

45. 1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು.

46. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು.

47. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಫೀಜು.

---

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ವಿಧಿದ್ವಾರಾ ಘೋಷಿತವಾಗತಕ್ಕುದನ್ನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 42ನೆಯ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[344 (1) ಮತ್ತು 351ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

ಭಾಷೆಗಳು

1. ಅಸ್ಸಾಮಿ
2. ಬಂಗಾಳಿ
3. ಗುಜರಾತಿ
4. ಹಿಂದಿ
5. ಕನ್ನಡ
6. ಕಾಶ್ಮೀರಿ

[1][7.] ಕೊಂಕಣಿ]

[2][8.] ಮಲಯಾಳ

[3][9.] ಮಣಿಪುರಿ]

[4][10.] ಮರಾಠಿ

[5][11.] ನೇಪಾಳಿ]

[6][12.] ಒರಿಯಾ

[6][13.] ಪಂಜಾಬಿ

[6][14.] ಸಂಸ್ಕೃತ

[6][15.] ಸಿಂಧಿ]

[6][16.] ತಮಿಳು

[6][17.] ತೆಲುಗು

[6][18.] ಉರ್ದು

---

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2(ಎ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 7ನೇ ನಮೂದನ್ನು 8ನೇ ನಮೂದು ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ
3. 2(ಬಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 8ನೇ ನಮೂದನ್ನು 10ನೇ ನಮೂದು ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
5. 2(ಸಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ಸಿ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 9ರಿಂದ 15ರವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು 12ರಿಂದ 18ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ 15ನೇ ನಮೂದನ್ನು 1967ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ 21ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

[1][ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[31ಬಿ ಅನುಚ್ಛೇದ]

1. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950

(1950 XXX ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ)

2. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.

(1948ರ LXVII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

3. ಮುಂಬಯಿ ಮಾಲಿಕೀ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1949.

(1949 LXI ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

4. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1949,

(1949ರ LXII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

5. ಪಂಚ ಮಹಲುಗಳ ಮೆಹವಾಸಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1949.

(1949ರ LXIII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

6. ಮುಂಬಯಿ ಖೋತಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.

(1950ರ VI ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

7. ಮುಂಬಯಿ ಪರಗಣ ಮತ್ತು ಕುಲಕರ್ಣಿ ವತನ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.

(1950ರ LX ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

8. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ, ಮಹಲುಗಳ, ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಗಳ) ಒಡೆತನದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950. (1951ರ 1ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

9. ಮದ್ರಾಸು ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರೈತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.

(1948ರ XXVI ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ)

10. ಮದ್ರಾಸು ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರೈತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.

(1950ರ 1ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).

11. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮೀಂದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.

(1951ರ 1ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

12. ಹೈದರಾಬಾದು (ಜಹಗೀರುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1358 ಫಸಲಿ.

(1358ನೆಯ ಫಸಲಿಯ LXIX ಸಂಖ್ಯೆಯದು).

13. ಹೈದರಾಬಾದು ಜಹಗೀರುಗಳ (ಪರಿವರ್ತನೆ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1359 ಫಸಲಿ.

(1359ನೆಯ ಫಸಲಿಯ XXV ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯದು).

[2][14. ಬಿಹಾರದ ಸ್ಥಳಾಂತರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ (ಭೂಮಿ ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.

(1950ರ XXXVIII ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

---

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ(ಒಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

15. ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಭೂ ಆರ್ಜನೆ (ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಪುನರ್ವಸತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.
(1948ರ XXVI ನೆಯ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

16. ಸ್ಥಳಾಂತರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ (ಭೂ ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.
(1948ರ LX ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ.)

17. ವಿಮಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.(1950ರ XLVII ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 42ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾದ ರೀತ್ಯಾ ವಿಮಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1938. (1938ರ IV ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 52ಎ ದಿಂದ 52ಜಿ ವರೆಗಿನ ಪ್ರಕರಣಗಳು.

18. ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಗಳ (ತುರ್ತು ಉಪಬಂಧಗಳ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1951.
(1951ರ LI ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ.)

19. ಉದ್ಯಮಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1953ರ XXVI ನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾದ ರೀತ್ಯಾ ಉದ್ಯಮಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1951 (1951ರ LXVನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ)ರ IIIಎ ಅಧ್ಯಾಯ.

20. 1951ರ XXIX ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ರೀತ್ಯಾ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1948.
(1948ರ XXI ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

[1][21. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ X ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).]

22. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ (ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರದೇಶ) ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಮಾನ್ಯತೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXI ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ.)

23. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ (ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರದೇಶ) ಇಜಾರಾ ಮತ್ತು ಕೌಲಿ ಭೂಮಿಗಳ ಅಕ್ರಮ ಪಟ್ಟಾಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರಿಯಾಯಿತಿ ಕರನಿರ್ಧರಣೆ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXXVI ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

24. ಅಸ್ಸಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭೂ ಆರ್ಜನಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1959.
(1961ರ IX ನೆಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮ)

25. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1954ರ XX ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ)

26. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1962ರ XII ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ) (ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ).

27. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕುದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1954.
(1955ರ 1ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

28. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕುದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1957.
(1958ರ XVIII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

---

1. 1964ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

29. ಮುಂಬಯಿ ಇನಾಮುಗಳ (ಕಚ್ ಪ್ರದೇಶ) ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1958.
(1958ರ XCVIII ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
30. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XVI ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
31. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1961ರ XXVI ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
32. ಸಾಗ್‌ಬಾರಾ ಮತ್ತು ಮೆಹವಾಸಿ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ಒಡೆತನದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1962.
(1962ರ 1ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್)
33. ಗುಜರಾತ್ ಉಳಿದಿರುವ ಪರಬಾರೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1963ರ XXXIII ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾದ ಪರಭಾರೆಗೆ ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ).
34. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXVII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
35. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ (ಪುನರಧಿನಿಯಮಿತಿ, ಸಿಂಧುತ್ವ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961 (1961ರ XLV ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
36. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.
(1950ರ XXI ನೆಯ ಹೈದರಾಬಾದು ಅಧಿನಿಯಮ)
37. ಜನ್ಮಿಕ್ಕಾರಮ್ ಸಂದಾಯ (ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960
(1961ರ III ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
38. ಕೇರಳ ಭೂ ತೆರಿಗೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XIII ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
39. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1964ರ 1ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
40. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ, 1959.
(1959ರ XX ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
41. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XX ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
42. ಮದ್ರಾಸು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಗೇಣಿದಾರರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955
(1955ರ XXV ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
43. ಮದ್ರಾಸು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಗೇಣಿದಾರ (ಯೋಗ್ಯ ಗೇಣಿ ಸಂದಾಯ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1956.
(1956ರ XXIV ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
44. ಮದ್ರಾಸು ಕುಡಿಇರುಪ್ಪು ಅನುಭೋಗದಾರರ (ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXXVIII ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).

45. ಮದ್ರಾಸು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನ್ಯಾಸಗಳ (ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಆಡಳಿತ ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ LVII ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
46. ಮದ್ರಾಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಮಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ LVIII ನೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
47. ಮೈಸೂರು ಗೇಣಿದಾರಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1952.
(1952ರ XIII ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
48. ಕೊಡಗು ಗೇಣಿದಾರರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1957.
(1957ರ XIV ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
49. ಮೈಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಹುದ್ದೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XIV ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
50. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಸಿಂಧುತ್ವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXXVI ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
51. ಮೈಸೂರು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1962ರ X ನೆಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
52. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960
(1960ರ XVI ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
53. ಒರಿಸ್ಸಾ ವಿಲೀನ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಗ್ರಾಮ ಹುದ್ದೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1963ರ X ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
54. ಪಂಜಾಬ್ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಭದ್ರತೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1953ರ X ನೆಯ ಪಂಜಾಬ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
55. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
(1955ರ III ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
56. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಬಿಸ್ವೇದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1959.
(1959ರ VIII ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
57. ಕುಮಾಂನ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಖಂಡ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುದಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XVII ನೆಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
58. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1961ರ 1ನೆಯ ಉತ್ತರಪದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
59. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1954ರ Iನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
60. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
(1956ರ X ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
61. ದೆಹಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1954.
(1954ರ VIII ನೆಯ ದೆಹಲಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

62. ದೆಹಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.

(1960ರ 24ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

63. ಮಣಿಪುರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.

(1960ರ 33ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

64. ತ್ರಿಪುರಾ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.

(1960ರ 43ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

[1][65. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.

(1969ರ 35ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

66. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.

(1971ರ 25ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).]

[2][67. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.

(1973ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

68. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.

(1973ರ 1ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

69. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.

(1973ರ IX ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

70. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.

(1972ರ V ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

71. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.

(1974ರ 2ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

72. ಹರಿಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.

(1972ರ 26ನೆಯ ಹರಿಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).

73. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.

(1973ರ 19ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

74. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.

(1972ರ 17ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

75. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.

(1974ರ 12ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

76. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.

(1974ರ 13ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

---

1. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮುವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

77. ಮೈಸೂರು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1974ರ 1ನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).

78. ಪಂಜಾಬ್ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 10ನೆಯ ಪಂಜಾಬ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

79. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 11ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

80. ಗೂಡಲೂರು ಜನ್ಮಮ್ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರೈತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 24ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

81. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ XII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

82. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1964.
(1964ರ XXII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

83. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನೆ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ XXXIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

84. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 5ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

85. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 9ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

86. ತ್ರಿಪುರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 7ನೆಯ ತ್ರಿಪುರ ಅಧಿನಿಯಮ).

[1][[2]* * * * * *]

88. ಉದ್ದಿಮೆಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1951.
(1951ರ 65ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

89. ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1952.
(1952ರ 30ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

90. ಗಣಿ ಮತ್ತು ಖನಿಜ (ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1957.
(1957ರ 67ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

91. ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಬಂಧಕ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಪದ್ಧತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 54ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

[3] [* * * * *]

93. ಕೋಕ್ ತಯಾರಿಕೆ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ತುರ್ತು ಉಪಬಂಧಗಳ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 64ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

---

1. 1975ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 87ನೇ ನಮೂದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 44ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 92ನೇ ನಮೂದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

94. ಕೋಕ್ ತಯಾರಿಕೆ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 36ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

95. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 57ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

96. ಭಾರತ ತಾಮ್ರ ನಿಗಮ (ಉದ್ಯಮದ ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 58ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

97. ದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜವಳಿ ಉದ್ಯಮಗಳ (ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 72ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

98. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 15ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

99. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 26ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

100. ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್ ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 46ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

101. ಆಲ್‌ಕಾಕ್ ಆಶ್‌ಡೌನ್ ಕಂಪನಿ ಲಿಮಿಟೆಡ್ (ಉದ್ಯಮಗಳ ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 56ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

102. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳ (ಪರಿರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 28ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

103. ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳ (ಕಡ್ಡಾಯ ಠೇವಣಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 37ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

104. ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಿಕೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 52ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

105. ರೋಗಗ್ರಸ್ಥ ಜವಳಿ ಉದ್ಯಮಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 57ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

106. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1964.
(1965ರ XVIನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

107. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
(1965ರ XXXII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

108. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿ ಪರಮಾವಧಿಮಿತಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1968ರ XVI ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ)

109. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1968ರ XXXIII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

110. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ XXXVII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

111. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ XXXVIII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

112. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
(1970ರ XXVII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

113. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ XIII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

114. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ L ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

115. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
(1965ರ 13ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

116. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
(1967ರ 8ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

117. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1967.
(1967ರ 13ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

118. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 13ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

119. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
(1970ರ 18ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

120. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 18ನೆಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

121. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1975ರ 2ನೆಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

122. ತ್ರಿಪುರ ಭೂಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 3ನೆಯ ತ್ರಿಪುರ ಅಧಿನಿಯಮ).

123. ದಾದ್ರಾ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1971.
(1971ರ 3ನೆಯದು).

124. ದಾದ್ರಾ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1973.
(1973ರ 5ನೆಯದು).

[1][125. ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1939, ಪ್ರಕರಣ 66ಎ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯ 4ಎ.
(1939ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 4).

126. ಅವಶ್ಯಕ ಸರಕುಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
(1955ರ 10ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

127. ಕಳ್ಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆದಾರರ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ವಂಚಕರ (ಸ್ವತ್ತಿನ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ 13ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

---

1. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

128. ಜೀತಪದ್ಧತಿ (ನಿರ್ಮೂಲನ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 19ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

129. ವಿದೇಶೀ ವಿನಿಮಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಿಕೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 20ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

[1] * * * * *

131. ಲೆವಿ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆಲೆ ಸಮೀಕರಣ ನಿಧಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 31ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

132. ನಗರ ಭೂಮಿ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976
(1976ರ 33ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

133. ಸಂಘದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ವಿಭಾಗೀಕರಣ (ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 59ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

134. ಅಸ್ಸಾಮ್ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1956.
(1957ರ 1ನೇ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

135. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣಿದಾರರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ವಿದರ್ಭ ಪ್ರದೇಶ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1958.
(1958ರ XCIX ನೆಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

136. ಗುಜರಾತ್ ಖಾಸಗೀ ಅರಣ್ಯಗಳ (ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 14ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

137. ಹರಿಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 17ನೆಯ ಹರಿಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).

138. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಗೇಣೀದಾರಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 8ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

139. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭೂಮಿಗಳ ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 18ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

140. ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ), ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 31ನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).

141. ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 27ನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).

142. ಕೇರಳ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
(1966ರ 12ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

143. ತಿರುಪ್ಪುವರಂ ಸಂದಾಯ (ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 19ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

144. ಶ್ರೀಪಾದಂ ಭೂಮಿಗಳ ವಿಮುಕ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 20ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

145. ಶ್ರೀ ಪಂಢರವಕಾ ಭೂಮಿಗಳ (ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 20ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

---

1. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 130ನೇ ನಮೂದನ್ನು (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

146. ಕೇರಳ ಖಾಸಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳ (ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.

(1971ರ 26ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

147. ಕೇರಳ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಾರರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.

(1974ರ 18ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

148. ಕೇರಳ ಗೇರುಬೀಜ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ (ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.

(1974ರ 29ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

149. ಕೇರಳ ಚೀಟಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ. 1975.

(1975ರ 23ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

150. ಕೇರಳ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮೇಲೆ ಪರಿಬಂಧ ಮತ್ತು ಪರಭಾರೆಯಾದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.

(1975ರ 31ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

151. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.

(1976ರ 15ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

152. ಕಾನಂ ಗೇಣಿದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.

(1976ರ 16ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

153. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.

(1974ರ 20ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

154. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.

(1976ರ 2ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

155. ಪಶ್ಚಿಮ ಖಾನದೇಶ ಮೆಹವಾಸಿ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ಒಡೆತನ ಹಕ್ಕುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ) ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್, 1961.

(1962ರ 1ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್).

156. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.

(1975ರ XIV ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

157. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) ಮತ್ತು (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972. (1975ರ XXI ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

158. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಖಾಸಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳ (ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.

(1975ರ XXIX ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

159. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975. (1975ರ XLVII ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

160. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.

(1975ರ IIನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

161. ಒರಿಸ್ಸಾ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1951.

(1952ರ 1ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

162. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1954.
(1954ರ XXVII ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

163. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಮತ್ತು ಭೂ ಒಡೆಯರ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1964ರ 11ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

164. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 8ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

165. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣೀದಾರಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 12ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

166. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
(1970ರ 17ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

167. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 41ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

168. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 10ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

169. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 20ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

170. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 37ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

171. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 39ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

172. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಆರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 7ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

173. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಐದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 10ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

174. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 15ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

175. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 30ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

176. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 32ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

177. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 11ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

178. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 21ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

179. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971 (1971ರ 21ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974, (1974ರ 34ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950 (1951ರ 1ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು.

180. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 20ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

181. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972. (1972ರ XXVIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

182. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೆಯಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1973. (1973ರ XXIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

183. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1974ರ XXXIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

184. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975. (1975ರ XXIII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

185. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ XII ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

186. ದೆಹಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 15ನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

187. ಗೋವಾ, ದಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಮುಂಡಕಾರ್ಸ್ (ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವುದರಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975. (1976ರ 1ನೆಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

188. ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973. (1974ರ 9ನೆಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

1[189. ಅಸ್ಸಾಂ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ) ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1971. (1971ರ XXIII ನೆಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

190. ಅಸ್ಸಾಂ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1974ರ XXVIII ನೆಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

191. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಪರಮಾವಧಿ ಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1975ರ 13ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

192. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 22ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

---

1. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (26-8-1984ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

193. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 7ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

194. ಭೂ ಆರ್ಜನೆ (ಬಿಹಾರ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979.
(1980ರ 2ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

195. ಹರಿಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977.
(1977ರ 14ನೆಯ ಹರಿಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).

196. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978.
(1978ರ 25ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

197. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979.
(1979ರ 11ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

198. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ರದ್ದತಿ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978.
(1978ರ 15ನೆಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

199. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978.
(1978ರ XXIV ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

200. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1980ರ LVI ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

201. ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಕೃಷಿ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1964.
(1964ರ 7ನೆಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

202. ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಕೃಷಿ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ಐದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 17ನೆಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

1[203. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ ವಿನಿಯಮ, 1959.
(1959ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).

204. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕಾನೂನುಗಳ (ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1963ರ 2ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).

205. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1970.
(1970ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).

206. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).

207. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1978.
(1978ರ 1ನೆಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).

208. ಬಿಹಾರ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1885.
(1885ರ 8ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

---

1. 1990ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 203 ರಿಂದ 257ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು (7.6.1990 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

209. ಛೋಟಾ ನಾಗಪುರ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1908.

(1908ರ 6ನೆಯ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ) ಅಧ್ಯಾಯ VIII - 46, 47, 48ಎ ಮತ್ತು 49ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳು, ಅಧ್ಯಾಯ-X, 71, 71ಎ ಮತ್ತು 71ಬಿ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯ XVIII - 240, 241 ಮತ್ತು 242ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳು).

210. ಸಂತಾಲ್ ಪರಗಣಗಳ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ಪೂರಕ ಉಪಬಂಧಗಳು) ಅಧಿನಿಯಮ, 1949.

(1949ರ 14ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ) 53ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.

211. ಬಿಹಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿನಿಯಮ, 1969.

(1969ರ 1ನೆಯ ಬಿಹಾರ ವಿನಿಯಮ).

212. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.

(1982ರ 55ನೆಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

213. ಗುಜರಾತ್ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇನಾಮುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.

(1969ರ 16ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

214. ಗುಜರಾತ್ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.

(1976ರ 37ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

215. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.

(1976ರ 43ನೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿನಿಯಮ).

216. ಗುಜರಾತ್ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇನಾಮುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977.

(1977ರ 27ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

217. ಗುಜರಾತ್ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977.

(1977ರ 30ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

218. ಮುಂಬಯಿ ಭೂ ಕಂದಾಯ (ಗುಜರಾತದ ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.

(1980ರ 37ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

219. ಮುಂಬಯಿ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಕಾನೂನುಗಳ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.

(1982ರ 8ನೆಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).

220. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್) ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.

(1969ರ 15ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

221. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986.

(1986ರ 16ನೆಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

222. ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ನಿಷೇಧ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978 (1979ರ 2ನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).

223. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978.

(1978ರ 13ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

224. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 19ನೆಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

225. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ (ಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 61ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

226. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1980ರ 15ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

227. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಕೃಷಿಕ ಜೋತ್ ಉಚ್ಚತಮ ಸೀಮಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 11ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

228. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1984ರ 1ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

229. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
(1984ರ 14ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

230. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989.
(1989ರ 8ನೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

231. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ, 1966 (1966ರ 41ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ) 36, 36ಎ ಮತ್ತು 36ಬಿ ಪ್ರಕರಣಗಳು.

232. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1977ರ 30ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

233. ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1985.
(1985ರ 16ನೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

234. ಒರಿಸ್ಸಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ಥಿರಸ್ವತ್ತಿನ ವರ್ಗಾವಣೆ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ) ವಿನಿಯಮ, 1956.
(1956ರ 2ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ವಿನಿಯಮ).

235. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1976ರ 29ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

236. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 30ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

237. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 44ನೆಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ).

238. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
(1984ರ 12ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

239. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
(1984ರ 13ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

240. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987.
(1987ರ 21ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).

241. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979.
(1980ರ 8ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

242. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1980ರ 21ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

243. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 59ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

244. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1983.
(1984ರ 2ನೆಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

245. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.
(1982ರ 20ನೇ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

246. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
(1965ರ 18ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

247. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
(1966ರ 11ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

248. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 23ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

249. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977.
(1977ರ 36ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

250. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂದಾಯ ಅಧಿನಿಯಮ, 1979.
(1979ರ 44ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

251. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1980ರ 41ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

252. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂದಾಯ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 33ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

253. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಠಿಕ್ಕಾ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
(1981ರ 37ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

254. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂದಾಯ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.
(1982ರ 23ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

255. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಠಿಕ್ಕಾ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
(1984ರ 41ನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

256. ಮಾಹೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1968ರ 1ನೆಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

257. ಮಾಹೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
(1981ರ 1ನೆಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

1[257ಎ. ತಮಿಳುನಾಡು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಾಧೀನ ಸೇವಾ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1993 (1994ರ 45)].

2[258. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1947 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1948ರ 4)].

259. ಬಿಹಾರ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡೀಕರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಅಧಿನಿಯಮ, 1956 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1956ರ 22).

260. ಬಿಹಾರ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡೀಕರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1970ರ 7).

261. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ,1970 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1970ರ 9).

262. ಬಿಹಾರ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡೀಕರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1975ರ 27).

263. ಬಿಹಾರ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡೀಕರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1982ರ 35).

264. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಜನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1987ರ 21).

265. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ,1989 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 11).

266. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 11).

267. ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ನಿಷೇಧ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984 (ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ, ಸಂಖ್ಯೆ 1984ರ 3).

268. ಕೇರಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 16).

269. ಕೇರಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 2).

270. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 9).

271. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979 (ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1979ರ 16).

272. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1987ರ 2).

273. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 12).

274. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1983 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1984ರ 3).

275. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 57).

276. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1988ರ 4).

---

1. 1994ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1995ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

277. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 30).

278. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರ 50).

279. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 5).

280. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 19).

281. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (3ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 35).

282. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 23).

283. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1990 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 24).

284. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ ಅಧಿನಿಯಮ, 1991 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1991ರ 12).]

ವಿವರಣೆ:- 31-ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955ರ (1995ರ III ನೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ) ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಆರ್ಜನೆಯು, ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[1][ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[102 (2) ಮತ್ತು 191 (2)ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು]

ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು

1. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

(ಎ) "ಸದನ" ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು;

(ಬಿ) 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಅಥವಾ 3ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 4ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷ" ಎಂದರೆ ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆ ಸದನದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಮೂಹ;

(ಸಿ) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ" ಎಂದರೆ 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರಿರುವನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ;

(ಡಿ) "ಪ್ಯಾರಾ" ಎಂದರೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಪ್ಯಾರಾ.

2. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹತೆ:- (1) 3,4 ಮತ್ತು 5ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು-

(ಎ) ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವನೋ ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಪಡೆಯದೆಯೆ ಅವನು ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ವಿಮುಖನಾದ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಮುಖನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಅಂಥ ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ವಿಮುಖತೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮನ್ನಾ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ

- ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

(ಎ) ಸದನದ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಸದಸ್ಯನು ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಸದನದ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನು -

(i) ಸದಸ್ಯನೆಂದು ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತನಾದ ದಿನಾಂಕದಂದು, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ii) ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಮುಂಚೆ, ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರುವನೋ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮೊದಲು ಸದಸ್ಯನಾಗುವನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

---

1. 1985ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-3-85ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರುವ ಸದಸ್ಯನು, ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ, ಅವನು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಸದನದ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನು, 99ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿದರೆ ಅವನು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು.

(4) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, - 1985ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು (ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತನಾಗಿರಲಿ),-

(i) ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಅವನು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಅಂಥ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೆಂದು ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ii) ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಂತಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತವಾಗಿರುವ ಸದಸ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸದನದ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

3. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಯು, ವಿಭಜನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ತಾನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು, ತನ್ನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿನ ವಿಭಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮೂಹವು ಅಂಥ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ,-

(ಎ) ಅವನು -

(i) ತನ್ನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿರುವನೆಂಬ; ಅಥವಾ

(ii) ಅಂಥ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪಕ್ಷ ಅಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಪಕ್ಷವು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅಂಥ ಪಕ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಪಡೆಯದೆ ಅವನು ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ಅಥವಾ ಮತವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿರುವನೆಂದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಮುಖನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಂಥ ಪಕ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು, ಹಾಗೆ ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಅಥವಾ ವಿಮುಖನಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳೊಳಗೆ ಮನ್ನಾ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂಬ

-ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅಂಥ ವಿಭಜನೆಯ ಕಾಲದಿಂದ ಅಂಥ ಪಂಗಡವನ್ನು, 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ಸೇರಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಮತ್ತು ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಪಕ್ಷವು ಅವನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

4. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಯು ವಿಲೀನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:- (1) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಬೇರೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದೊಡನೆ ವಿಲೀನವಾದರೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು -

(ಎ) ಅಂಥ ಇತರ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ವಿಲೀನದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ವಿಲೀನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಮೂಹವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ

- ಅಂಥ ಸದಸ್ಯನು ಕ್ಲೇಮು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅವನು ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವಿಲೀನದ ಕಾಲದಿಂದ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅಥವಾ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಮೂಹವನ್ನು, 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ಸೇರಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಮತ್ತು ಈ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅವನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ವಿಲೀನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ, ಅಂಥ ವಿಲೀನವು ಸಂಭವಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

5. ವಿನಾಯಿತಿ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು,-

(ಎ) ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ಅವನು ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಅಂಥ ಆಯ್ಕೆಯ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದನೋ ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಯಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವವರೆಗೆ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಸೇರದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಬೇರೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯನಾಗದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ಅವನು ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ಆಯ್ಕೆಯ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರಿದ್ದನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದು ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ನಂತರ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಪುನಃ ಸೇರಿದರೆ

- ಅವನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

6. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದ ಮೇಲಿನ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನ:- (1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವನೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು, ಅಂಥ ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಂಥ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವನೇ ಎಂಬುದಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸದನವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಅನರ್ಹತೆಯ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು, 122ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳೆಂದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 212ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

7. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

8. ನಿಯಮಗಳು:- (1) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯಾನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಅಂಥ ನಿಯಮಗಳು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಆ ವಿಷಯಗಳೆಂದರೆ -

(ಎ) ಸದನದ ವಿಭಿನ್ನ ಸದಸ್ಯರು ವಿಭಿನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಿಜಿಸ್ಟರುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕನು 2ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ, ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮನ್ನಾ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕೋ ಅಂಥ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರ;

(ಸಿ) ಸದನದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ವರದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸದನದ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕೋ ಆ ಅಧಿಕಾರಿ; ಮತ್ತು

(ಡಿ) 6ನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೆಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೆಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸದನದ ಮುಂದೆ ಅದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಂದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಬರುವ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಬಹುದಾದ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಇಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಆ ಸದನವು ಮಾರ್ಪಾಟು ಸಹಿತ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟು ಇಲ್ಲದೆ ಸದರಿ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನುಮೋದಿಸದಿದ್ದ ಹೊರತು ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅನುಮೋದನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಮಾರ್ಪಾಟಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸದಿರುವಲ್ಲಿ ಅವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಸದನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯು, 105ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 194ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅವನು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯನ್ನು ಸದನದ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರದ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲಾಗುವುದೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಬಹುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.]

[1]ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅನುಸೂಚಿ

(ಅನುಚ್ಛೇದ *243ಜಿ*)

1. ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಕೃಷಿ.
2. ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ, ಭೂ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ಭೂಸಾರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ.
3. ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ, ಜಲ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
4. ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ.
5. ಮೀನುಗಾರಿಕೆ.
6. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಣ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕ್ಷೇತ್ರ ಅರಣ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ.
7. ಕಿರು ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನ.
8. ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.
9. ಖಾದಿ, ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.
10. ಗ್ರಾಮೀಣ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ.
11. ಕುಡಿಯುವ ನೀರು.
12. ಇಂಧನ ಮತ್ತು ಮೇವು.
13. ರಸ್ತೆಗಳು, ಅಡಿಗಾಲುವೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯ್ಗಡಗಳು, ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು.
14. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ವಿತರಣೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಕರಣ.
15. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕವಲ್ಲದ ಶಕ್ತಿಮೂಲಗಳು.
16. ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ.
17. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸೇರಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ.
18. ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ.
19. ವಯಸ್ಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕವಲ್ಲದ ಶಿಕ್ಷಣ.
20. ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು.
21. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.
22. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆಗಳು.
23. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಾಲಯಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ.
24. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ.
25. ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
26. ಅಂಗವಿಕಲರ ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ.
27. ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರ ಕಲ್ಯಾಣ.
28. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.
29. ಸಮುದಾಯ ಆಸ್ತಿಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ.

---

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[1]ಹನ್ನೆರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿ

(ಅನುಚ್ಛೇದ 243 ಡಬ್ಲ್ಯು)

1. ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಗರ ಯೋಜನೆ.
2. ಭೂ ಉಪಯೋಗದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ.
3. ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ.
4. ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೇತುವೆಗಳು.
5. ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು.
6. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಘನ ವ್ಯರ್ಥ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ.
7. ಅಗ್ನಿಶಾಮಕ ಸೇವೆಗಳು.
8. ನಗರ ವನನಿರ್ಮಾಣ, ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಜೀವ ಪರಿಸರ ಅಂಶಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ.
9. ಅಂಗವಿಕಲರು ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.
10. ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸುಧಾರಣೆ.
11. ನಗರ ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನ.
12. ಉದ್ಯಾನವನಗಳು, ತೋಟಗಳು, ಆಟದ ಮೈದಾನಗಳಂಥ ನಗರ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.
13. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ.
14. ಹೆಣ ಹೂಳುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ಮಶಾನಗಳು; ಶವದಹನ, ಸುಡುಗಾಡು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಚಿತಾಗಾರಗಳು.
15. ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು; ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಾ ಪ್ರತಿಬಂಧ.
16. ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಜನನ ಮರಣ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು.
17. ಬೀದಿ ದೀಪಗಳು, ವಾಹನ ನಿಲುಗಡೆ ಸ್ಥಳಗಳು, ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು.
18. ಕಸಾಯಿಖಾನೆಗಳ ಮತ್ತು ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ.

---

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ - I

ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954

ಸಿ.ಒ. 48

ಸಂವಿಧಾನದ 370ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ:-

1. (1) ಈ ಆದೇಶವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954 ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು.

(2) ಇದು 1954ರ ಮೇ 14 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ) ಆದೇಶ, 1950 ರದ್ದಾಗತಕ್ಕುದು.

2. 1964ರ ಜೂನ್ 20ನೇ ದಿನದಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು 1966ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1967ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1967ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ, 1971ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1971ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ, 1971ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1972ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1973ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ, 1974ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೂರ್ರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ, 1975ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2, 5, 6 ಮತ್ತು 7ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳ, 1975ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮತ್ತು 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ, 1ನೇ ಮತ್ತು 370ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೋ ಅವು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿರತಕ್ಕುದು:-

(1) ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

(2) ಭಾಗ I

3ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಥವಾ ಸರಹದ್ದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(3) ಭಾಗ II

(ಎ) ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1950ರ ಜನವರಿ 26ನೇ ದಿನದಿಂದ ಅನ್ವಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 7ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು:-

"ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನೆಲಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪರ್ಮಿಟ್ಟಿನ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವವನಿಗೆ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು."

(4) ಭಾಗ III

(ಎ) 13ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) * * * * *

(ಸಿ) 16ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಡಿ) 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಈ ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗಾಗಿ:-

(i) (3)ನೇ ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ನಂತರ "ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆ ಅಥವಾ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು;

(ii) (5)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iii) ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

'(7) (2)ನೇ, (3)ನೇ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳೆಂಬಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.'

(ಇ) 22ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೇ ಮತ್ತು (7)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ "ಸಂಸತ್ತು" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಎಫ್) 31ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (3)ನೇ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (6)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"(5) (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯವು-

(i) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಾಕುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ii) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಂವರ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಅಪಾಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(iii) ನಿರ್ವಾಸಿತರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ

-ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(ಜಿ) 31ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

'(ಎ) "ಎಸ್ಟೇಟು" ಎಂದರೆ, ಕೃಷಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಕೃಷಿಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿಗಾಗಿನ ಭೂಮಿ; ಮತ್ತು-

(i) ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು;

(ii) ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಮರಗಳು;

(iii) ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬಂಜರು ಕಾಡನ್ನು;

(iv) ಜಲಾವೃತ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ನೀರು ತೇಲುವ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನು;

(v) *ಜಂದಾರ್* ಮತ್ತು *ಘರಾಟ್* ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು;

(vi) ಯಾವುದೇ *ಜಾಗೀರು, ಇನಾಂ, ಮುವಾಫಿ ಅಥವಾ ಮಕರರಿ* ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಅನುದಾನವನ್ನು;

- ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಆದರೆ-

(i) ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಅಬಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡದ ನಿವೇಶನವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಲಗತ್ತಾದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು;

(ii) ಪಟ್ಟಣದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ನಿವೇಶನವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು; ಅಥವಾ

(iii) ಪುರಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಅಧಿಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಯೋಜನೆಯ ಮಂಜೂರಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು

- ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.'

(ಹೆಚ್) 32ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಐ) 35ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(i) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

(ii) (ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "16ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 32ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iii) (ಬಿ) ಖಂಡದ ತರುವಾಯ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"(ಸಿ) 1954ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅನಂತರವಾಗಲೀ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಅಂಥ ಅಸಂಗತತೆಯಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಅದರ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು."

(ಜೆ) 35ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ತರುವಾಯ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"*35ಎ. ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ.-* ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಧಿನಿಯಮಿಸುವ, ಎಂದರೆ,-

(ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾಷಿಸುವ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ, ಯಾವುವೇ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ; ಅಥವಾ

(i) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ;

(ii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ;

(iii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ

(iv) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಒದಗಿಸಬಹುದಾದ ಅಂಥ ಇತರ ರೀತಿಯ ನೆರವಿಗೆ,

- ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಇತರ ನಾಗರೀಕರಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ, ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ, ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(೫) ಭಾಗ V

(ಎ) 55ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅರವತ್ತೂರು ಲಕ್ಷ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 81ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು; ಎಂದರೆ:-

"(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆರು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು, ಅದು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಏಕ ಸದಸ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು, ಸಂಪರ್ಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು, ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು, ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸದನದ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) (ಎ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರತಕ್ಕ ಐವರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸದನದ ರಚನೆಗೆ ಯುಕ್ತ ಗಮನ ನೀಡಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು 1974ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(ಡಿ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಮತನೀಡುವ ಅಥವಾ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಸಹಿಹಾಕುವ ಹಕ್ಕು ಇರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(ಇ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯನ ಪದವು ಮರಣದ ಅಥವಾ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದರೆ, (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಲೋಕಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಅದನ್ನು ತುಂಬತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 133ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

'(1ಎ) 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿನ "ಈ ಅಧಿನಿಯಮ", "ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭ", "ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ" ಮತ್ತು "ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ "1974ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ", "ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭ", "ಸದರಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೆ" ಮತ್ತು "ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಇದ್ದಂತೆ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು ಎಂಬ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

(ಡಿ) 134 ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಸಂಸತ್ತು" ಎಂಬ ಪದದ ತರುವಾಯ "ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಇ) 135ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮತ್ತು 139ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

* * * * * *

(5ಎ) ಭಾಗ VI

(ಎ) 153 ರಿಂದ 217ರ ವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 219ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 221ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 223, 224, 224ಎ ಮತ್ತು 225ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 227 ರಿಂದ 237ರ ವರೆಗಿನ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 220ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು 1960ರ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂಬಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 222ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"(1ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು."

(6) ಭಾಗ XI

(ಎ) 246ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ "(2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಆವರಣಗಳು, ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "(2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ "(3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ (3) ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 248ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೆಳಕಂಡ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"*248. ಶಾಸನ ರಚನೆಯ ಉಳಿಕೆ ಅಧಿಕಾರಗಳು.-* ಸಂಸತ್ತು-

(ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(ಎಎ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ, ಅಥವಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಕ್ಕೆ, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನವುಂಟು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (i) ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಯಾಣದ;

(ii) ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣದ;

(iii) ಮನಿಯಾರ್ಡರುಗಳು, ಫೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂಚೆ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ

- ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನನ್ಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ."

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, "ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ" ಎಂದರೆ ಬಾಂಬುಗಳನ್ನು, ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಫೋಟಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಮಾರಕ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಷಕಾರಿ ಅಥವಾ ಹಾನಿಕಾರಕ ಅನಿಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು (ಜೈವಿಕದ್ದಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ರೀತಿಯದ್ದಾಗಿರಲಿ) ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಕೃತ್ಯ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ.

(ಬಿಬಿ) 249ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, "ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 250ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, "ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಹ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಡಿ) * * * * * *

(ಇ) 253ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ, ಕೆಳಕಂಡ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"ಪರಂತು, 1954ರ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(ಎಫ್) 255ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಜಿ) 256ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಆ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"(2) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟವು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗಿನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯವು, ಒಕ್ಕೂಟವು, ಹಾಗೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಪರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರ ವೆಚ್ಚದ ಮೇಲೆ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕೋರತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಆ ಸ್ವತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದಂಥ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ನೇಮಿಸಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕುದು."

* * * * * *

(ಹೆಚ್) 261ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(7) ಭಾಗ XII

* * * * * *

(ಎ) 267ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು, 273ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 283ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಮತ್ತು 290ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 266ನೇ, 282ನೇ, 284ನೇ, 298ನೇ, 299ನೇ ಮತ್ತು 300ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 277ನೇ ಮತ್ತು 295ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(8) ಭಾಗ XIII

303ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಏಳನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ನಮೂದಿನ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡತಕ್ಕುದು.

* * * * * *

(9) ಭಾಗ XIV

312ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳ ತರುವಾಯ, "(ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು)" ಎಂಬ ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(10) ಭಾಗ XV

(ಎ) 324ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 325ನೇ, 326ನೇ, 327ನೇ ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 328ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಡಿ) 329ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ 328ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಎಂಬ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಇ) 329ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(11) ಭಾಗ XVI

* * * * * *

(ಎ) 331ನೇ, 332ನೇ, 333ನೇ, 336ನೇ ಮತ್ತು 337ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 334ನೇ ಮತ್ತು 335ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 339ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(12) ಭಾಗ XVII

ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅವು -

(i) ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ;

(ii) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿನ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ; ಮತ್ತು

(iii) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಷೆಗೆ;

- ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(13) ಭಾಗ XVIII

(ಎ) 352ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"(6) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, (354ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಸನ್ನಿಹಿತ ಅಪಾಯದ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಡಿದ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು-

(ಎ) ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರದಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ತದನಂತರ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು

- ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(ಬಿ) 356ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿಬಿ) 356ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಎರಡನೇ ಪರಂತುಕದ ತರುವಾಯ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 1990ರ ಜುಲೈ 18ನೇ ದಿನದಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಈ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ "ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು "ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 360ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(14) ಭಾಗ XIX

* * * * * *

(ಎ) 365ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

* * * * * *

(ಬಿ) 367ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"(4) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಅದರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸದರಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

(ಎಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ್-ಏ-ರಿಯಾಸತ್ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಅವು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, 1965ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದರ್-ಏ-ರಿಯಾಸತ್‌ನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು;

* * * * * *

(ಡಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು 1954ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂಬಂತೆ ಅರ್ಥವಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಇ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ 'ಸದರ್-ಎ-ರಿಯಾಸತ್' ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂಬಂತೆ ಮತ್ತು ಸದರ್-ಎ-ರಿಯಾಸತ್‌ನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರುವವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು."

(15) ಭಾಗ XX

(ಎ) 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (2)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 370ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು, ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(ಬಿ) 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"(4) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ, ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ 138ನೇ, 139ನೇ 140ನೇ ಮತ್ತು 150ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಾದ ಭಾರತದ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ, ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ, ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವ ಅರ್ಹತೆ, ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಗೆ

- ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅವನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದ ಹೊರತು ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(16) ಭಾಗ XXI

(ಎ) 369ನೇ, 371ನೇ, 371ಎ, 372ಎ, 373ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 374ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ, (2)ನೇ, (3)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 376 ರಿಂದ 378ಎ ಮತ್ತು 392ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 372ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(i) (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ii) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಹಿದಾಯತುಗಳಿಗೆ, ಐಲಾನುಗಳಿಗೆ, ಇಸ್ತಿಹಾರುಗಳಿಗೆ, ಸುತ್ತೋಲೆಗಳಿಗೆ, ರೂಬ್‌ಕಾರ್‌ಗಳಿಗೆ, ಇರಿಷಾದುಗಳಿಗೆ, ಯಾದಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಬಲವುಳ್ಳ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳಿಗೆ

- ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iii) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 374ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರೀವಿಕೌನ್ಸಿಲ್ ಎಂದು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂವಿಧಾನ ಅಧಿನಿಯಮದ ಸಂವತ್ 1996ರ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು.

(17) ಭಾಗ XXII

394ನೇ ಮತ್ತು 395ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(18) ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(19) ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

* * * * * *

(20) ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

Vನೇ, VIನೇ, VIIನೇ ಮತ್ತು VIIIನೇ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(21) ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(22) ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ,-

(i) 3ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ" ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು;

(ii) 8ನೇ, 9ನೇ ಮತ್ತು 34ನೇ ನಮೂದುಗಳು 79ನೇ ನಮೂದು, ಮತ್ತು 81ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿನ "ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

* * * * * *

(iii) 72ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು,-

(ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿದ್ದ ಚುನಾವಣಾ ತಕರಾರು ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನದ ಅಥವಾ ಆದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅಪೀಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ;

(ಬಿ) ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iv) 97ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ,-

"97. (ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ, ಇಲ್ಲವೆ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಕ್ಕೆ, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು; ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶ ಪ್ರಯಾಣ, ಮತ್ತು ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಮನಿಯಾರ್ಡರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅಂಚೆ ವಸ್ತುಗಳ, ಫೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ, "ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ" ಎಂಬ ಪದವು 248ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ *ವಿವರಣೆಗೆ* ಇರುವಂತಹ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ-

(i) 1ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"1. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು (1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಒಕ್ಕೂಟದ, ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಿಮಾನಬಲಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಅಂಥ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;"

(iಎ) 2ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"2. ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು (ಅಪರಾಧಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅದು)

(i) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ಆ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;

(ii) ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;

(iಬಿ) 12ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"12. ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳು, ಅವು,-

(i) ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;"

(iಸಿ) 13ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "13. ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು, ಅದು, ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ" ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು;

* * * * * *

(ii) 30ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "30. ಜನನ ಮರಣಗಳ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು.- ಜನನ ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಅವು ಜನನ ಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ" ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು;

* * * * * *

(iii) 3ನೇ ನಮೂದನ್ನು, 5 ರಿಂದ 10ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು (ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು) 14,15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 ಮತ್ತು 44ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(iiiಎ) 42ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "42. ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ, ಪಟ್ಟಿ I ರಲ್ಲಿರುವ 67ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿ III ರಲ್ಲಿರುವ 40ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಥವಾ ಸೌಂದರ್ಯಾತ್ಮಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಕಲಾಕೃತಿಯ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;" ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iv) 45ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ "IIನೇ ಪಟ್ಟಿ ಅಥವಾ III ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, "ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು.

(23) ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(24) ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(ಎ) 64ನೇ ನಮೂದಿನ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ,-

64ಎ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಕುಥ್ ಅಧಿನಿಯಮ, (1978ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 1).

64ಬಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಗೇಣಿ ಅಧಿನಿಯಮ (1980ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 2).

64ಸಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಭೂಮಿ ಪರಭಾರೆ ಅಧಿನಿಯಮ (1995ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 5).

* * * * * *

64ಡಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ದೊಡ್ಡ ಭೂ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ (2007ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 17).

64ಇ. ಜಹಗೀರುಗಳ ಪುನರ್ವಶ ಮತ್ತು ಭೂಕಂದಾಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಬಗೆಗಿನ 1951ರ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 6-ಹೆಚ್ ದಿನಾಂಕ 10ನೇ ಮಾರ್ಚ್ 1951.

64ಎಫ್. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಅಡಮಾನ ಸ್ವತ್ತುಗಳ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ 14).

64ಜಿ. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಾಲಗಾರರ ಪರಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ (1976ರ 15).

(ಬಿ) 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಿದ 87 ರಿಂದ 124ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 65ರಿಂದ 102ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳೆಂದು ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) 125 ರಿಂದ 188ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 103 ರಿಂದ 166ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(25) ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

(ಎ) "(ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು 102(2) ಮತ್ತು 191(2)" ಎಂಬ ಆವರಣಗಳಿಗೆ, ಪದಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, "(ಅನುಚ್ಛೇದ 102 (2)" ಎಂಬ ಆವರಣಗಳನ್ನು, ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ,-

(i) (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯ (ಬಿ) ಖಂಡದ (ii)ನೇ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, "ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ii) (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, "ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(iii) (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1985ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ, 1989ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕುದು;

(ಡಿ) 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, "ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪ-ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ಇ) 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 212ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳೆಂದು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ಎಫ್) 8ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 194ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ – II

ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಮರು ವಿವರಣೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ಈಗಿನ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖದ ಸಹಿತ

(ಟಿಪ್ಪಣಿ:– ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಕೆಲವು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಾಗಿವೆ. ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಮಹತ್ವ ಇರುವಂಥ ಎಲ್ಲ ವಿನಾಯತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮರು ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶೀಘ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಆದೇಶದ 2ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನಂತರದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದಂತೆ 1964ರ ಜೂನ್ 20 ರಂದು ಇದ್ದ ಸಂವಿಧಾನದ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

1. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ:

(ಎ) ಮೊದಲನೇ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ "ಸಮಾಜವಾದಿ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮಭಾವದ" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ಉಪಾಂತ್ಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ "ಹಾಗೂ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

2. ಭಾಗ – I

ಅನುಚ್ಛೇದ 3.-

(ಎ) ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

> "ಮತ್ತು ಪರಂತು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಥವಾ ಸರಹದ್ದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.";

(ಬಿ) *ವಿವರಣೆ I* ಮತ್ತು *ವಿವರಣೆ II* ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

3. ಭಾಗ – II

(ಎ) ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1950ರ ಜನವರಿ 26ನೇ ದಿನದಿಂದ ಅನ್ವಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 7.-* ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

> "ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪರ್ಮಿಟ್ಟಿನ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಾಪಸು ಬರುವವನಿಗೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು".

4. ಭಾಗ – III

(ಎ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 13* - ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954ರ (ಸಿ.ಓ. 48ರ) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೆಯ ದಿನ.

* * * * *

(ಸಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 16.-* (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಡಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 19.-*

(ಎ) (1)ನೇ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ*,-

(i) (ಇ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಮತ್ತು" ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (ಇ) ಉಪಖಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ *ಖಂಡವನ್ನು* ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(ಎಫ್) ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಲೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು";

(ಬಿ) (5)ನೇ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ* "(ಡಿ) ಮತ್ತು (ಇ) ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "(ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ" ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಇ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 22.-* (4)ನೇ ಮತ್ತು (7)ನೇ *ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ* "ಸಂಸತ್ತು" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಎಫ್) *ಅನುಚ್ಛೇದ 30.-* (1ಎ) *ಖಂಡವನ್ನು* ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) 30ನೇ *ಖಂಡದ* ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"*ಸ್ವತ್ತಿನ ಹಕ್ಕು*

31. ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಜನೆ.- (1) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಹೊರತು ಅವನ ಸ್ವತ್ತಿನಿಂದ ವಂಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೋಸ್ಕರವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಎಂದರೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ತತ್ವಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಹಣಕ್ಕಾಗಲಿ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜನೆ ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡಲು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವಂತಹ ಒಂದು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗಲ್ಲದೆ ಆರ್ಜನೆ ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಹಣವು ಸಾಕಷ್ಟಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಆ ಹಣವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, 30ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ* ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು ಅಂತಹ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಹಣವು ಆ *ಖಂಡದ* ಮೇರೆಗೆ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಹಕ್ಕನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

(2ಎ) ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಇಲ್ಲವೆ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಒಡೆತನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸದಿದ್ದರೂ, ಅದು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವನ ಸ್ವತ್ತಿನಿಂದ ವಂಚಿಸುವುದಾದರೂ ಕೂಡಾ ಆ ಕಾನೂನು ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಅಧಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2ಬಿ) 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ *ಖಂಡದ* (ಎಫ್) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ (2)ನೇ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ* ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಬಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

* * * * *

(5) (2)ನೇ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ* ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯವು-

(i) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಾಕುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ii) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಂವರ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಅಪಾಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(iii) ನಿರ್ವಾಸಿತರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ;

- ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ."

* * * * *

(ಹೆಚ್) 31ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು"

(ಐ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 31ಎ.-*

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ,-

(i) "14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ" ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "14ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ, 19ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ ಅಥವಾ 31ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಿಂದ" ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೇ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(iii) ಎರಡನೇ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ "ಮತ್ತೂ" ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) "ಎಸ್ಟೇಟು" ಎಂದರೆ ಕೃಷಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಾಧಕವಾದ ಕೃಷಿಗೆ ಅನುಗತವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿಗಾಗಿನ ಭೂಮಿ, ಮತ್ತು-

(i) ಅಂತಹ ಭೂಮಿ ಮೇಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು;

(ii) ಅಂತಹ ಭೂಮಿ ಮೇಲಿರುವ ಮರಗಳನ್ನು;

(iii) ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬಂಜರು ಕಾಡನ್ನು;

(iv) ಜಲಾವೃತ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ನೀರು ತೇಲುವ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನು;

(v) ಜಂದರ್ ಮತ್ತು ಘರಾಟ್‌ಗಳ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು;

(vi) ಯಾವುದೇ *ಜಾಗೀರು, ಇನಾಮು, ಮುವಾಫಿ ಅಥವಾ ಮುಕರರಿ* ಅಥವಾ ಇತರ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಇತರ ಅನುದಾನವನ್ನು

- ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಆದರೆ,-

(i) ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಅಬಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡದ ನಿವೇಶನವು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು;

(ii) ಪಟ್ಟಣದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ನಿವೇಶನವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು; ಅಥವಾ

(iii) ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯ ಅಥವಾ ಅಧಿಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಯೋಜನೆಯು ಮಂಜೂರಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು,

- ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ;

(ಜೆ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 31ಸಿ.-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(ಕೆ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 32.-* (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಎಲ್) *ಅನುಚ್ಛೇದ 35.-*

(ಎ) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954ರ (ಸಿ.ಓ. 48ರ) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೆಯ ದಿನ;

(ಬಿ) ಖಂಡ (ಎ) (1)ರಲ್ಲಿ "16ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ 32ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (3)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ" ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) (ಬಿ) ಖಂಡದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(ಸಿ) ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯವಾಗಲಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಕಾನೂನೂ, ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುವೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ, ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನು, ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ 25 ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನು ಹೊರತು, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು".

(ಎಂ) 35ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"*35ಎ. ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಕೆ.-* ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು, ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗೊಳಿಸುವ, ಎಂದರೆ,-

(ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾಷಿಸುವ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂತಹ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುವೇ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ-

(i) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ;

(ii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ;

(iii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ

(iv) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಒದಗಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಇತರ ರೀತಿಯ ಸಹಾಯದ ಹಕ್ಕಿಗೆ;

ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುವೇ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವ ಕಾನೂನೂ ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಭಾರತದ ಇತರ ನಾಗರೀಕರಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಅಥವಾ ಅದು ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿದೆಯೆಂಬ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂರ್ಜಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

5. ಭಾಗ – IV.- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

6. ಭಾಗ – IVಎ.- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

7. ಭಾಗ – V.-

(ಎ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 55.-*

(ಎ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅರವತ್ತು ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ವಿವರಣೆಯ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) *81ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ.-* (2)ನೆಯ ಮತ್ತು (3)ನೆಯ *ಖಂಡಗಳ* ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ *ಖಂಡಗಳನ್ನು* ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆರು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1972ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು ಅದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಏಕಸದಸ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕ, ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) (2)ನೇ *ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದಾವುದೂ* 1972ರ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಭಾರತ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸದನವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(4) (ಎ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರತಕ್ಕ ಐವರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಜತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸದನದ ರಚನೆಗೆ ಯುಕ್ತ ಗಮನ ನೀಡಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮೊದಲ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, 1974ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಡಿ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಮತ ನೀಡುವ ಅಥವಾ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕುವ ಹಕ್ಕು ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಇ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯನ ಪದವು ಮರಣದ ಅಥವಾ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದರೆ, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ತುಂಬತಕ್ಕದ್ದು".

(ಸಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 82.-* ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಡಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 105.-* (3)ನೆಯ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ* "ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ,1978ರ 15ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇರತಕ್ಕವುಗಳೇ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಿಂಗ್‌ಡಮ್‌ನ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನ ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಕಾಮನ್ಸ್‌ಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇರತಕ್ಕವುಗಳೇ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಇ) 132ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

'*132. ಕೆಲವು ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ.-* (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ, ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಮನಗಂಡರೆ ಅಂಥ ತೀರ್ಪಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ ಅಪೀಲನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ ನೀಡಬಹುದು.

(3) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯ ಯಾರೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಇತರೆ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ "ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ" ಪದಾವಳಿಯು ಯಾವ ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ಅಪೀಲುದಾರನ ಪರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರೆ ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯ ಅಂತಿಮ ವಿಲೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದೋ ಆ ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ'.

(ಎಫ್) ಅನುಚ್ಛೇದ 133.-

(ಎ) (1)ನೆಯ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ*, "134ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ" ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (1)ನೆಯ *ಖಂಡದ* ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ *ಖಂಡವನ್ನು* ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

(1ಎ) 1972ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿನ "ಈ ಅಧಿನಿಯಮ", "ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭ", "ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ" ಮತ್ತು "ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ "1974ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ", "ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭ", "ಸದರಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೆ" ಮತ್ತು "ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಇದ್ದಂತೆ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 134-*

(ಎ) (1)ನೆಯ *ಖಂಡ* (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ "134ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ" ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) (2)ನೆಯ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ* "ಸಂಸತ್ತು" ಎಂಬ ಪದದ ತರುವಾಯ "ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಹೆಚ್) *134ಎ, 135, 139 ಮತ್ತು 139ಎ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(ಐ) *145ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ-* (1)ನೆಯ *ಖಂಡದಲ್ಲಿ* (ಸಿಸಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜೆ) *150ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ-* "ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಕಂಟ್ರೋಲರ್ ಮತ್ತು ಆಡಿಟರ್ ಜನರಲ್‌ನ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಬಳಿಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ" ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "ಭಾರತದ ಕಂಟ್ರೋಲರ್ ಮತ್ತು ಆಡಿಟರ್ ಜನರಲ್, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರ ಅನುಮೋದನೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಳಿಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

8. ಭಾಗ – VI

(ಎ) 153 ರಿಂದ 217ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 219ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 221ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು, 223, 224, 224ಎ ಮತ್ತು 225ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 227 ರಿಂದ 233ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು, 233ಎ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮತ್ತು 234 ರಿಂದ 237ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) *220ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-* ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ, 1960ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1960ರ ಜನವರಿ 26ನೇ ದಿನ.

(ಸಿ) *222ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-* (1)ನೆಯ *ಖಂಡದ* ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ *ಖಂಡವನ್ನು* ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಎಂದರೆ:-

"(1ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು".

(ಡಿ) *226ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ.-*

(ಎ) (2)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ (1ಎ) ಖಂಡ ಎಂದು ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) (4)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ (2)ನೇ ಖಂಡ ಎಂದು ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಟ್ಟ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "ಖಂಡ (1) ಅಥವಾ ಖಂಡ (1ಎ)ಯ ಮೂಲಕ" ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

9. ಭಾಗ VIII .- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

10. ಭಾಗ X .- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

11. ಭಾಗ XI.

(ಎ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 246.-*

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, "(2)ನೇ ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ, "(2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ" ಪದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, "(3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ" ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) (3)ನೇ ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 248ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"*248. ಶಾಸನ ರಚನೆಯ ಉಳಿಕೆ ಅಧಿಕಾರಗಳು.- ಸಂಸತ್ತು -*

(ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(ಎಎ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಕ್ಕೆ, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (i) ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಯಾಣದ;

(ii) ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣದ;

(iii) ಮನಿಯಾರ್ಡರುಗಳು, ಫೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಅಂಚೆ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ

- ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅನನ್ಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, "ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ" ಎಂದರೆ ಬಾಂಬುಗಳನ್ನು, ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರೆ ಸ್ಫೋಟಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರೆ ಮಾರಕಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಷಕಾರಿ ಅಥವಾ ಹಾನಿಕಾರಕ ಅನಿಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರೆ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರೆ ವಸ್ತುವನ್ನು (ಅದು ಜೈವಿಕದ್ದಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ರೀತಿಯದ್ದಾಗಿರಲಿ) ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕೃತ್ಯ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ.

(ಬಿಬಿ) 249ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, "ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "ಒಕ್ಕೂಟ" ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) *250ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-* "ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ" ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ "ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ" ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಡಿ) (ಡಿ) ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಇ) *253ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ-* ಈ ಮುಂದಿನ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಪರಂತು, 1954ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಯಾವ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಎಫ್) 225ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 256.-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಖಂಡ (1) ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಮುಂದಿನ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(2) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು, ಒಕ್ಕೂಟವು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಇರುವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯವು, ಒಕ್ಕೂಟವು ಹಾಗೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಪರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರ ವೆಚ್ಚದ ಮೇಲೆ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕೋರತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಆ ಸ್ವತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದಂಥ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಯವರು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಹೆಚ್) *ಅನುಚ್ಛೇದ 261.-* (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

12. ಭಾಗ XII.

(ಎ) *266ನೇ, 282ನೇ, 284ನೇ, 298ನೇ, 299ನೇ ಮತ್ತು 300ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು:-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 267ರ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು, ಅನುಚ್ಛೇದ 273ನ್ನು, ಅನುಚ್ಛೇದ 283ರ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಮತ್ತು ಅನುಚ್ಛೇದ 290ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 277 ಮತ್ತು 295.-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ), 1954ರ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೇ ದಿನ.

(ಡಿ) "ಅಧ್ಯಾಯ 4 - ಸ್ವತ್ತಿನ ಹಕ್ಕು" ಎಂಬ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತು 300ಎ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

13. ಭಾಗ XIII.

303ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಏಳನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ನಮೂದಿನ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

14. ಭಾಗ XIV.

312ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ "ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ" ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

15. ಭಾಗ XIVಎ.

ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

16. ಭಾಗ XV.

(ಎ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 324.-* (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 325, 326* ಮತ್ತು *327.-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 328ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಡಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 329.-*

(ಎ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) "328ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ" ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

17. ಭಾಗ XVI.- ಮೂಲ ಖಂಡ (ಎ)ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಸಿ) ಖಂಡಗಳಿಗೆ, (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಖಂಡಗಳೆಂದು ಪುನರ್ ಅಕ್ಷರ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಎ) 331ನೇ, 332ನೇ, 333ನೇ, 336ನೇ ಮತ್ತು 337ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 334 ಮತ್ತು 335.-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಅನುಚ್ಛೇದ 339, ಖಂಡ (1)ರಲ್ಲಿ "ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು" ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

18. ಭಾಗ XVII - ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು - ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅವು-

(i) ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ;

(ii) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿನ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ; ಮತ್ತು

(iii) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಷೆಗೆ

- ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

19. ಭಾಗ XVIII.

(ಎ) 352ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ.-

"**352. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆ.-** (1) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಬೆದರಿಕೆಯ ಗಂಭೀರ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ರೀತಿ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(2) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು -

(ಎ) ತದನಂತರದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಪಡಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು

ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುವೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ, ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, (ಅಂಥ ಯುದ್ಧವು ಅಥವಾ ಆಕ್ರಮಣವು ಅಥವಾ ಗಲಭೆಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಘಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ) ಅಂಥ ಬೆದರಿಕೆಯು ಒದಗಿದೆಯೆಂದು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.

(4) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರವು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ, ಯುದ್ಧವು ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣವು ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯು ಅಥವಾ ಯುದ್ಧದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ,-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಅಂತಿಮವಾದುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದುದು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕಾಗಲಿ-

(i) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಘೋಷಣೆಯ; ಅಥವಾ

(ii) ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಆಚರಣೆಯ ಮುಂದುವರಿಯುವಿಕೆಯ ಸಿಂಧುತ್ವದ ಬಗೆಗಿನ

- ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(6) ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೆ ಹೊರಡಿಸಿದ, ಯಾವ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯೂ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ (354ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಹೊರತು) -

(ಎ) ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದನ್ನು ತದನಂತರ ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು

- ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಬಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 353.-* ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) *ಅನುಚ್ಛೇದ 356.-*

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ

ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ,-

(i) ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗಕ್ಕೆ, ಈ ಮುಂದಿನದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ, (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಅನುಮೋದಿತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು";

(ii) ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕದ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 1990ರ ಜುಲೈ 18ನೇ ದಿನದಂದು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಈ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ "ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು "ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) (5)ನೇ ಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಅಂತಿಮವಾದುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದುದು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ".

(ಡಿ) *357ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-* (2)ನೇ ಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು, 356ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ ಆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಕ್ಷಮತೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಮೊದಲೇ ನಿರಸಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪುನಃ ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿದು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಆ ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು".

(ಇ) 358ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"*358. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅಮಾನತು:-* ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯವು 111ನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅಂಥವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಉಳಿದು ಆ ಸಕ್ಷಮತೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು".

(ಎಫ್) 359ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "(20ನೇ ಮತ್ತು 21ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)" ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (1ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ,-

(i) "(20ನೇ ಮತ್ತು 21ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)" ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) (1ಬಿ) ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) 360ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

20. ಭಾಗ XIX.-

(ಎ) *361ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-* ಈ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(ಬಿ) 365ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) *367ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-* (3)ನೇ ಖಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅದು ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸದರಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಎಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ್-ಈ-ರಿಯಾಸತ್ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅವು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದರ್-ಈ-ರಿಯಾಸತ್‌ನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಆದೇಶವು (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂಬಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(ಇ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ್-ಈ-ರಿಯಾಸತ್ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂಬಂತೆ ಮತ್ತು ಸದರ್-ಈ-ರಿಯಾಸತ್‌ನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರುವವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು".

21. ಭಾಗ XX.

368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ.-

(ಎ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 370ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದ

ಹೊರತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ";

(ಬಿ) (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"(4) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು:-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ, ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭತ್ಯೆಗಳಿಗೆ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉನ್ಮುಕ್ತಿಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ 138ನೆಯ, 139ನೆಯ, 140ನೆಯ ಮತ್ತು 150ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಾದ, ಭಾರತದ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ, ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅರ್ಹತೆಗೆ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಗೆ

- ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು, ನಂತರ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಅವನ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದ ಹೊರತು ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ".

22. ಭಾಗ XXI.

(ಎ) 369, 371, 371ಎ, 372ಎ, 373 ಮತ್ತು 376 ರಿಂದ 378ಎ ಮತ್ತು 392ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) *372ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ.-*

(ಎ) (2) ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಹಿದಾಯತುಗಳಿಗೆ, ಐಲಾನುಗಳಿಗೆ, ಇಸ್ತಿಹಾರುಗಳಿಗೆ, ಸುತ್ತೋಲೆಗಳಿಗೆ, ರೂಬ್‌ಕಾರ್‌ಗಳಿಗೆ, ಇರ್‌ಷಾದ್‌ಗಳಿಗೆ, ಯಾದಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಬಲವುಳ್ಳ ಇತರೆ ಲಿಖಿತಗಳಿಗೆ

- ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದ (ಸಿ.ಓ. 48) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ, 1954ನೇ ಇಸವಿ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೇ ದಿನ.

(ಸಿ) *374ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ.-*

(ಎ) (1)ನೇ, (2)ನೇ, (3)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಿವಿಕೌನ್ಸಿಲ್ ಎಂದು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂವತ್ 1996ರ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ನೇ ಇಸವಿ ಮೇ 14ನೇ ದಿನ.

23. ಭಾಗ XXII. 394ನೇ ಮತ್ತು 395ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

24. ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ – V, VI, VII ಮತ್ತು VIII ನೇ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

25. ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ - ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

26. ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ - ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

27. ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ -

(ಎ) ಪಟ್ಟಿ I - ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ,-

(ಎ) 2ಎ ನಮೂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 3ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ";

(ಸಿ) 8, 9, 34 ಮತ್ತು 79ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) 72ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು,-

(i) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಚುನಾವಣಾ ತಕರಾರು ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನೀಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನದ ಅಥವಾ ಆದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅಪೀಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ;

(ii) ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು

- ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಇ) 81ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ "ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ" ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಎಫ್) 97ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

'97. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ-

(ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಅಥವಾ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು; ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶ ಪ್ರಯಾಣದ, ಅಂತರ ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಮನಿಯಾರ್ಡರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಂಚೆ ವಸ್ತುಗಳು, ಫೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು".

ವಿವರಣೆ- ಈ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ, "ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ" ಪದವು 248ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ *ವಿವರಣೆ*ಯಲ್ಲಿರುವ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ'.

(ಬಿ) ಪಟ್ಟಿ II - ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಸಿ) ಪಟ್ಟಿ III - ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿ,-

(ಎ) 1ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"1. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು (1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಒಕ್ಕೂಟದ ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ಬಲಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಅಂಥ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು, ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ

ಮಟ್ಟಿಗೆ.";

(ಬಿ) 2ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"2. ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು (ಅಪರಾಧಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆ ಸೇರಿದಂತೆ) ಅದು,-

(i) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.";

(ಸಿ) 3ನೇ ನಮೂದನ್ನು, 5 ರಿಂದ 10ರ (ಎರಡೂ ಸೇರಿ) ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು, 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 ಮತ್ತು 44ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) 11ಎ, 17ಎ, 17ಬಿ, 20ಎ ಮತ್ತು 33ಎ ನಮೂದುಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ;

(ಇ) 12ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"12. ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳು, ಅವು,-

(i) ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ";

(ಎಫ್) 13ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

" 13. ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಅದು, ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ.";

(ಜಿ) 25ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"25. ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ";

(ಹೆಚ್) 30ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"30. ಜನನ-ಮರಣಗಳು, ಅವು ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.";

(ಐ) 42ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"42. ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ, ಪಟ್ಟಿ Iರಲ್ಲಿರುವ 67ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿ IIIರ 40ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಅಥವಾ ಸೌಂದರ್ಯಾತ್ಮಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ ಕಲಾಕೃತಿಯ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.";

(ಜೆ) 45ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ "IIನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ IIIನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ" ಬದಲಾಗಿ "ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ" ಎಂಬ

ಪದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

28. ಒಂಬತ್ತನೇ ಅನುಸೂಚಿ.–

(ಎ) 64ನೇ ನಮೂದಿನ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"64ಎ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಕುಥ್ ಅಧಿನಿಯಮ, (1978ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 1).

64ಬಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಗೇಣಿ ಅಧಿನಿಯಮ, (1980ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ 11).

64ಸಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಭೂಮಿ ಪರಭಾರೆ ಅಧಿನಿಯಮ, (1995ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ V).

64ಡಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ದೊಡ್ಡ ಭೂ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, (2007ರ ಸಂವತ್ ಸಂಖ್ಯೆ XVII).

64ಇ. ಜಹಗೀರುಗಳ ಪುನರ್‌ವಶ ಮತ್ತು ಭೂಕಂದಾಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಬಗೆಗಿನ 1951ರ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 6-ಹೆಚ್, 10ನೇ ಮಾರ್ಚ್ 1951.

64ಎಫ್. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಅಡಮಾನ ಸ್ವತ್ತುಗಳ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ XIV).

64ಜಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಸಾಲಗಾರರ ಪರಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ XV).";

(ಬಿ) 65 ರಿಂದ 86ನೇ ನಮೂದುಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ;

(ಸಿ) 86ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"87. ಜನತಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ, 1951 (1951ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ, 43), ಜನತಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974 (1974ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 58) ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975 (1975ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 40).";

(ಡಿ) 91ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"92. ಆಂತರಿಕ ಭದ್ರತೆ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1971 (1971ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 26).";

(ಇ) 129ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

"130. ಆಕ್ಷೇಪಾರ್ಹ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕಟಣಾ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಕೇಂದ್ರಾಧಿನಿಯಮ 27).";

(ಎಫ್) ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ 87, 92 ಮತ್ತು 130ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ನಂತರ, 87 ರಿಂದ 188ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 65 ರಿಂದ 166ರ ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳೆಂದು ಪುನರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

29. ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ.–

(ಎ) "[ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು 102(2) ಮತ್ತು 191(2)]" ಎಂಬ ಆವರಣಗಳಿಗೆ, ಪದಗಳಿಗೆ, ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, "[ಅನುಚ್ಛೇದ 102(2)]" ಆವರಣಗಳನ್ನು, ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು" ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಸಿ) 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ,-

(i) (i)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, ವಿವರಣೆಯ (ಬಿ) ಖಂಡದ (ii)ನೇ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, "ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, "ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(iii) (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೆರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1985ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ,

1989ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅರ್ಥೈಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಡಿ) 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ, ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪ-ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಇ) 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 212ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳೆಂದು" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಎಫ್) 8ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ "ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 194ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ- III

1978ನೇ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಉದ್ಧೃತ ಭಾಗಗಳು

* * * * *

1. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭ:- (1) * * * * *

2. ಇದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು. ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ವಿವಿಧ ಉಪಬಂಧಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು.

3. 22ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ತಿದ್ದುಪಡಿ.- ಸಂವಿಧಾನದ 22ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ-

(ಎ) (4)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗಾಗಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಸಮುಚಿತ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಸಲಹಾಮಂಡಲಿಯು, ಸದರಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾರಣವಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟು ವರದಿ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡಲು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯು ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಸಮುಚಿತ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತರಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, (7)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ನಿಯಮಿಸಿದ ಗರಿಷ್ಠ ಅವಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಸಮುಚಿತ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ" ಎಂದರೆ,-

i) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಆ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ;

ii) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು (ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ; ಮತ್ತು

iii) ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ;

(ಬಿ) (7)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ-

(i) (ಎ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ii) (ಬಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು (ಎ) ಉಪಖಂಡವೆಂಬುದಾಗಿ ಪುನರಂಕಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iii) (ಸಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು (ಬಿ) ಉಪಖಂಡವೆಂದು ಪುನರಂಕಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪುನರಂಕಿಸಲಾದ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ "(4)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡ" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಆವರಣಗಳು, ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ "(4)ನೇ ಖಂಡ" ಎಂಬ ಪದ, ಆವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು.

* * * * *

ಮುದ್ರಕರು: ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 001. ಕಾಸೂ. ಪಿ-649 ಎಲ್‌ಎ - ಪಿ-10 - ಪಿ-3
ಸಂವ್ಯಶಾಇ ೪ ಎಲ್‌ಎಂಪಿ ೨೦೦೦